



# Visakauma Oy

OULU

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

23.12.2021 Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy

# Visakauma Oy

OULU

RAKENNUSHISTORIASELVITYS 23.12.2021

Tilaaaja:

Oulun Rakennusteho Oy

Krouvintie 5, 90400 Oulu

p. 08 578 1000

etunimi.sukunimi@rakennusteho.fi

Tekijä:

Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy/

Miika Rankinen

Nummikatu 10, 90100 Oulu

toimisto@jteppo.fi

www.jteppo.fi

1. Kannen kuva: Työväen Arkisto. Visakauma Oy.

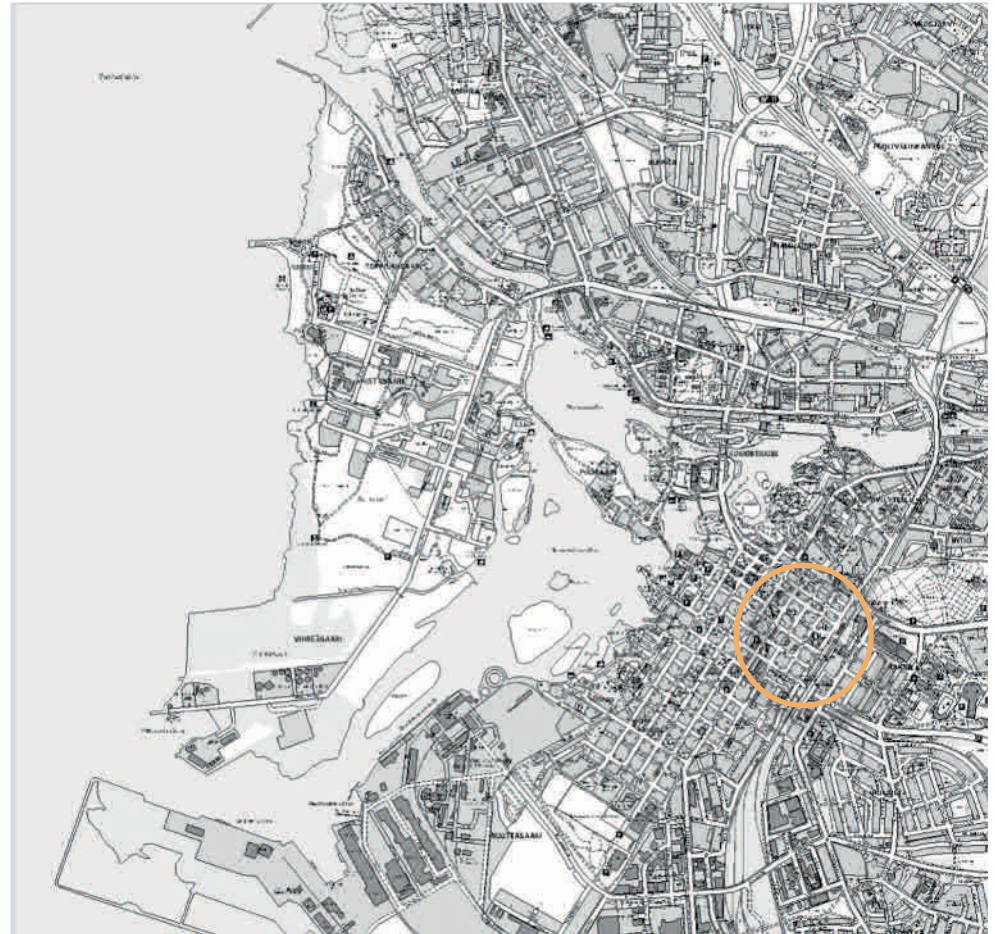
<b>Sisällysluettelo .....</b>	<b>3</b>
<b>Perustiedot .....</b>	<b>4</b>
<b>1. Johdanto .....</b>	<b>5</b>
1.1 Toimeksianto, työryhmä ja käytetty aineisto .....	5
1.2 Kohde ja ympäristö lyhyesti.....	7
<b><u>OSA A Visakauma Oy Historia</u></b>	
<b>2. Konteksti .....</b>	<b>9</b>
2.1 Sijainti keskellä Kakaravaaraa.....	10
2.2 Sijainnin nykytila .....	16
<b>3. Suunnittelu ja toteutus.....</b>	<b>21</b>
<b><u>OSA B Visakauma Oy Nykytila ja säilyneisyys</u></b>	
<b>4. Visakauma Oy .....</b>	<b>31</b>
4.1 Piha-alue, asemointi ja toteutuksen kompromissit .....	31
4.2 Julkisivut ja askeettisen kurinalaisuuden ihanteet .....	35
4.3 Rakenteet ja järjestelmäajattelun ilmentymiä .....	37
<b>5. Ensimmäinen kerros .....</b>	<b>43</b>
5.1 Sisäänkäynnit ja huomio lähellä ihmistä .....	43
5.2 Porttikongit ja suojatut sisäänkäynnit.....	47
5.3 Liiketilat ja toimijoiden vaikutus tilojen identiteetille .....	55
<b>6. Kellarikerros.....</b>	<b>64</b>
6.1 Kellari sekä käsityön ja teollisten tuotteiden rinnakkaisuus .....	64
6.2 Autohalli ja käytännön koristeellisuus.....	69
<b>7. Porraslamellit .....</b>	<b>70</b>
7.1 Porraslamellit ja vastaanoton sävyt .....	70
7.2 Portaat, hissit ja esivalmisteisten teollisten tuotteiden yhteensovitus.....	72
7.3 Kerrostaso-ovet ja sarjallisuuden poikkeavuudet.....	74
7.4 Kahvat ja vetimet sekä kädenpuristusten laaja asteikko .....	77
<b>8. Toimistokerrokset .....</b>	<b>79</b>
8.1 Toinen kerros ja 80-luku .....	79
8.2 Neljäs kerros ja säilyneet tilajaot .....	87
8.3 Viides kerros ja arkkitehdin intentiot.....	91
<b>9. Ullakkokerros.....</b>	<b>99</b>
9.1 Ullakkokerros ja materiaalin käyttöperiaatteet.....	99
9.2 Saunatilat ja ”kysytympi kylpyhuone” .....	101
<b>10. Yhteenveto .....</b>	<b>110</b>
<b>Lähteet.....</b>	<b>112</b>

## Perustiedot

Nimi	Visakauma Oy
Kiinteistötunnus	564-2-12-83
Kaupunginosa/Tila	Vaara, kortteli 12, tontti 83
Osoite	Hallituskatu 29, 90100 OULU
Kaavamääräykset	Liike- ja toimistorakennusten korttelialue, I, V ja VI Rakennusoikeus 4185 kem <sup>2</sup> 34 ap/5 as
Suojelutilanne	Ei suojeltu
Talotyyppi	Kerrostalo, kerrosluku 5
Tontti	Pinta-ala 1318,0 m <sup>2</sup> (taloyhtiön omistuksessa).
Rakennus	Huoneistoala 2882 m <sup>2</sup> , tilavuus 14500 m <sup>3</sup> *
Suunnittelija (arkkitehti)	Eero Huotari
Rakentaja	Rakennusvoima Oy
Rakennusajankohta	01.12.1967
Muutos/korjausvuosi	Muutospiirustuksia 1975-2004

Erityistä

Rakennuksen käyttötarkoitus on muuttunut toteutuksen aikana asuinkerrostalosta toimisto-/liikerakennukseksi, joten rakennuslupa on haettu takautuvasti vuonna 1969 toteutuneelle rakennukselle.



2. Kohteen sijainti KUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

\* Laajuustiedot: isännöitsijäntodistus

## 1. Johdanto

### 1.1 Toimeksianto, työryhmä ja käytetty aineisto

Tämä kevennetty rakennushistoriallinen selvitys on laadittu Rakennusteho Oy:n toimeksiannosta ja siinä tarkastellaan Vaaran kaupunginosassa sijaitsevan liike-/toimistorakennuksen historiaa ja nykytilaa. Selvityksen toteutuksesta on vastannut Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy.

Selvitystyössä lähdemateriaalina hyödynnettyä aineistoa säilytetään pääosin Visakauma Oy:n arkistossa ja Oulun kaupunginarkiston kokoelmissa. Aineistosta ja rakennuksesta tehtävän tulkinnan viitekehystä on pyritty avaamaan sisällyttämällä selvitykseen suppeita taustailmiöistä kertovia tietoiskuja. Niiden tarkoituksena on helpottaa lukijaa ymmärtämään kontekstia, jossa rakennuksen tulkintaa tehdään. Tietoiskujen tärkeimpinä viitemateriaaleina ovat toimineet Timo Kohon (1994) teos *Suomalaisen arkkitehtuurin 60-luku* ja Erkki Mäkiön (1994) toimittama teos *Kerrostalot 1960-1975* sekä muita yleishistoriallisia teoksia. Tarkempi lähdeluettelo löytyy selvityksen lopusta. Visakauma Oy:n puolesta yhteyshenkilönä on toiminut tilojen toinen pääomistaja Timo Ollila.

Kohdekäynnit suoritettiin vuoden 2021 lokakuussa, jolloin tarkasteltiin ja dokumentoitiin rakennuksen ulkoarkkitehtonisia piirteitä ja kaupunkikuvallista asemaa sekä sisätiloja. Sisätiloissa kaikki kerrokset käytiin läpi, mutta rakennuksen käyttötarkoituksen ja selvityksen laajuuden vuoksi osa tiloista rajautuu inventoinnin ulkopuolelle. Täten kaikkien tilojen osalta ei voida muodostaa täysin kattavaa kuvaa säilyneisyydestä.

## 1.2 Kohde ja ympäristö lyhyesti

Kohderakennus on rakennettu purettujen puutalojen tilalle vuonna 1967 osaksi Hallituskadun yhtenäisiä julkisivuja. Rakennus jakaantuu maanalaiseen kellariin ja viisikerrokseen liike- ja toimisto-osaan, jonka päälle on sijoitettuna ullakkokerros saunatiloineen. Tyylillisesti rakennus edustaa tyyppillistä 60-luvun toimistoarkkitehtuuria. Se on ajalle tyyppillinen, mutta huolella suunniteltu kymmenien detaljien, vähäisten materiaalien ja järjestelmällisten sarjojen kokonaisuus.

Modernistiselle arkkitehtuurille ominaisella tavalla on teollisia tuotteita hyödyntävässä arkkitehtuurissa eheyden säilyttäminen osoittautunut vaikeaksi. Visakauma Oy on kerroksellinen kokonaisuus, jonka säilyvyyttä on osin vaikea arvottaa alkuperäisintentioiden ristiriitaisuuksien vuoksi. Rakennus on tarkoitettu tilajaltaan mukautuvaksi, mutta ajalle tyyppillisellä tavalla tavoitteiden, teollisten tuotteiden ja tuotantotekniikoiden vaihtuvuutta ei ole yleisesti otettu huomioon. Kohde ilmentää aikansa vaikeaa kysymystä siitä, miten esimerkiksi päätetään toimia, kun standardivalaisin tai muu asennus on nostettu koristeaiheeksi sommitelun keinoin ja vastaavaa tuotetta ei ole enää nykyisin saatavilla. Täten tarkasteltaessa rakennuksen nykytilaa voidaan toisaalta huomioida alkuperäisratkaisujen säilyvyyttä ja toisaalta intentioiden ja ideoiden säilyvyyttä.

# Visakauma Oy

---

N: 7210600

E: 428360

ETRS-TM35FIN

(MONUMENTAALIKESKUS JA TORINRANTA)

KAUPUNGINTALO



**OSA A**  
**Visakauma Oy**

**Historia**





## **2. Konteksti**



4. Vuoden 1908 kaava ja tontti 83:n sijainti. KUVVA: Oulun kaupunginarkisto.



3. Vuoden 1939 ilmakuvassa havaitaan vanhaa Kakaravaaraa puutaloineen ja puistomaisine sisäpihoineen. KUVVA: Oulun seudun karttapalvelu.



5. Vuoden 1947 kaavassa Hallituskadusta tehtiin pääväylä. Tontti 83 on merkattu osaksi yhtenäisenä kulkevaa asuin- ja liiketalon rakennusala. KUVVA: Oulun kaupunginarkisto.

## 2.1 Sijainti keskellä Kakaravaaraa

Rakennus sijaitsee Oulun II-kaupunginosassa Vaaralla (ent. Kakaravaarassa) merkittävien väylien, Hallituskadun ja Koulukadun, risteyksessä. Kaupunkirakenne kohteen ympärillä koostuu pääasiassa neljä- ja viisikerroksisista modernistista rationalismia edustavista kerrostaloista, joista suurin osa on rakennettu väljästi 50-70-luvulla.

Asemakaava korttelialueelle vahvistettiin vuonna 1908 ja vuonna 1939 Sisäasiainministeriö vahvisti kohteen korttelinumeron. Korttelia koskevat asemakaavamääräykset astuivat voimaan 1947, jolloin Otto-livari Meurman ja Aarne Ervi laativat asemakaavan keskusta-alueelle. Suunnitelmissa Hallituskadusta tehtiin keskikaupungin pääväylä, katu levennettiin ja sen eteläreunalle suunniteltiin puistovyöhyke. Kaavan mukaista ratkaisua ei toteutettu.

Vuonna 1956 kaupunginvaltuusto hyväksyi geodeetti Heikki Suitialan ehdotuksen, että kaupunki pakkolunastaisi Uudenkadun ja Koulukadun väliset tontit. Kaupunki lykkäsi päätöksen toimeenpanoa. Samaan aikaan Suunnittelu Oy E. Niemelä osti Hallituskadun tontteja. Tilanne johti Niemelän ja kaupungin väliseen kiistaan. Vuonna 1961 sovittiin, että yhtiö saisi oikeuden rakentaa Hallituskadun eteläpuolelle kolme tornitaloa. Vastineeksi Niemelä luovutti kadun levenyttämiseen tarvittavaa maa-aluetta sekä kustansi kadun levityksen ja kuutiokivipäällystyksen. Kaupunki luopui pakkolunastusanomuksistaan ja Niemelä perui tekemänsä valitukset lääninhallitukselle ja valtioneuvostolle. Samana vuonna kaupunki sanoutui irti Hallituskadun eteläreunaan suunnitellusta puistovyöhykkeestä. Hallituskadun puutalokorttelit purettiin kerrostalokortteleiden tieltä 1960-luvun alkupuolella (Manninen 1995.)



6. Tontilla sijaitivat Hallituskadun viimeisimpien joukossa puretut puutalot. Kuva on vuodelta 1962. KUVA: Museovirasto.

### Kakaravaaran lapset

Yleisen tiedon mukaan aiempi laitakaupunki Kakaravaara on luultavimmin saanut nimensä työläis- ja köyhälistöperheiden suurehkoista lapsimääristä. Kenties tunnetuin tästä Kakaravaaran historian puolesta kertova teos on Teuvo Pakkalan (1891) romaanin *Vaaralla*, joka tarjoaa kaunokirjallisen kuvauksen alueen vähävaraisten ja erityisesti Kakaravaaralaisten lasten elämästä 1800-luvun lopulla.

Romaanissa kuvaillaan myös alueen rakennusten kunnan subjektiivista tulkinnanvaraisuutta osana laajempaa kaupunkikuvaa. Pakkala (1891, 1) esimerkiksi aloittaa teoksensa kuvailemalla erään perheen taloa, joka olisi purettu keskemmällä kaupunkia, mutta laitakaupungilla rakennus hyväksyttiin. Pakkalan sanat kävivät osin lopulta

toteen, kun Kakaravaaran viimeiset talot purettiin 1970-luvulla. 60-luvun purkuinon syyt ovat kuitenkin moninaisia ja ne asettuvat osaksi laajempia yhteiskunnallisia, taloudellisia ja sosiaalisia konteksteja. Merkittävässä roolissa Vaaran alueen kehityksessä ovat erityisesti hankkeet Hallituskadulla, jonka varrella nykyisin myös Visa-kauma Oy sijaitsee.



7. Viimeiset puutalot kerrostalokortteleiden keskellä.  
Kuva: Uuno Laukka, Pohjois-Pohjanmaan museo.



8. Ylen (1964) reportaasi lopetetaan näkymään Hallituskadulta. Tontti 83:sen Visakauma Oy on vielä rakentamatta.  
Kuva: Yle Elävä Arkisto, kuvakaappaus.



9. Hallituskatu on muuttanut ajan saatossa, mutta toiminut aina keskeisenä väylänä kaupungissa. Kuva 60-luvulta.  
Kuva: Kalevan arkisto.

## Ylen reportaasi 60-luvun Oulusta

### Kasvavaa kaupunkia verrataan murrosikään

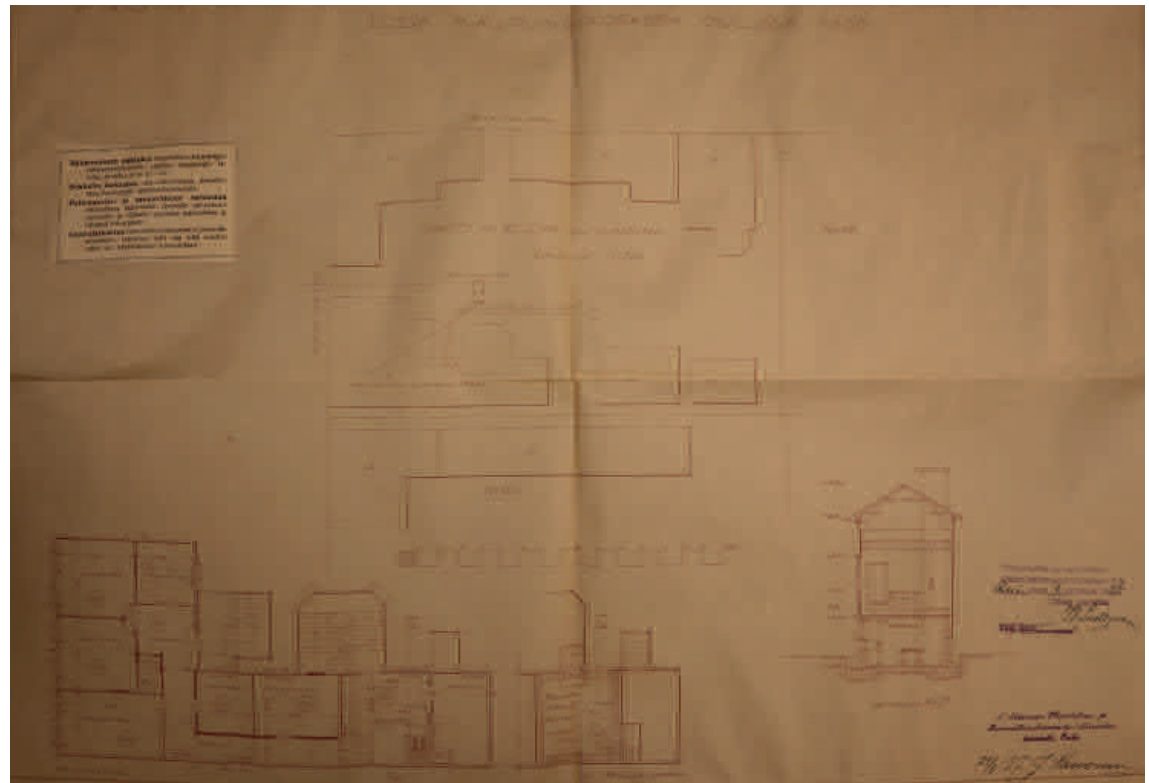
Oulun keskustaa pyrittiin 1960-luvun alussa muiden kaupunkikeskustojen tavoin uudistaa kovin ottein. Ylen (1964) reportaasi 60-luvun alkupuolelta käsittelee Oulun kasvua Suomen suurimmaksi kaupungiksi tehtyjen kuntaliitosten myötä. Oulun kannalta suurimman kaupungin titteli oli vain hetkellinen, mutta aikanaan se asetti paineen nopealle päätöksenteolle sekä erinäisille kehityshankkeille ja uuden rakentamiselle. Oulusta haluttiin rakentaa kulttuurielämän keskus koko maakunnalle ja Pohjois-Suomelle. Tavoitteisiin pyrittiin laajentamalla kaupunkia uusille asuinalueille sekä kasvattamalla ja uudistamalla keskustaa. Koettiin, että vanhaa olisi pyyhittävä uuden alta.

Oululaiset eivät suhtautuneet pelkästään positiivisin mielin muutoksiin ja mielipiteiden vaihto kaupungin kehityksen suunnasta oli kiivasta. Kirjailija Anu Kaipainen (Yle 1965 mukaan) kuvaili pikkukaupungista suurkaupungiksi kehittyvää 60-luvun kotikaupunkiaan murrosikäiseksi, joka ikäkauteen luonnollisella tavalla sopivasti ärhenteli ja potkiskeli tietään kohti aikuisuutta. Ylen (1965) ajankohtaisohjelmassa Kaipaista haastatellaan Kakaravaarassa, joka oli keskeisessä osassa 60-luvun uudistumishankkeita.

10. Tonttimaan hinnat nousivat ja jälkikaavoitus lisäsi käyttämättömän rakennusoikeuden määrää, mikä synnytti osaltaan uudistuspainetta. 60-luvun purkuinto nosti rakennussuojelun yleiseksi huolenaiheeksi (Manninen 1995, 21.) Kuvassa tontin puurakennuksia puretaan vuonna 1965. KUVA: Kalevan arkisto.



11. Ensimmäiset kaupunginarkistosta löytyvät piirustukset tontilta. KUVA: Oulun kaupunginarkisto, J. Karvosen maatalous ja kunnallissrakennusten piirustustoimisto.





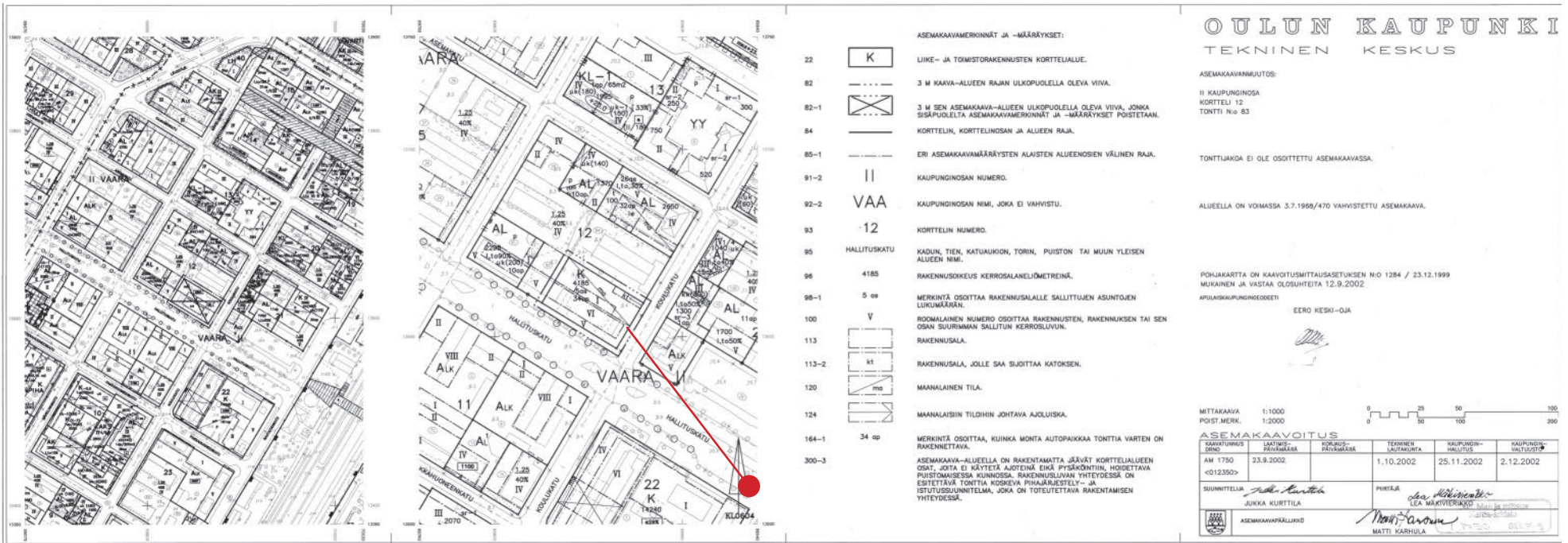
12. Näkymä Hallituskadulta ennen puutalojen purkua. KUVA: Kanerva, Teuvo. Museovirasto.



13. Näkymä Hallituskadulta puutalojen purun jälkeen. Visakauma Oy on ollut looginen jatke Hallituskadun katkeamattomana jatkuville pohjoisjulkisivuille. Rakennus on päättänyt Hallituskadulla aloitetun muutoksen. KUVA: Kanerva, Teuvo. Museovirasto.



14. Hallituskatu on suunniteltu yhtenäisenä kokonaisuutena. Rakennukset täydentävät toisiaan. KUVA: Tuntematon lähde. Ollila, Timon henkilökohtainen arkisto.



15. Voimassa oleva asemakaava on vuodelta 2002. KUVA: Oulun kaupunki, Tekninen keskus.

## 2.2 Sijainnin nykytila

Kohteen tontin ympärillä samassa korttelissa on tapahtunut useita muutoksia 1960-luvulla. Esimerkiksi tontit 79 ja 80 yhdistettiin yhdeksi tontiksi ja Kansankadun nimi muutettiin Mäkelininkaduksi. Muutokset alueella ovat olleet nopeita ja suurin osa nykyisestä rakennuskannasta kohteen lähistöllä on 60-luvulta. Kohteen toteutumisen aikaan vuonna 1968 Vaara oli Oulun tiheimmin asuttuja alueita (Manninen 1995, 11).

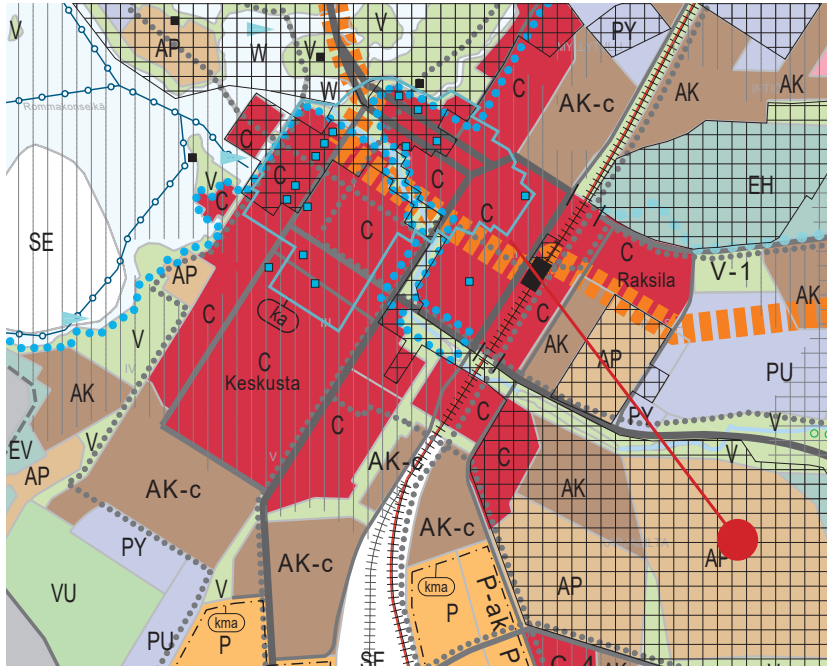
Vuonna 1968 Sisäasiainministeriö vahvisti asemakaavamuutoksen, joka koski kohteen tonttia nro 83. Visakauma Oy:n rakennusaikaiset muutokset olivat johtaneet tilanteeseen, jossa sallittu kerrosala oli käytetty kokonaisuudessaan ja toteutuneet autopaikat olivat jääneet vajaaksi vaadituista. Kaavamuutos salli, ettei kerrosalaan

lasketa ullakolle rakennettua saunakerrosta ja autopaikkavajaus oli korjattava muuttamalla luvatun näyttelytila kellarissa takaisin autopaikoiksi.

Vuonna 2002 astui voimaan asemakaavamuutos, joka korvasi vuoden 1968 kaavan. Tontille sallittiin viisi asuntoa, joista yksi oli viidennessä kerroksessa sijainnut talonmiehen asunto ja neljä asuntoa voitaisiin rakentaa kuudenteen kerrokseen.

Hallituskadun kehitys merkittävänä asemaseudun ja kävelykeskustan yhdistävänä väylänä jatkuu eri kehityshankkeiden muodossa. Esimerkiksi voimassa olevassa yleiskaavassa Hallituskatu on nostettu jälleen keskeiseksi pääväyläksi, kuten aiemmin Otto-livari Meurmanin ja Arne Ervin laatimassa vuoden 1947 asemakaavassa.





16. Voimassa olevassa Uuden Oulun yleiskaavassa 2030 kohdealue on merkitty keskustatoimintojen alueeksi (C). Hallituskadulta mainitaan seuraavaa: Kevyen liikenteen pääreitti. Kaupunkiraitiotien kehittämiskäytävä, jonka varrella maankäyttöä tulee tiivistää ja monipuolistaa niin, että tuetaan kaupunkiraitiotien toteuttamismahdollisuuksia. Kaupunkiraitiotien linjaus on ohjeellinen ja se tarkentuu jatkosuunnittelussa. KUVA: Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, kaavoitus.



17. Hallituskatu ja Visakauma Oy:n lähiympäristö ovat keskeisiä huomionkohteita kaupungin kehityshankkeissa. KUVA: Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, keskustavisiio.



18. Hallituskatu vuonna 1972. KUVA: Kanerva, Teuvo. Museovirasto.



19. Hallituskatu vuonna 2021.



20. Näkymiä Koulukadulta vuonna 2021. Hallituskadun suuntainen ja voimakkaasti horisontaalinen Visakauma Oy erottuu pitkälle Koulukatua.



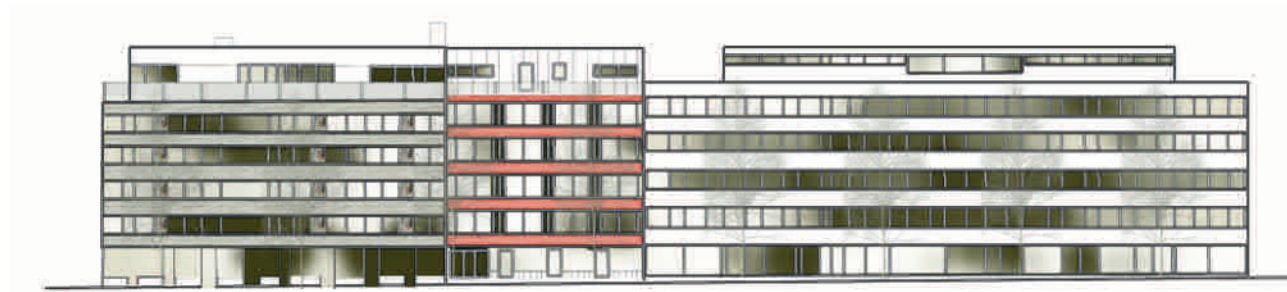
Hallituskatu

Koulukatu





21. Hallituskadun pohjoisjulkisivuja.



(Mäkelininkatu)

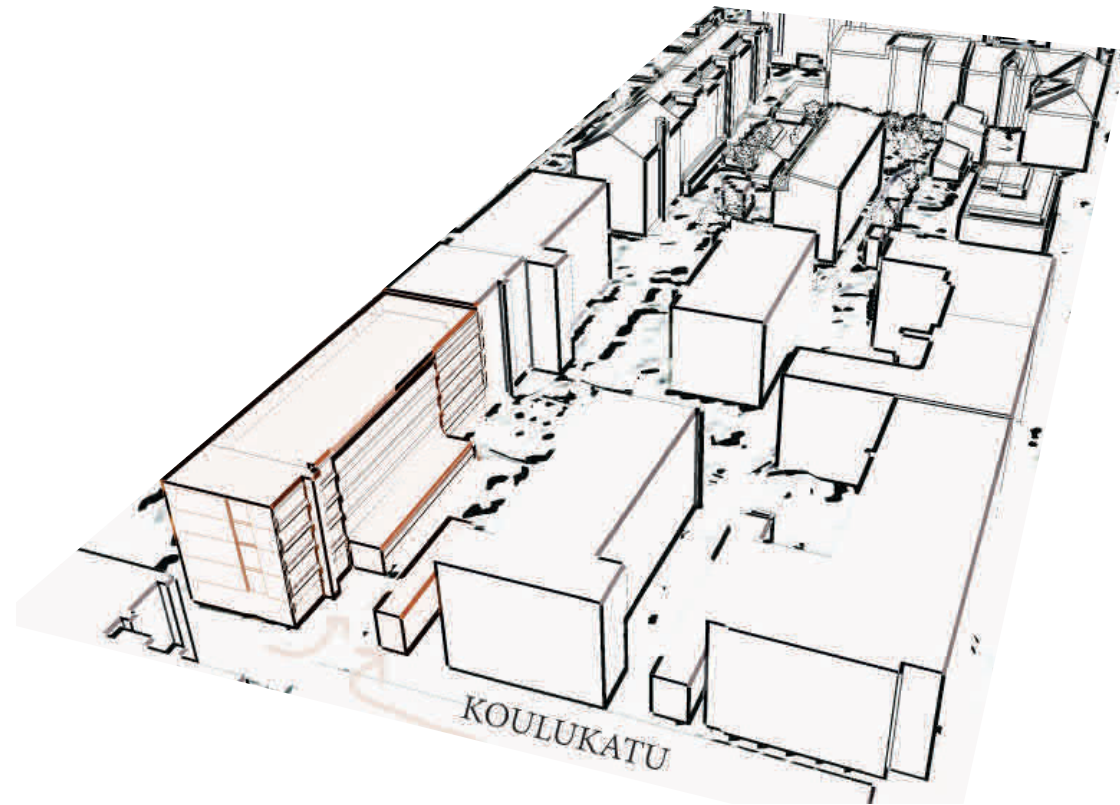
**Seppo Valjus**  
**As Oy Kansanka-**  
**tu 21/ As Oy Hal-**  
**lituskatu 25**

**Suunnittelu Oy**  
**E. Niemelä**  
**As Oy Hallitus-**  
**katu 27/ As Oy**  
**Merimetso**

**Eero Huotari**  
**Visakauma Oy**  
**Hallituskatu 29**

(Koulukatu)

**HALLITUSKATU**





**Visakauma Oy**

**3. Suunnittelu ja toteutus**

### 3. Suunnittelu ja toteutus

#### SUUNNITTELIJAT JA RAKENTAJAT 1966

Arkkitehtisuunnittelu:	Arkkitehtitoimisto Eero Huotari
Rakenteet:	Suunnittelu Oy Eino Niemelä/ ins. Kalevi Korkeamäki
Sähkösuunnittelu:	Rakennusyhtymä Halonen & Juntunen Oy/ tekn Kauko Ulander ja Matti Oksa
Sähkösuunnittelu:	Veli Heikkilä
Pääurakoitsija:	Rakennusvoima Oy
Vastaava mestari:	Rkm P. Vanhainen
Rakenteiden valvojat:	Kalevi Korkeamäki ja Pekka Poutiainen

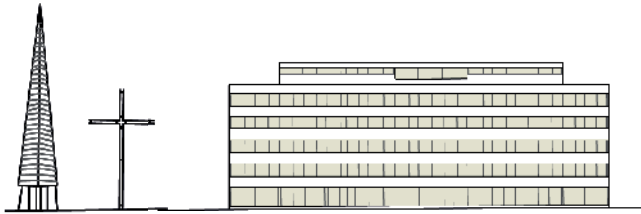
#### Rakennusvoima Oy

Yhtiö perustettiin vuonna 1963 (aiempi Rakennusyhtymä Halonen & Juntunen Oy v. -54). Pian perustamisen jälkeen yrityksestä kehittyi Pohjois-Suomen suurimpia rakennusalan toimijoita. Vuonna 1984 yhtiö fuusioitiin kokonaan YIT:hen.

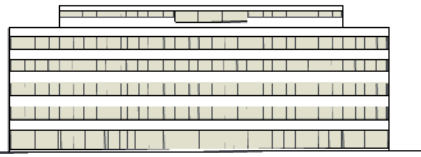
Rakennusvoima Oy on urakoinut esimerkiksi seuraavissa kohteissa: Oulun Osuuspankin toimitalo, Oulun lääninhallituksen virastotalo, Oulun Postitalo, Kirjapaino Kalevan toimitalot, Arina-Sokos, Säästöpankin ja PYP:n toimitalot, Typpi Oy:n laajennustyöt, Kemijärvi Oy:n teollisuus- ja asuntorakennuksia, Puolivälinkankaan vesitorni sekä erillisiä asuntoalueita esimerkiksi Lintulassa, Puolivälinkankaalla, Oulaisissa, Intiössä ja Raahessa (Pörssitieto 1971.)



22. Rakennusvoima Oy:n toimitusjohtaja teollisuusneuvos rakennusmestari Pauli Kullervo Juntunen (s. 1919 k. 2005) . KUVA: Pörssitieto 1971.



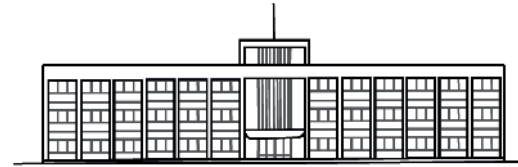
**Manamasalon  
muistomerkki-  
kirkko 1959**



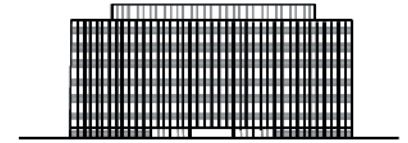
**Visakauma Oy,  
Hallituskatu 29  
Oulu 1966**



**Oulun ev. lut. Seu-  
rakuntayhtymän  
toimistotalo, Iso-  
katu 9 Oulu 1976**



**Rautaruukin konttori,  
Raahen Rautatalo  
1981**



**Rautaruukin konttori,  
Oulu 1981**

OULU 15 2 69 *Eero Huotari*  
ARKKITEHTITOIMISTO EERO HUOTARI

## Eero Huotari

Kohteen pää- ja rakennussuunnittelija Eero Matti Eskeli Huotari syntyi Kuhmossa 23.1.1929. Hän kirjoitti ylioppilaaksi Kajaanin yhteislyseosta vuonna 1950 ja valmistui arkkitehdiksi Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosastolta vuonna 1959. Opiskeluaikanaan Huotari teki opintomatkoja useisiin eri Euroopan maihin. Erikoisharrastukseksi Huotari nimesi kirjallisuuden (STS ja TFIF 1965, 157.)

Yksityisen arkkitehtitoimiston Huotari perusti vuonna 1959 ja toimi Oulun lääninarkkitehdin virassa vuodesta 1968 alkaen (Valtion rakennushallinto 1969). Uran alkuvaiheen töihin kuuluu esimerkiksi yhdessä Tuomas Väyrysen kanssa vuonna 1959 suunniteltu Mana-

mansalon muistomerkkikirkko.

Muihin Huotarin suunnittelutöihin lukeutuvat esimerkiksi: vuoden 1956 Tornion kirkon paanukaton mittauspiirustukset, vuoden 1960 Reisjärven kirkon korjaus, vuoden 1961 Kytökosken koulu sekä kerrostalo Salmijärven sairaala-alueella, vuoden 1966 As Oy Toriseppä ja As Oy Järvihiisi Oulussa, vuoden 1970-luku Intiön alueen asemaavakilpailun voitto, vuoden 1976 Koskelan asuntomessualue Oulussa, 1970-80 -luvun Kostamuksen teollisuuskylän layout-suunnitelma, vuoden 1978-80 Oulun ev.lut. Seurakuntayhtymän toimistotalo, vuoden 1981 Raahen Rautatalo ja Rautaruukin konttori Oulussa sekä vuoden 1983-84 Suksitie 7 Ylivieskassa.

**Eero Huotari  
s. 1929 k. 2008**

**Puoliso:**

**Kersti Marianna  
Rechardt s. 1923 k. 2012**

**Lapset:**

**Heidi s.1957  
Markku s.1958  
Annikka s.1962  
Marjukka s. 1964**

1956	Nils Verner Mattson ja Hilikka Liisa Mattson (o.s. <u>Visavaara</u> ) sekä Jouni Ilmari <u>Kauma</u> ostavat 3/8 Oulun kaupungin tontista no: 83 Anna Maria Kauppisen perikunnalta.
1964	Kauppakirja 6.3.1964 Valkonauha ry myy ¼ tontista ja talon Asunto Oy Visakulmalle (Jouni ja Hellin Kauma sekä Hilikka ja Nils Mattson)
1965	<u>AS OY VISAKULMA</u> perustetaan. Yhtymä Kauma-Mattson ja Hanna Hyrki vuokraavat Rakennusvoima Oy:lle tontin no: 83.
1966	Teollisuusneuvos Pekka Pellervo Halonen ym. perustavat <u>AS OY VISAKAUMAN</u> . Suunnitelmassa asuntoja III-kerroksesta ylöspäin.
1966-67	Rakentaminen.
1968	As Oy Visakauma haluaa muuttaa nimensä <u>VISAKAUMA OY:KSI</u> . Toteutunut pelkästään liike-/toimistotiloja sekä talonmiehen asunto.
1969	Lupapiirustukset Visakauma As Oy. Esimerkiksi sisäänvedettyjä parvekkeita ei toteutettu.
1971	Tontin myynti Rakennusvoima Oy:lle (Visakauma Oy:lle) Visakauma Oy omistaa koko osakekannan.
1982	As Oy Visakulma on fuusioitunut kokonaan Visakauma Oy:öön.

## Taloyhtiön historiaa

Visakauma Oy, TILAT 1968

A-rappu

Liikehuoneistot I-kerros: 117,0 m<sup>2</sup> ja 168,0 m<sup>2</sup>

Toimistotilat II-kerros: 74,0 m<sup>2</sup>; 85,5 m<sup>2</sup>; 76,0 m<sup>2</sup>; 52,5 m<sup>2</sup>

Toimistotilat III-kerros: 74,0 m<sup>2</sup>; 82,0 m<sup>2</sup>; 78,5 m<sup>2</sup>; 52,5 m<sup>2</sup>

Toimistotilat IV-kerros: -II-

Talonmiehen asunto V-kerroksessa: 52,5 m<sup>2</sup>

Toimistotilat V-kerros: 109,5 m<sup>2</sup>; 78,5 m<sup>2</sup>; 52,5 m<sup>2</sup>

B-rappu

Liikehuoneistot I-kerros: 167,0 m<sup>2</sup> ja 121,0 m<sup>2</sup>

Toimistotilat II-kerros: 73,5 m<sup>2</sup>; 84,0 m<sup>2</sup>; 78,5 m<sup>2</sup>; 52,5 m<sup>2</sup>

Toimistotilat III-kerros: -II-

Toimistotilat IV-kerros: -II-

Toimistotilat V-kerros: -II-

Kellarihuoneet: Varastotilaa 420 m<sup>2</sup>, kylmää autohallitilaa 535 m<sup>2</sup>  
väestönsuoja 80 m<sup>2</sup>

Ullakkokerros: Saunaosasto 110 m<sup>2</sup>, irtaimistovarastot 27 m<sup>2</sup>



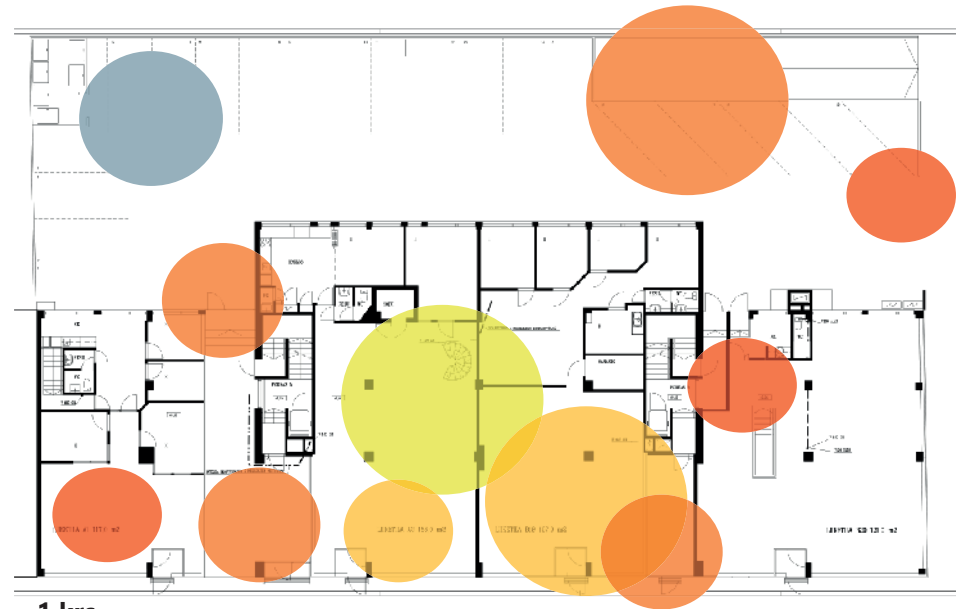
60-luku	As Oy Visakauman lupapiirustukset vuodelta 1969. Rakentamisaikaisia muutoksia. Esimerkiksi alkuperäisissä piirustuksien sisäänvedettyjä parvekkeita ei toteutettu.
70-luku	Muutospiirustuksia Eero Huotari. Purettu seiniä ja muutoksia tilajärjestelyissä (kellari-2 krs. ja 5 krs.) 1975-79.
80-luku	<p>Muutospiirustuksia Pekka Holma ja Markku Vuolteenaho Ky 1986. Kaikki kevyet väliseinät puretaan II-kerroksessa.</p> <p>1988 Kaikki kevyet väliseinät puretaan III-kerroksessa.</p> <p>Muutospiirustus Katmas Oy 1986 . Liikehuoneiston I-kerroksessa purettu väliseiniä PYP:in viereisestä liikehuoneistossa (nykyinen Levykauppa X). Portaat levytetty umpeen.</p> <p>Muutospiirustuksia Arkkitehtitoimisto Harju &amp; Co 1988. Muutoksia SYP:in toimistossa (entinen PYP). Esimerkiksi ovia poistettu ja tiskeissä muutoksia.</p>
90-luku	<p>Arkkitehtitoimisto Laatio Oy 1992. Ajoluiskan katos. Ikkunat uusittu (taloyhtiön arkisto).</p> <p>Muutospiirustuksia Arkkitehtitoimisto Laatio Oy 1995. Sisäänkäyntikäytävät suljetaan kalterein ja lasiovin.</p> <p>1998 Julkisivukorjaus ja maalaus (taloyhtiön arkisto)</p>
2000-luku	<p>Muutospiirustus Arkkitehtitoimisto Teuvo Kairesto Ky 2000. Esimerkiksi kaksi uutta huonetta Pohjantähti keskinäisen vakuutusyhtiön tiloihin (entinen. SYP).</p> <p>Arkkitehtitoimisto Laatio Oy 2003-2004 Aita ja portti sekä Spazion laajennus I-kerroksessa</p>

## Muutoshistoriaa

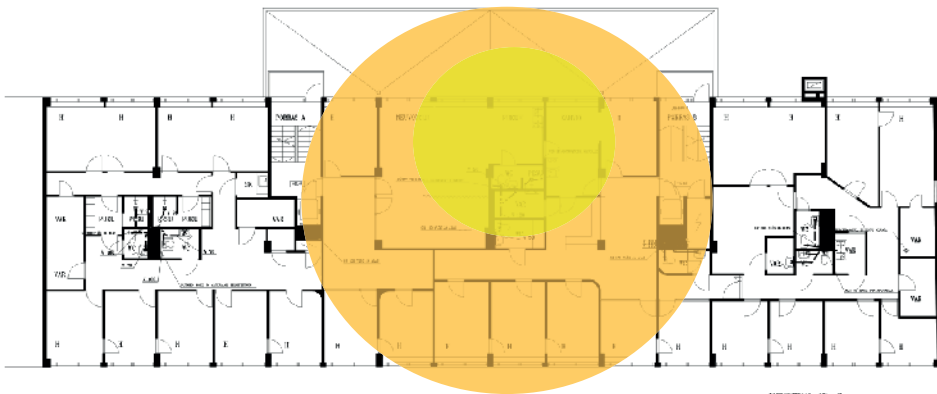
Tilamuutoksia, väliseinien siirtymisiä, levytyksiä ym. joka kerroksessa.



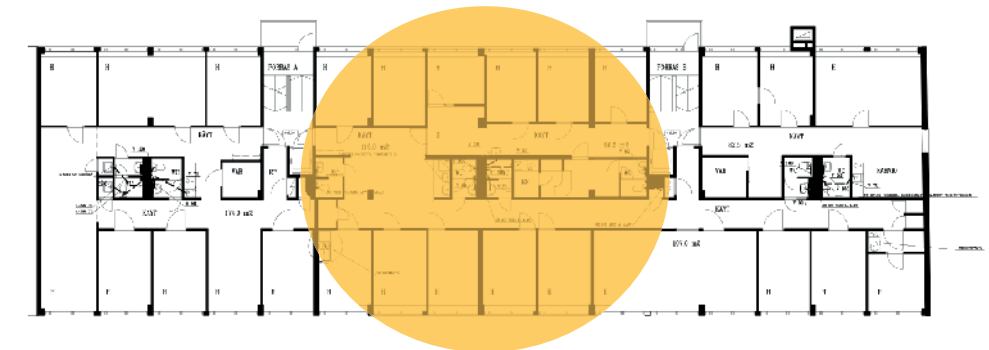
kellari



1 krs.

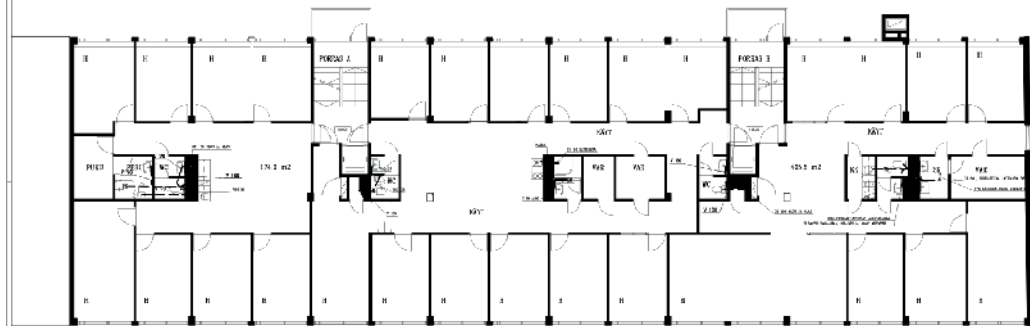


2 krs.



3 krs.

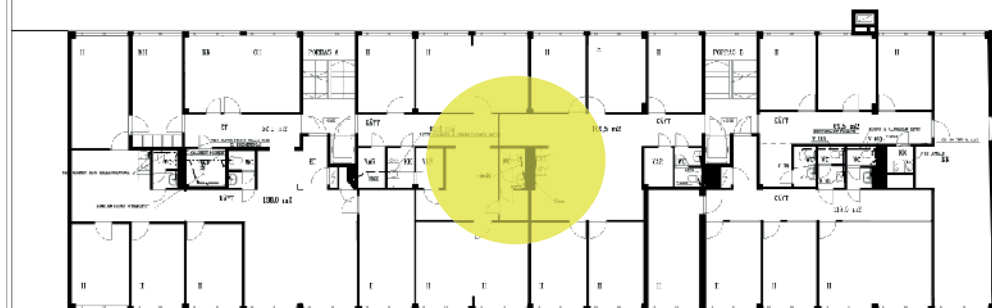
23. Pohja- ja julkisivukaaviot muutoksista. Piirustukset: Visakauma Oy arkisto.



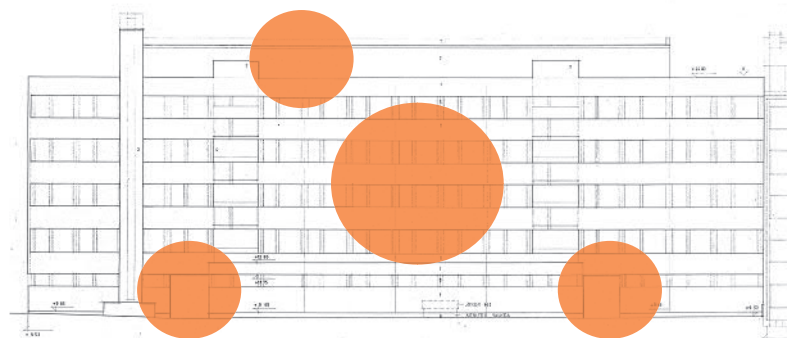
4 krs.



Julkisivu Hallituskadulle päin



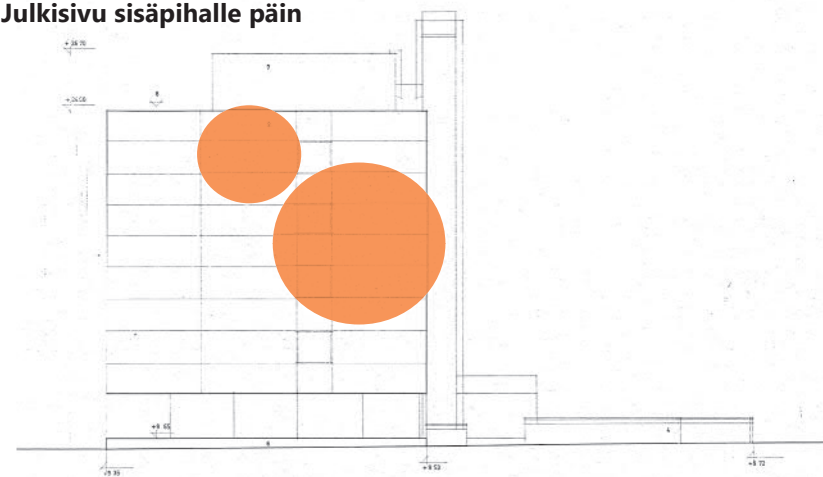
5 krs.



Julkisivu sisäpihalle päin



ullakko



Julkisivu Koulukadulle päin

## Yleistä 1960-luvun arkkitehtuurista

Julkisen rakentamisen osalta 60-luvun suomalainen arkkitehtuuri tunnetaan erityisesti kansainvälisistä kilpailuvoitoista ja esimerkiksi Helsingin kaupunginteatterin kaltaisista merkkirakennuksista. Sen sijaan tavanomaisen rakentamisen arkkitehtoniset piirteet ja tavoitteet ovat usein suurelle yleisölle vähemmän tunnettuja.

Timo Kohon (1994) mukaan 1960-luvun arkkitehtuuria voidaan pitää aikansa ilmiönä, jossa teollisuuden kehitys ja kasvanut asuntotarve nostivat aiemmat haaveet erityisesti asumisen laatustandardien tasavertaistamisesta uudelleen muotiin. Elementtitekniikan ja tehokkaampien tuotantotapojen kehityksessä koettiin, että voitaisiin vihdoinkin täyttää 20-luvun funktionalistisia tavoiteohjelmaa. Anonyymina pysyttelevän arkkitehdin oli suunniteltava tasa-arvoista hyvinvointiyhteiskuntaa ajatellen. Sankariarkkitehtien ajan koettiin olevan menneisyyttä ja objektiivisuuden oli korvattava subjektiivisuus. Uskottiin, että oltiin rakentamassa parempaa yhteiskuntaa.

Arkkitehtuurin alalla ajan suunnitteluperiaatteet tunnetaan yleisesti myös konstruktivismina. Periaatteelle keskeistä olivat päämäärätavoitteinen järjestelmäajattelu ja miesiläisyys - eli Mies van der Rohen arkkitehtuurin ihannointi. Elementtiteollisuudesta haluttiin ottaa kaikki irti ja ajan rakennuksille tyypillisiä ovatkin kantavista tehtävistään vapautettujen ulkoseinien nauhaikkunat ja kevyet julkisivumateriaalit. Elementtisaumoja voidaan pitää ajan rakentamisen symbolina, sillä ne kertovat aikansa merkittävistä muutoksista rakentamisessa.

Rakentamistavoissa ja tuotantotekniikoissa tapahtuneiden muutosten ohella antavat ajan arkkitehtuurille leimansa värikkäät keskustelut arkkitehtuurin ideologiasta. Keskustelun vihaisuus on yhtenäinen teema 1960-luvun arkkitehtuuri- ja kehityskeskusteluissa. Siitä huolimatta, että aikansa paatoksellisia arkkitehteja kutsuttiin "vihaisiksi pojiksi", tunnetaan heidät myös oikein kohteliaina poikina (Koho 1994 mukaan, 84). Lopulta 60-luvun keskustelujen värikkäät sävyt ovat ainoastaan ilmentäneet laajempia yhteiskunnallisia ja globaaleja teemoja.

### 1960-luvun rakentamisen teemoja ja muotisanoja:

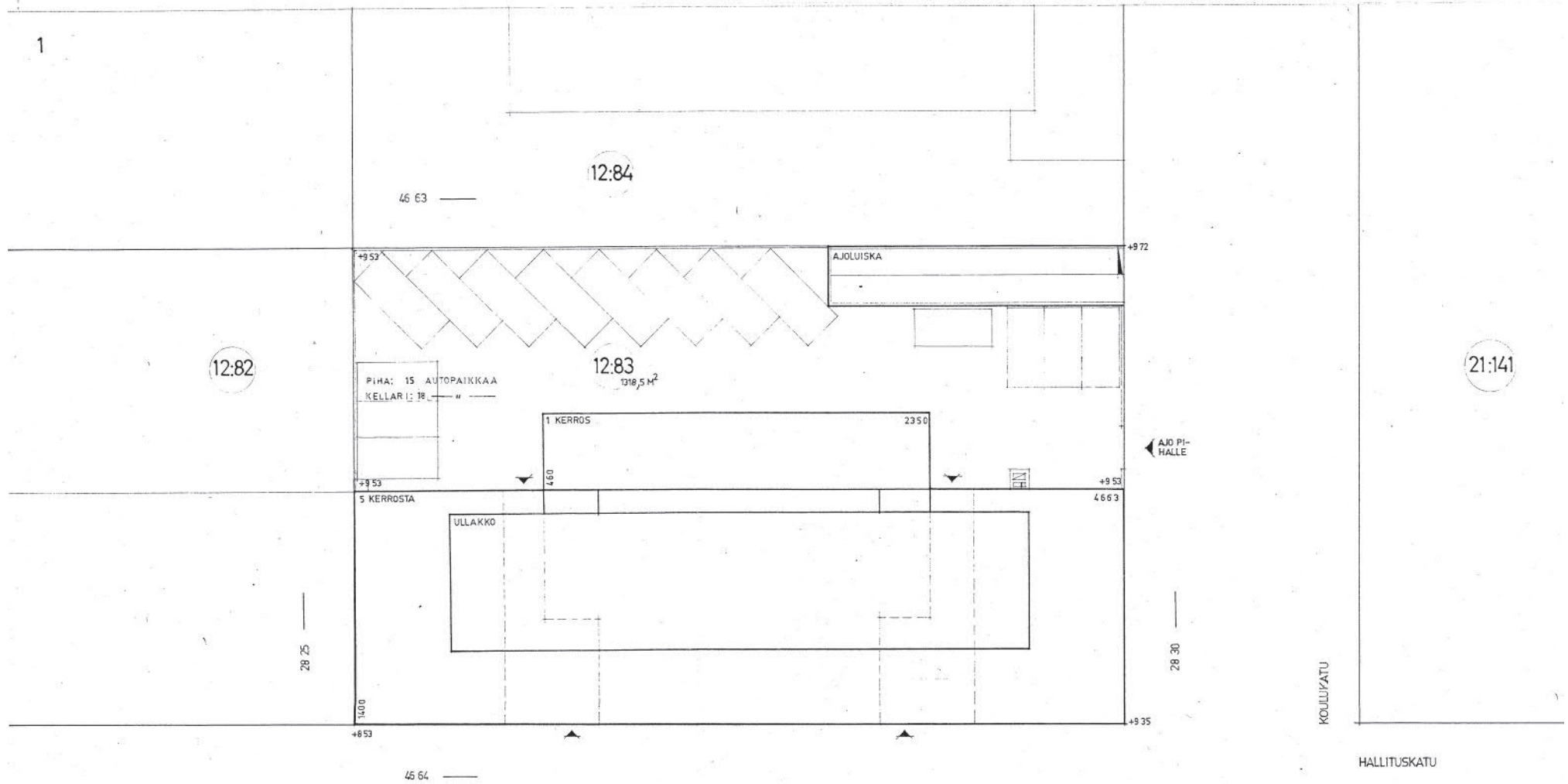
- Siirtyminen sotaa seuranneesta pula-ajasta kasvukauteen.
- Suuri muuttoliikenne maalta kasvukeskuksiin ja asuntotarpeeseen vastaava kiihtyvä kerrostalotuotanto sekä lähiörakentaminen.
- Rakentamisesta tuottavaa liiketoimintaa ja teknokratiajohtoista.
- Elementtirakentaminen, suurmuotit, moduulirakentaminen, talvirakentaminen, standardointi, torninosturit ja kaavamaisuus.



**OSA B**  
**Visakauma Oy**

**Nykytila ja säilyneisyys**

## Piha-alue ja asemointi



- OULUN KAUPUNKI
- HALLITUSKATU 25
- II KAUPUNGINOSA
- KORTTELI 12
- TONTTI 83

24. Asemapiirros. Kansipihan pinnoitteena käytettiin asfalttia. KUVA: Oulun kaupunginarkisto, Eero Huotari.

## 4. Visakauma Oy

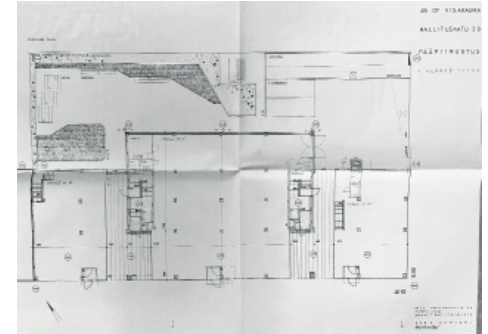
### 4.1 Piha-alue, asemointi ja toteutuksen kompromissit

Voimakkaan horisontaalinen tasakattoinen rakennus asettuu osaksi Hallituskadun yhtenäisinä jatkuvia pohjoisjulkisivuja kiinni katulinjoihin tontin ja korttelin kulmaukseen. Käynti piha-alueelle ja kansipihan alle sijaitseviin pysäköintitiloihin tapahtuu Koulukadun puolelta. Tontin pinta-ala jakaantuu noin puoliksi rakennuksen ja piha-alueen kesken. Ensimmäisen kerroksen ulostyöntyvät tilat jäsentävät pitkään ja kapeaan piha-alueeseen pehmentävää pienimittakaavaisuutta.

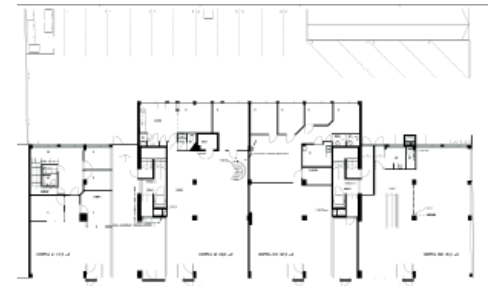
Alun perin, kun kohteesta suunniteltiin asuinkerrostaloa, pihasuunnitelmaan sisällytettiin erilaisia pintamateriaaleja sekä leikki- ja oleskelualueet. Toteutumaton suunnitelma on laadittu kokonaisvaltaisia suunnitteluperiaatteita noudattaen, sillä avoimet porttikongit yhdessä maantasokerroksen lasi-ikkunoiden kanssa kytkevät pihasuunnitelman osaksi sisätilaratkaisuja. Rakennusaikainen käyttötarkoituksen muutos ja esimerkiksi kasvanut autopaikkatarve on johtanut anonyymiin taka-/huoltopihaan, jonka suhde maantasokerroksen sisätilaratkaisuihin on toteutuksesta saakka ollut kontrastinen.

Piha-alue on säilynyt lähes muuttumattomana suhteessa toteutuneisiin alkuperäispiirustuksiin. Toteutuneita muutoksia ovat ajoluiskan katos, suljetut porttikongit, muutokset sisäänkäyntiympäristöissä, jätehuollon järjestelyt ja autopaikkojen lisääntyminen.

25. Alkujaan kohteesta suunniteltiin asuinkerrostaloa. Kuvassa asemapiirros alkuperäisistä suunnitelmista. Nurmi-alueen mukailevassa rajauksessa ja piha-alueen suhteessa sisätiloihin on havaittavissa kokonaisvaltaisia suunnitteluperiaatteita. KUVA: Visakauma Oy:n arkisto, arkkitehti Eero Huotari.



26. Ajantasa-asempiirros. Autopaikkojen määrä on lisääntynyt ja jätehuolto ollaan järjestetty uudelleen. Mielenkiintoista on, että toteutusvaiheessa silloista autopaikkavajetta ratkaistiin hakemalla lisäpaikkoja kellarista. KUVA: Visakauma Oy:n arkisto.

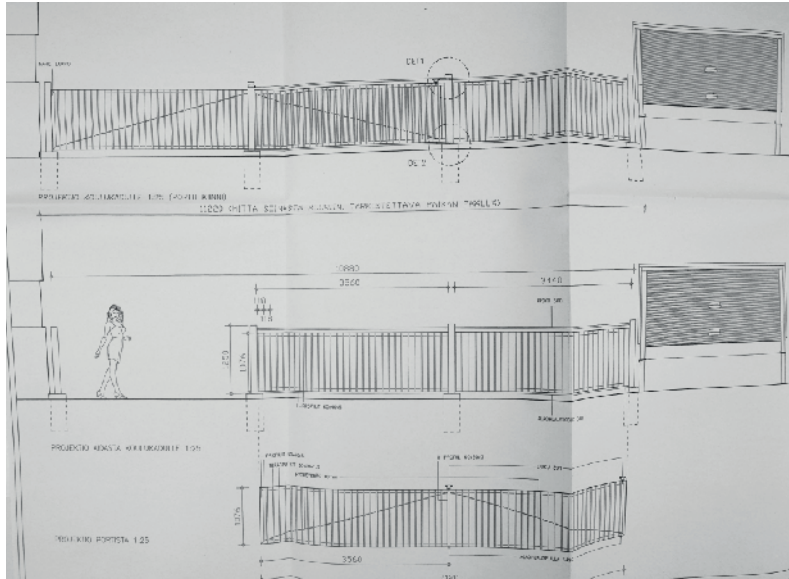


27. Kuva vuodelta 1997. Jätekeräys on sijainnut piha-alueen alkupäässä seinän vierustalla. KUVA: Visakauma Oy:n arkisto.

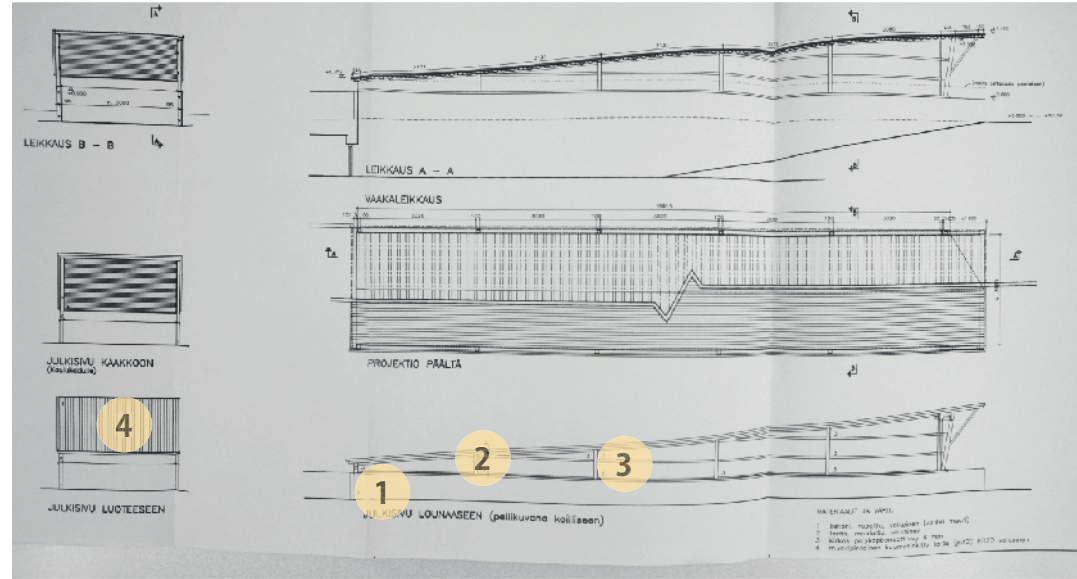


28. Jätekeräys on siirtynyt pihan perälle etämmälle rakennuksesta. Mielenkiintoinen yksityiskohta on graffitien sama sijainti samassa kohtaa piipussa 90-luvulla ja vuonna 2021. Taustalla näkyvät myös viereisen rakennuksen teipatut näyteikkunat, jotka kuvaavat laajempaa muutosta näyteikkunoiden roolista kaupunkikuvassa.





29. Aitaan ja porttiin laadittu toteutumaton suunnitelma, jolle myönnetty rakennuslupa vuonna 2003. KUVA: Oulun Kaupunginarkisto, Arkkitehtitoimisto Laatio Oy.



30. Ajoluiskan katoksen alkuperäispiirustukset KUVA: Oulun Kaupunginarkisto, Arkkitehtitoimisto Laatio Oy.

- |    |   |    |  |
|----|---|----|--|
| 1. | Betoni rapattu, valkoinen (vanha muuri) | 4. | Muovipintainen kuumasinkitty teräs (pvf2) RR20 valkoinen |
| 2. | Teräs maalattu, valkoinen               |    |  |
| 3. | Kirkas polykarbonaattilevy 4 mm         |    |  |

Ajoluiskan katoksen on suunnitellut vuonna 1992 Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Katos on säilynyt alkuperäispiirustusten mukaisena. Katos on istutettu alkuperäiseen betoniseen valkoiseksi rapattuun muuriin, joka ympäröi ajoluiskaa.

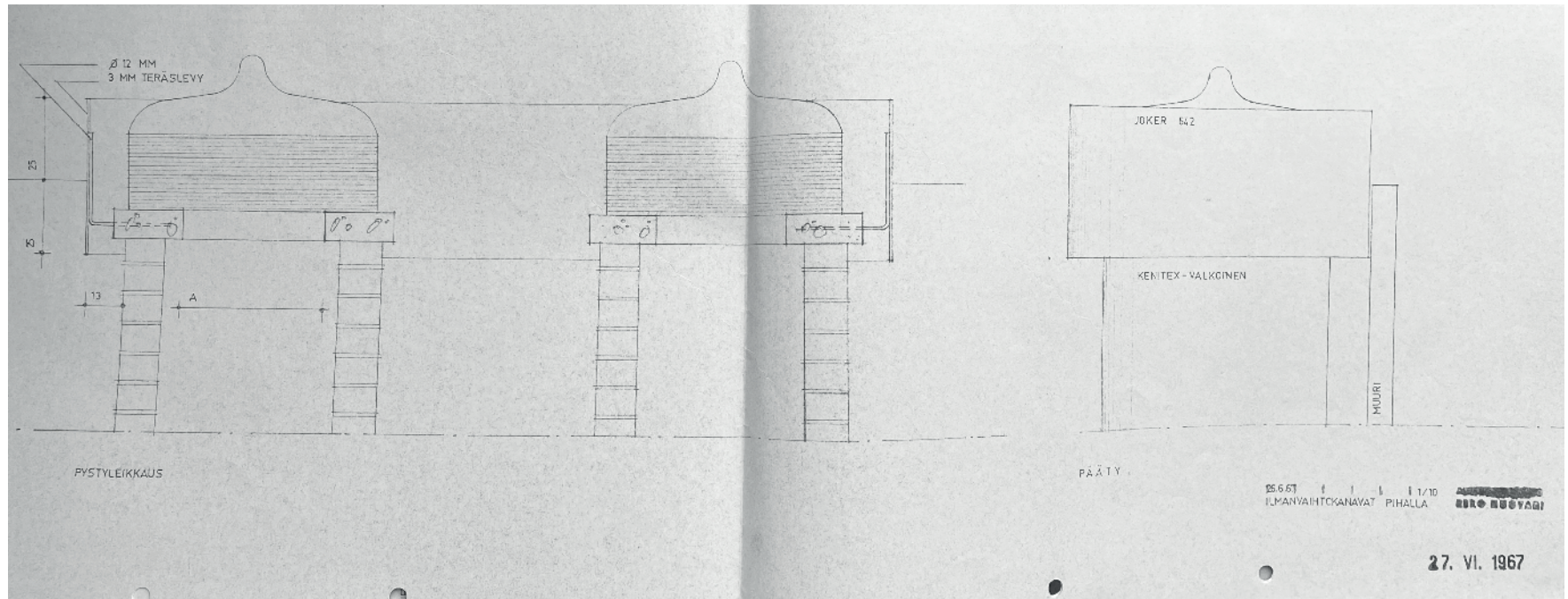
Laatio Oy on suunnitellut myös kohteeseen piha-aidan, jolle on myönnetty lupa vuonna 2003. Aita ei ole toteutunut piirustusten mukaisena ja teräsaidan sijaan kohteessa on tällä hetkellä osin rikkoutunut puinen aita, jonka alkuperäisyys ei käy piirustuksista ilmi.

Askeettisella piha-alueella on esimerkkejä teollisen arkkitehtuurin ajoittain tuotesuunnittelua muistuttavasta detaljikäsittelystä. Esimerkiksi ilmanvaihtokanavat pihalla on suunniteltu alunperin tarkoin osapiirustuksin. Ratkaisu ei täysin toteutunut piirustusten mukaisina, mikä havaitaan vanhoista valokuvista.

Nykyiset uusitut ilmanvaihtokanavat ovat muuttaneet piha-alueen detalji- ja materiaalimaailmaa erilaiseksi. Katujulkisivuissa vanhemmat ilmanvaihtokanavaratkaisut ovat vielä nykyisin havaittavissa katolla.



31. Ilmanvaihtokanavia koskeva osapiirustus KUVA: Visakauma Oy taloyhtiön arkisto, Eero Huotari.

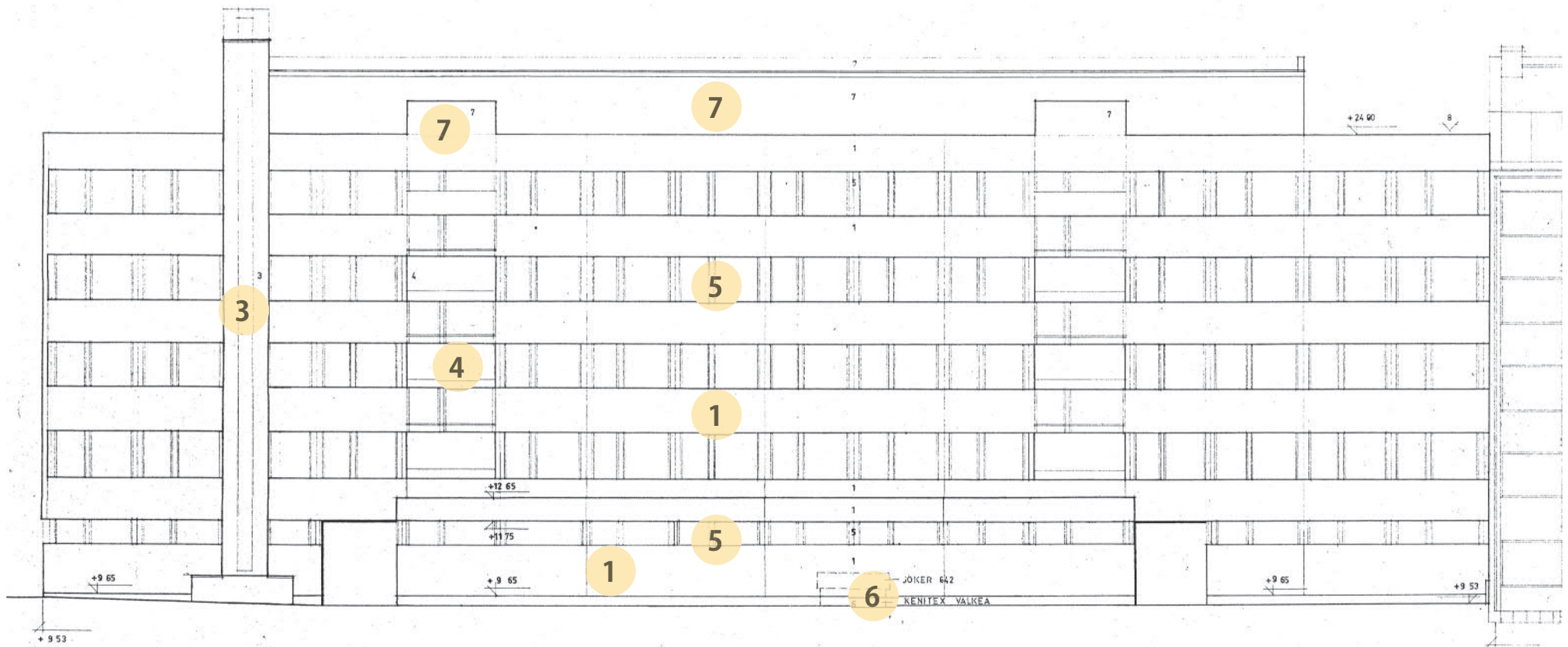


32. Ilmanvaihtokanavat muodostavat aiheen kohteen askeettisessa ulkoarkkitehtuurissa. Suunnittelija on ollut tästä tietoinen ja halunnut tarkastella vaihtoehtoja. Tämä käy ilmi eri osapiirustuksista.



33. Ilmanvaihtokanavat on uusittu nykyisillä tuotteilla. Ratkaisu eroaa kohteen materiaali- ja detailjamaailmasta. KUVA oik.: Visakauma Oy taloyhtiön arkisto.

## Julkisivut



34. Pihajulkisivu. KUVA: Oulun Kaupunginarkisto, Eero Huotari 1969.

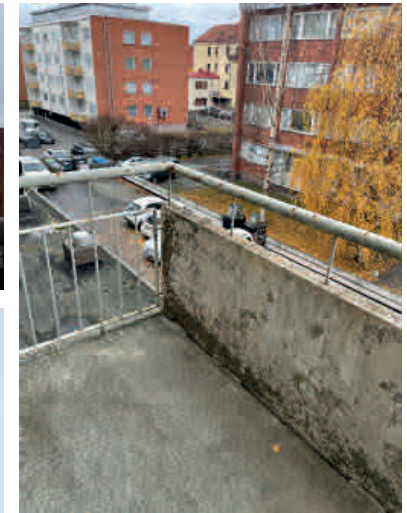
- |  |                             |
|--|-----------------------------|
| 1. Maalattu Sandwich-betonielementti, Kenitex valkea | 6. Pesubetoni               |
| 2. Kevytbetoni, Kenitex valkea                       | 7. Sinkitty teräslevy       |
| 3. Rapattu tiili, Kenitex valkea                     | 8. Huopa                    |
| 4. Maalattu betoni, Kenitex valkea                   | 9. Ikkunapuitteet Joker 642 |
| 5. Polttoemaloitu alumiini, Joker 642                |                             |

## 4.2 Julkisivut ja askeettisen kurinalaisuuden ihanteet

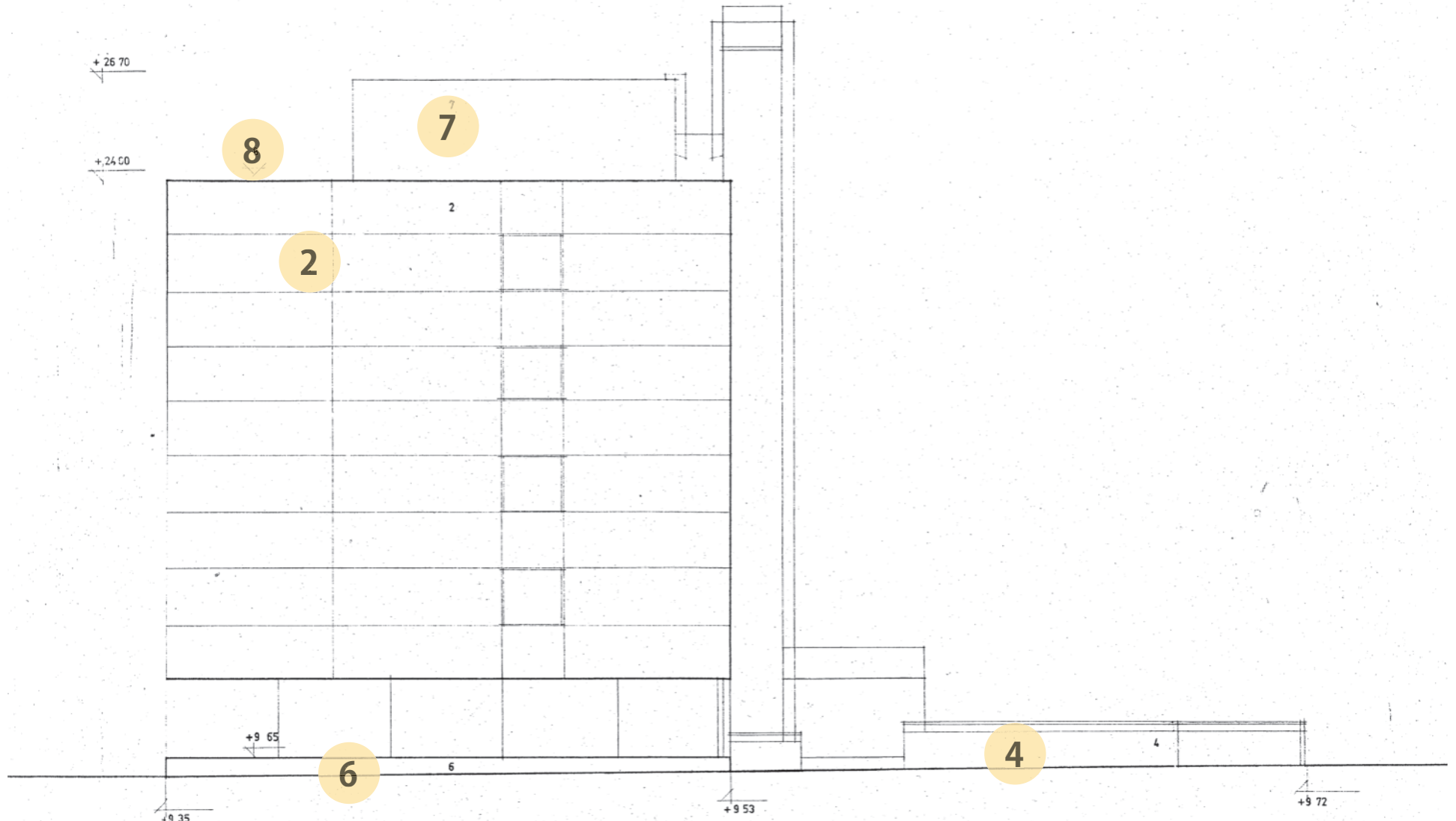
Rakennuksessa on kaksi portaikkoa, viisi liiketila-/toimistokerrosta sekä kellari- ja ullakkokerros. Julkisivut ovat harjattuja ja maalattuja betonirakenteisia sandwich-nauhaelementtejä, joiden sisäkuori on toteutettu sileävaluna. Rakennuksen päädyt on toteutettu kevytbetonielementein toisesta kerroksesta ylöspäin.

Sisäpihalla ensimmäisen kerroksen liiketilojen takatilat työntyvät horisontaalisena massana muusta rakennusmassasta luoden piha-alueetta jäsentävää pienimittakaavaisuutta. Vertikaalisina aiheina toimivat piippu ja porraslamellit katkaisevat massoittelemisen horisontaalisuutta. Porraslamelleja rytmittävät uloketuuletusparvekkeet ovat betonielementtirakenteisia.

Parvekkeissa on kahdella sivulla metallipinnakaiteet ja yhdellä betoniset, mikä luo dynaamisen vaikutelman auki vedetyistä laatikostoista. Käsijohdeet ovat pyöröterästä.



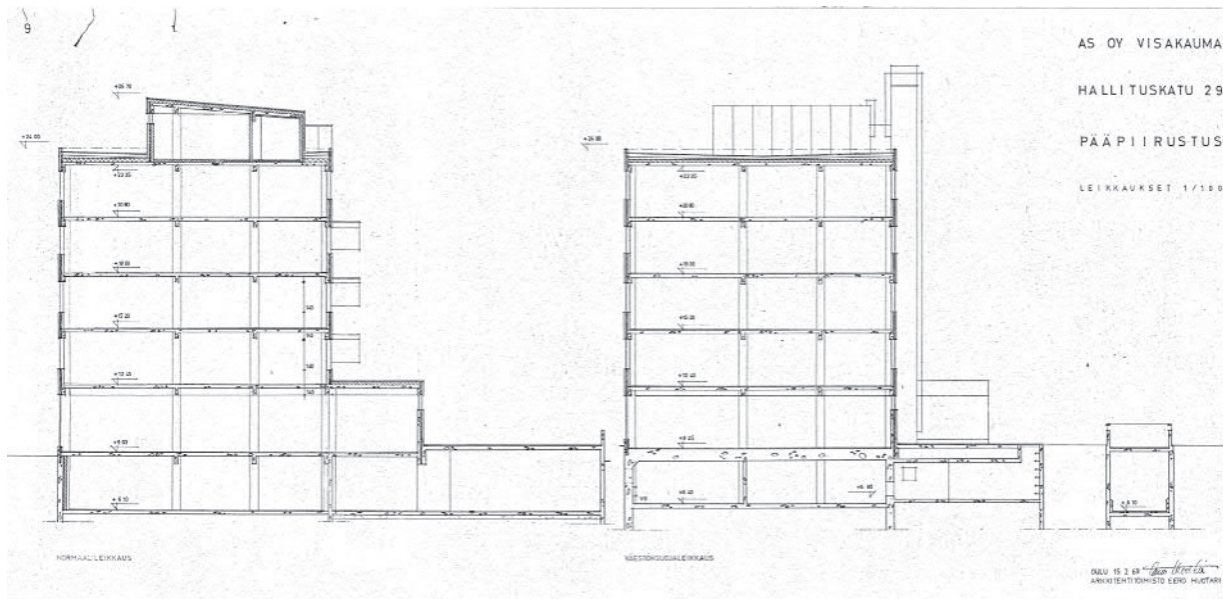
35. Pihajulkisivut ovat laatikkomuotojen harkittua sommittelua. Takatilojen leveiden pariovien kohdalla on nykyisin kevyt seinä.



36. Päätjulkisivu. KUVA.: Oulun Kaupunginarkisto, Eero Huotari.

- 1. Maalattu Sandwich-betonielementti, Kenitex valkea
- 2. Kevytbetoni, Kenitex valkea
- 3. Rapattu tiili, Kenitex valkea
- 4. Maalattu betoni, Kenitex valkea
- 5. Polttoemaloitu alumiini, Joker 642

- 6. Pesubetoni
- 7. Sinkitty teräslevy
- 8. Huopa
- 9. Ikkunapuitteet Joker 642

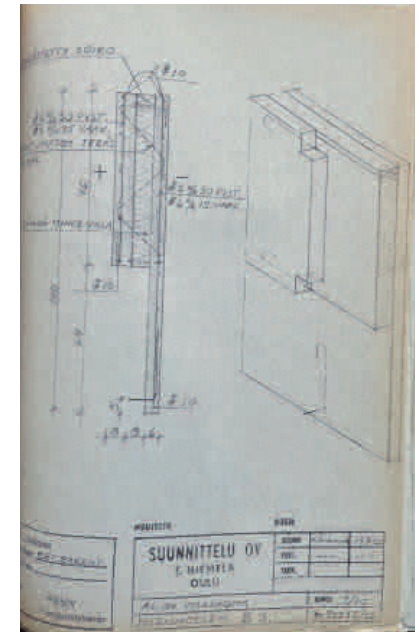


37. Leikkaukset. KUVA.: Oulun Kaupunginarkisto, Eero Huotari 1969.

### 4.3 Rakenteet ja järjestelmäajattelun ilmentymiä

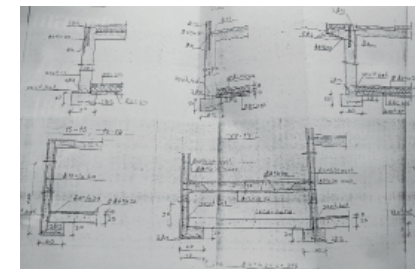
Rakennus edustaa aikakaudelleen tyypillistä rationaalista arkkitehtuuria, jossa on osin hyödynnetty aikansa uusinta elementtitekniikkaa ja osin perinteisempiä paikallarakentamisen tekniikoita.

Toimistorakennuksille, ajan rakennustekniikoille ja muodissa olleille miehällisille ihanteille tavanomaisella tavalla, on rakennus toteutettu joustaviin tilaratkaisuihin ja väliseinäsijoitteluihin pyrkivällä pilari-laatta-järjestelmällä. Välipohjat ovat paikalla valettuja teräsbetoniholveja ja samoin esimerkiksi märkätilat ovat paikalla toteutettuja. Perustukset ovat teräsbetonista ja alapohja on maanvarainen teräsbetonilaatta.

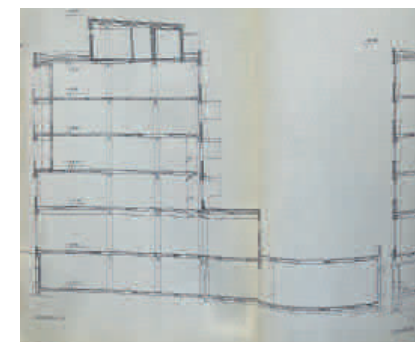


38. Seinäleikkaus. KUVA.: Visakauma Oy taloyhtiön arkisto, Suunnittelu Oy E. Niemelä

39. Perustusleikkaukset KUVA.: Visakauma Oy taloyhtiön arkisto, Suunnittelu Oy E. Niemelä



40. Alkuperäisissä toteutumattomissa suunnitelmissa havaitaan katujulkisivujen sisäänvedetyt parvekkeet. KUVA.: Oulun Kaupunginarkisto, Eero Huotari 1964.



Nauhaikkunajulkisivut ovat kahden pääaiheen johdonmukaista vuorottelua; lasin ja betonin. Betonielementit on alkujaan pinnoitettu Kenitex-julkisivupinnoitteella. Näiden valkoisiksi maalattujen nauhaelementtien väliin jääviä lasipintoja artikuloivat ikkunoiden väliset polttoemaloidut alumiinilevyt.

Alun perin aiheet ovat muodostaneet rytmisen kokonaisuuden, jossa ikkunoiden pystyväli- ja sivupuitteet sekä alumiinilevyt ovat olleet vaikeammin havaittavissa toisistaan erillisiksi kokonaisuuksiksi. Nykyisin kokonaisuus on tasomaisempi, sillä alumiiniset väliaiheet ovat leventyneet, syventyneet ja korostuneet ikkunoiden vaihdon myötä. Lisäksi ikkunatyyppin muutos on muuttanut ikkunanauhat ruutumaisemmiksi, sillä keskijakoisessa ikkunassa pystyvälipuite jakaa ikkunan kahteen saman kokoiseen ruutuun. Nauhoista havaitaan pystyaiheiden ja lasiaukkojen muodostama ruudukko, jolloin ikkunanauhat eivät kulje yhtä katkeamattomana läpi julkisivujen kuten aiemmin.

Toisen aikakauden kannalta merkittävän aiheen julkisivuun tekevät elementtisaumat, sillä ne kertovat samalla ulkoseinärakenteiden esivalmistusasteesta, aikansa edistyksellisyydestä ja järjestelmääjattelusta. Nauhaelementtien saumat ovatkin havaittavissa keskeisenä aiheena niin julkisivupiirustuksissa kuin itse rakennuksessakin. Ne ovat merkittäviä aikakauden symboleita (Mäkiö et al. 2016, 35).

Rakennuksen käyttötarkoituksen kannalta mainoskylttien rooli julkisivussa on keskeinen aihe. Visakauma Oy:n arkistoista käy ilmi, että toteutusvaiheessa mainoskylttisuunnitteluun on kiinnitetty huomiota. Erityisesti pankkien kylttien sijoittelu ja istuminen julkisivuun on harkittu tarkoin, mikä havaitaan myös vanhoissa valokuvissa (kts. kuvat viereisellä sivulla). Esimerkiksi Yhdyspankin kyltti suunniteltiin työselostusten mukaan levitettäväksi koko huoneiston matkalle. Näin toimijoiden kyltit mukautuivat itse rakennukseen ja ne suunniteltiin alkujaan osaksi kokonaisuutta. Ajan saatossa kyltit ovat vaihdelleet toimijoiden vaihtuessa, mikä luo julkisivuihin oman kerroksellisen aiheensa.

41. Kuvat viereinen aukeama: Rakennuksen ulkoarkkitehtuurin merkittävimmät muutokset: ullakko-kerroksen värimuutos, ikkunoita artikuloivien alumiinipeltisten väliaiheiden värimuutos, ikkunatyyppien vaihtuminen, mainoskylttien istutus julkisivuun ja porttikongien sulkeutuminen. KUVA ylh.vas. : Työväen Arkisto KUVA ylh. oik: Ollila, Timo henkilökohtainen arkisto. KUVA alh.vas: Visakauma Oy arkisto.





42. Katujulkisivu. KUVA.: Oulun Kaupunginarkisto, Eero Huotari.

- |  |                             |
|--|-----------------------------|
| 1. Maalattu Sandwich-betonielementti, Kenitex valkea | 6. Pesubetoni               |
| 2. Kevytbetoni, Kenitex valkea                       | 7. Sinkitty teräslevy       |
| 3. Rapattu tiili, Kenitex valkea                     | 8. Huopa                    |
| 4. Maalattu betoni, Kenitex valkea                   | 9. Ikkunapuitteet Joker 642 |
| 5. Polttoemaloitu alumiini, Joker 642                |                             |





43. Mainoskyttien vaihtuvuus luo julkisivuihin myös mielenkiintoisia muistumia menneistä ja poistuneista toimijoista.

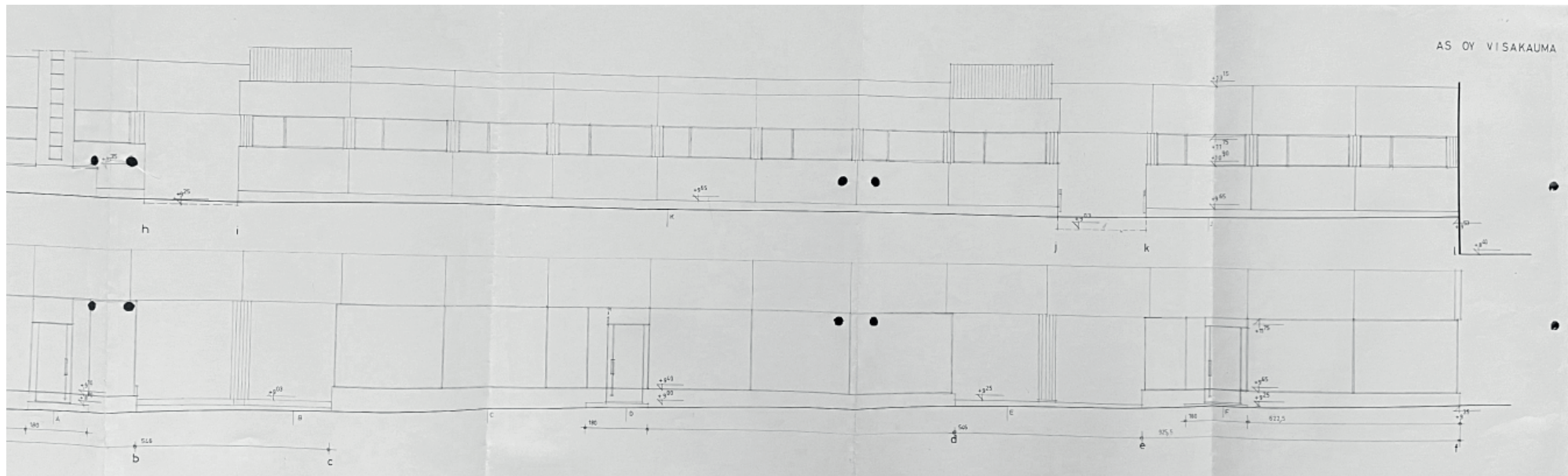


44. Valokuva vuodelta 1973. Maantasokerroksen näyteikkunat sekä kylttien sommitelu ja istutus julkisivuun luovat harkitun kokonaisuuden kohteen ulkoarkkitehtuurissa. Avoimet porttikongit ja ikkunajärjestelmien kapeat listat ovat merkittäviä aiheita julkisivussa. KUVA: Työväen Arkisto.

Ulkoarkkitehtuurin kokonaisuudessa syvyysvaikutelmilla on ollut oleellinen rooli. Alun perin, kun kohteesta suunniteltiin asuinkerrostaloa, olivat katujulkisivun sisäänvedetyt parvekkeet ja avoimet porttikongit osa syvyysvaikutelmaa. Käyttötarkoituksen muuttuessa katujulkisivun parvekkeita ei toteutettu. Sen sijaan porttikongit ovat olleet oleellinen arkkitehtoninen aihe aina vuoteen 1995 saakka, jolloin ne suljettiin kalterein ja lasiovin.

## Sisäänkäynnit





46. Suunnittelijan huomio on keskittynyt detaljimaailmaan siellä missä ihminen liikkuu eli sisäänkäynteihin ja porttikongeihin. Ajan hengen mukaisesti myös elementtisauma on merkittävä suunnittelua ohjaava tekijä. Suunnitelma on graafisia viivojen vetoja. KUVA: Visakauma Oy taloyhtiön arkisto, Eero Huotari.

45. Kuva edellinen sivu: A-rapun alun perin avoimeen porttikongiin on asennettu ovi ja lasiseinä 90-luvun muutoksissa. Sisäänkäynti on asennettuna sisäänvedettynä, jolloin esimerkiksi pelkistetyin julkisivun syvyysvaikutelma on tullut ainakin osin huomioiduksi. Noppavalo on oleellinen ja ajan henkeen sopiva (vrt. kuva edellinen aukeama).

## 5. Ensimmäinen kerros

### 5.1 Sisäänkäynnit ja huomio lähellä ihmistä

Vuoden 1995 muutoksissa aiemmin avoimet porttikongit on suljettu, jolloin alkuperäinen suunnittelijan intentio ei ole enää vastaavalla tavalla havaittavissa umpinaisemmassa katujulkisivussa. Funktionalististen ihanneiden mukaisesti avoimet porttikongit ovat toimineet myös suojaisina paikkoina, joissa liiketilojen näyteikkunat ovat olleet tarkasteltavissa vapaasti eri puolilta. Liiketilojen, tarpeiden ja tilojen rooli on muuttunut ajan saatossa ja nykyisellään merkittävä osa näyteikkunaa jää yksityisten porttikongien sisään.

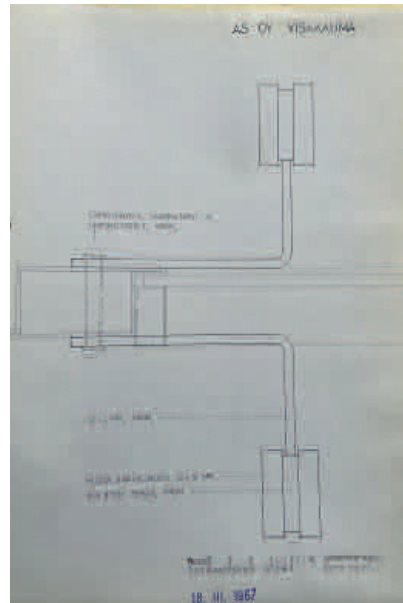
Liiketilojen sisäänkäynnit ja porttikongien ratkaisut ovat merkittävässä roolissa kokonaisarkkitehtuurissa. Materiaalit ja detaljit on keskitetty sinne missä ihminen liikkuu. Liiketilojen ovien kahvaratkaisut toistavat järjestelmällistä viivojen käyttöä. Piirustuksista havaitaan rakennuksen graaffinen ilme, joka korostuu myös ovien lankavetimissä.



47. Sisäänkäyntiympäristöissä on havaittavissa muutoksia, mutta myös alkuperäisiä intentioita on havaittavissa. Esimerkiksi lankavetimiä on säilynyt osissa ovia. Ikkunoiden sirot listat ovat vaihtuneet paikoin leveämpiin eri henkisiin listoihin. Uudistuneissa ovissa detaljien määrä on lisääntynyt. Säilyneimmässä oviympäristössä havaitaan kokonaisuuden yhteneväisyys.

48. B-rapun porttikongin sulkeva ovi on asennettu kiinni julkisivuun, mikä tekee julkisivusta muurimaisemman.

Sisäänkäyntiovien ratkaisut ovat oleellisia askeettisen kurinalaisessa arkkitehtuurissa, sillä niiden detaljimaailma pehmentää kokonaisuutta. Graaffinen viivojen käyttö ilmenee vielä paikoin julkisivussa. Lankavetimiä on säilynyt osassa ovia. Samoin ikkunajärjestelmien kapeat syvät listat ja niiden aiheuttamat katujulkisivua elävöittävät viivamaiset varjot, ilmentävät alkuperäisiä intentioita. Paikoin listat ovat uudistettu jyrkemmiksi, jolloin julkisivun eheys on särkynyt. Askeettisen kurinalaisessa arkkitehtuurissa pieniltä vaikuttavat muutokset ja lisäykset ovat vaikuttaneet merkittävästi kokonaisuuteen.



49. Detaljipiirustus tuulikaapin lankavetimestä. Kahva on aikakaudelle tyypillisellä tavalla mustaa akryylimuovia. Vetimen kahvaosa koostuu kolmesta viivamaisesta kerroksesta



51. Lankavetimien viivamaisuus on alkuperäisintentioiden mukainen. Viivamainen kahva erottuu julkisivussa muusta julkisivusta poikkeavan värinsä ansiosta, mikä havaitaan kadulla kulkiessa. Edestäpäin kahva katoaa osaksi viivojen kokonaisuutta julkisivussa. Kulkusuunnat on eroteltu ja sisällä on käytetty työntölevyä.



50. Uudemmat standardikahvat ovat ratkaisuiltaan hyvin erilaisia ja niitä ei ole suunniteltu osaksi kokonaisuutta.



52. Vanha postiluukku on osa julkisivujärjestelmää. Uudempi on asennettu erillisenä asennuksena pesubetonipintaan. Intentiot poikkeavat toisistaan.



53. Materiaalipaletti on lisääntynyt muutosten myötä.

## Porttikongit



## 5.2 Porttikongit ja suojatut sisäänkäynnit

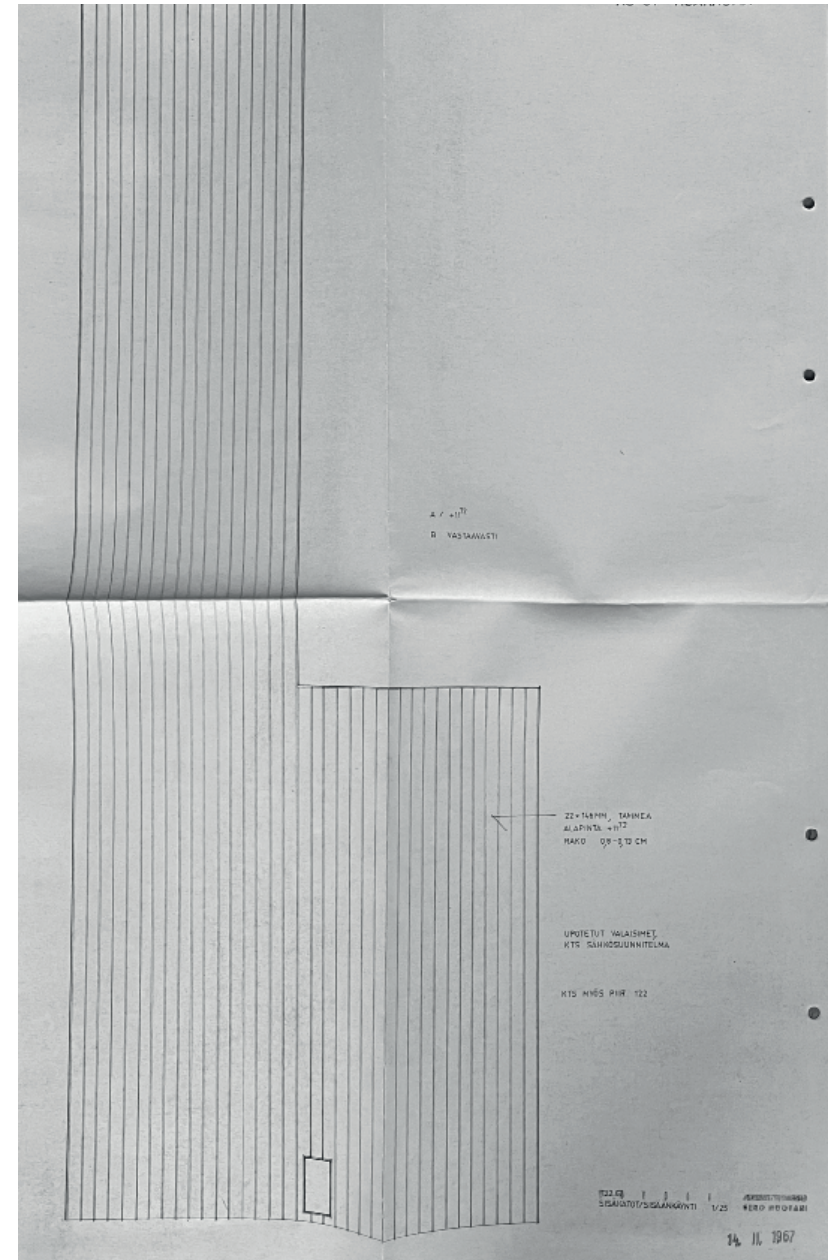
Vaikka porttikongit ovat sulkeutuneet ja muuttuneet julkisuusasteeltaan yksityisemmiksi, on porttikongeissa säilynyt merkkejä alkuperäisistä intentioista ja merkittäviä laatutekijöitä. Laadukkaat materiaalit, harkitut detaljit ja sommittelu ovat havaittavissa erityisesti A-rapussa.

Alakatot ovat jalopuuta ja lautojen väleistä pilkottava tausta on maalattu mustaksi, mikä luo omanlaisensa harkitun atmosfääriin. Mustaa on hyödynnetty myös detaljimaailmassa, mikä saa aikaan harmonisen vaikutelman.

Detaljimaailma koostuu esivalmisteisista teollisista tuotteista. Aikakaudelle tyypillisellä tavalla on sommitelun keinoin tehty välttämättömistä asennuksista koristeita eli aikansa ornamentteja.

54. Kuva viereisellä sivulla: Alakatto on säilynyt ja patinoitunut kauniisti. Upotetut valaisimet ovat Ornon aikakauden standardivalaisimia.

55. Porttikongin alakattopiirustus. KUVA: Visa-kauma Oy taloyhtiön arkisto, Eero Huotari.





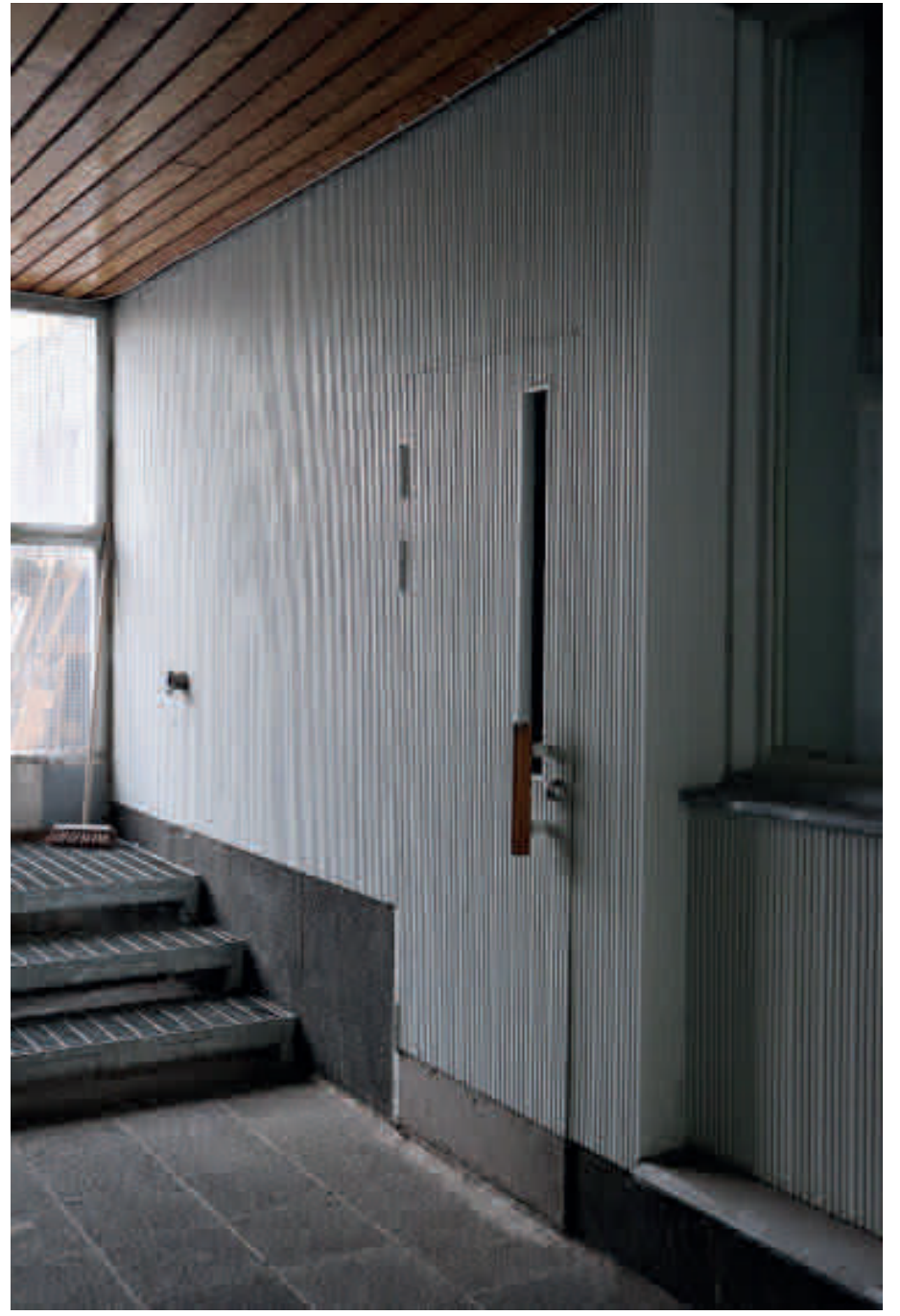
56. Paloletkun syöttöputki on noussut koristeeksi askeettisessa ympäristössä, samoin kuin katossa oleva valaisin.

57. Lattian pesubetonilaatat, alakaton jalopuu, seinien voimakas profiili, lasi-ikkunat luovat erilaisia voimakasaiheisia tekstuureja.

58. Alkuperäiset portaat on säilytetty uudempien ritiläportaiden alle.

59. Viereinen sivu: Käyntiovi kellariin on suunniteltu taidokkaasti uppoavaksi osaksi seinää. Näkyvät saranat, lasiaukko ja puukahva nostavat oven esiin.









61. Porttikongissa sijaitsevat huomautuskyltit luovat mielenkiintoisia kerrostumia. Uudempien teipattujen paperilappujen kontrasti moniruuviseen ja paljon asennustyötä vaatineeseen pieneen koristelaataan on monimerkityksellinen.

60. Viereinen sivu: Sisäänkäyntiovi on säilynyt alkuperäisintentioiden mukaisena. Askeettisessa arkkitehtuurissa murto-suojusten kaltaiset pienet muutokset erottuvat helposti. Lämmin valon sävy luo oman lisäaiheensa materiaalien ja värien maailmaan.

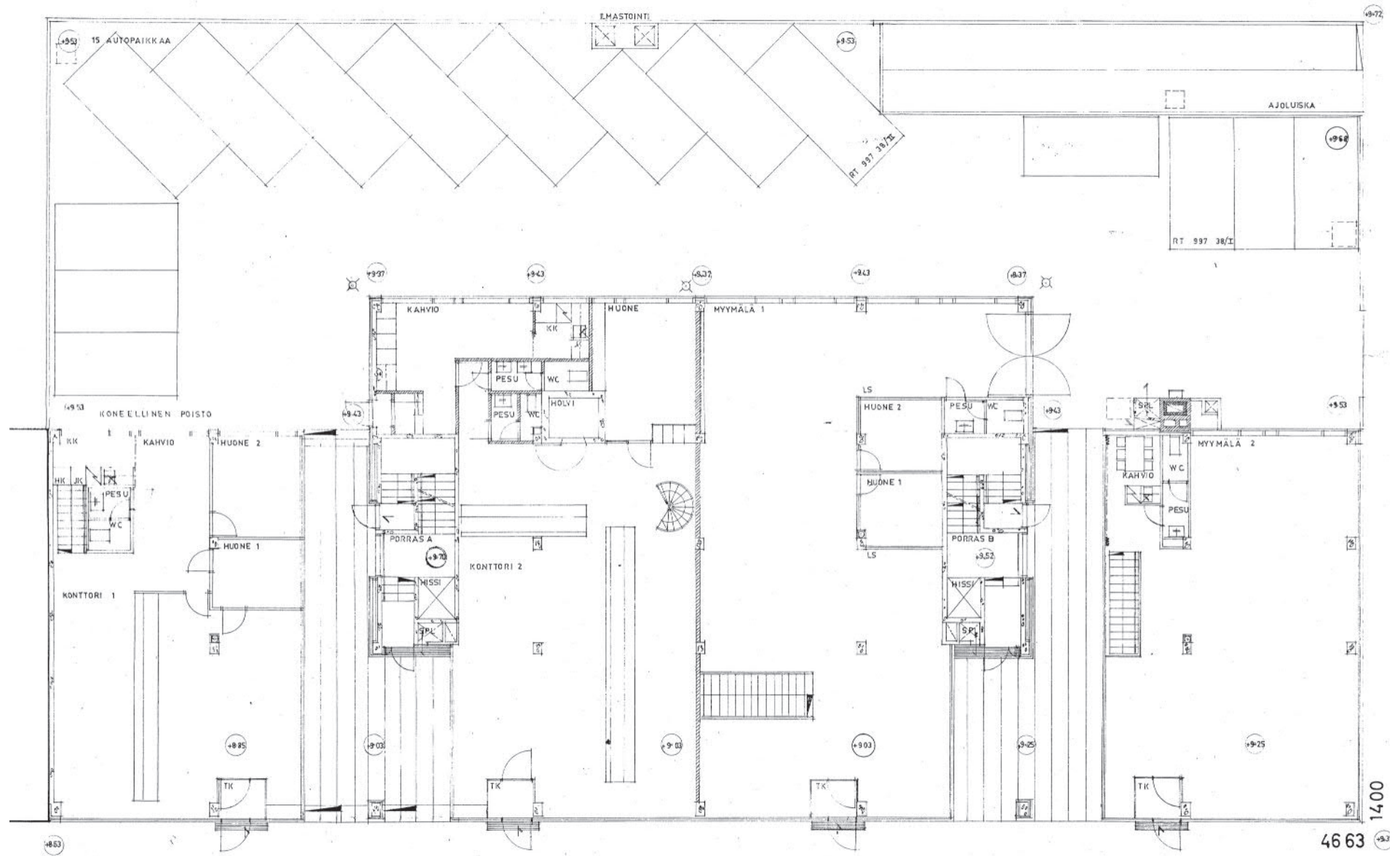


B-rapun porttikongin Spazion puoleista seinää on siirretty, mikä on tilan merkittävin muutos. Samalla ikkunat ovat poistuneet. Aiempi intentio suoja-  
tuista näyteikkunoista on vielä havaittavissa Levykauppa X:n avoimissa port-  
tikongin ikkunoissa.

Sisäänkäyntiovi ja osa materiaaleista on onnistuttu säilyttämään. Materi-  
aaleissa on mukailtu vanhaa, mutta ideoita ei ole välttämättä viety täysin  
loppuun, jolloin muutokset erottuvat erillisinä aiheina. Esimerkiksi alkuperäi-  
sestä rimaseinästä erilaisen profiilipellin ylä- ja alapäätt muodostavat aiheen,  
mikä poikkeaa alkuperäisen graafisten viivojen käytön kanssa. Samoin pin-  
nassa viedyt jälkiasennukset erottuvat ja nousevat uusiksi detaljiaiheikseen.

62. B-rapun porttikongi on kokenut enemmän muu-  
toksia, sillä toista seinää on siirretty ja sen lasi-ikkunoita  
ei enää ole. Pinta-asennus korostuu erityisesti värinsä  
ansiosta. Erilaisesta viivasta on tullut keskeinen huomi-  
onkohde poikkeuksellisuutensa vuoksi. Samoin profiili-  
pellin erilaisuus nousee esiin.

# Ensimmäinen kerros

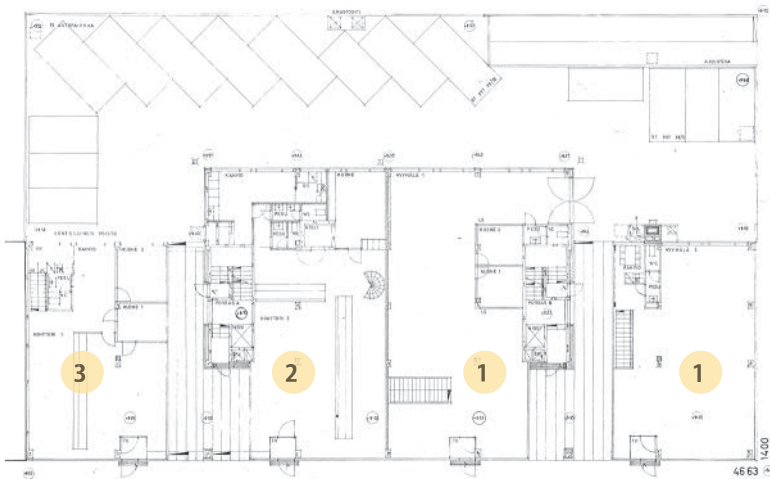


63. Alkuperäinen pohjapiirustus 1. krs KUVA: Oulun Kaupunginarkisto, Eero Huotari 1969.

## Liiketilat

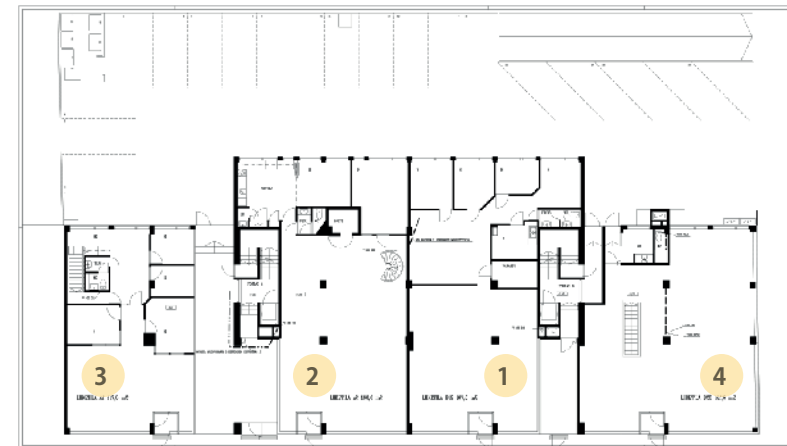


64. Liiketilojen pitkäiset toimijat ovat osa oululaista katukuvaa ja antavat tunnistettavan identiteetin tiloille.



#### **Alkuperäiset toimijat:**

- 1. Myymälätiloja**
- 2. PYP**
- 3. Työväen Säästöpankki**



#### **Nykyiset toimijat:**

- 1. Levykauppa X**
- 2. Underground Store & Piercing Studio**
- 3. Pohjantähti Keskinäinen vakuutusyhtiö/  
tyhjiällä**
- 4. Sisustusliike Spazio**

### **5.3 Liiketilat ja toimijoiden vaikutus tilojen identiteetille**

Maantasokerroksen tiloissa on toiminut ajan saatossa esimerkiksi Pohjoismaiden Yhdyspankki, Työväen Säästöpankki ja erilaisia myymälätiloja. Nykyisin maantasokerroksessa toimivat Levykauppa X, Underground Store & Piercing Studio ja Sisustusliike Spazio.

Liiketilojen arkkitehtuurissa on säilynyt vain vähän alkuperäisiä ratkaisuja ja eri toimijat ovat tehneet runsaasti muutoksia tiloihin. Tiloissa korostuu toimijoiden vaikutus rakennuksen koko identiteetille.



65. Levykauppa X:n näyteikunat ovat avoimet kaikkiin suuntiin. Liiketila on tunnistettavissa toimijan myötävaikutuksesta.

Nykyisen Levykauppa X:n tilat ovat alkujaankin suunniteltu myymäläkäyttöön. Pohjaratkaisun osalta suurimmat muutokset ajan saatossa ovat olleet pintamateriaalien muutokset, kellariin johtavien portaiden sulkeminen, takatilojen tilajaon muutokset ja pihalle johtavien pariovien poistuminen.

Nykyinen toimija on tunnistettava osa oululaista katukuvaa ja yritys on toiminut tiloissa pitkään. Täten liiketilalle on syntynyt toimijan vaikutuksesta tunnistettava identiteetti. Näyteikunat ovat säilyneet avoimina myös suljetun porttikongin takana.

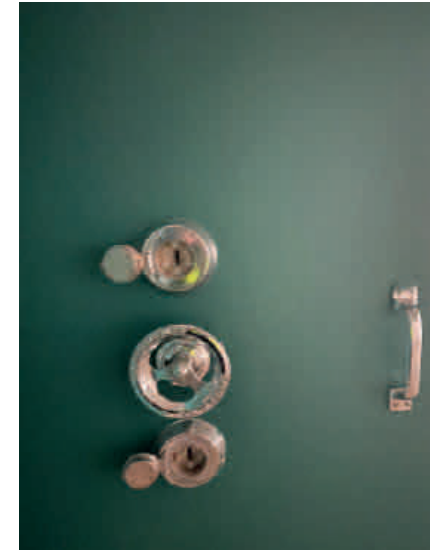




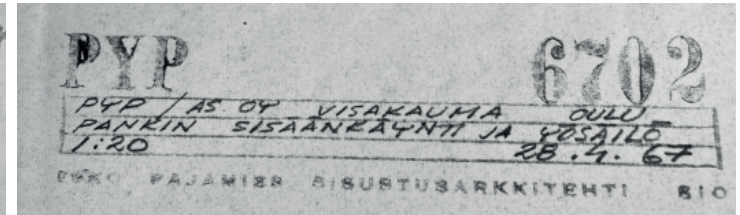
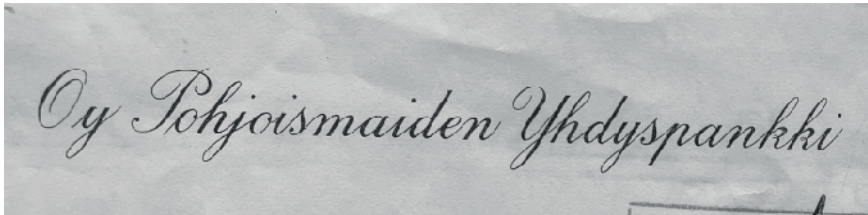
66. Oviympäristön ratkaisut ovat säilyneet lähes alkuperäisintentojen mukaisena. Yösailio muistuttaa pankkiajoista.



67. Kassaholvi on säilynyt muuttuneessa ympäristössä samoin takatilojen seinälinja. Holvin viereisessä tilassa on alunperin ollut pankinjohtajan tilat. Alkuperäiset jalopuumateriaalit ovat kadonneet.



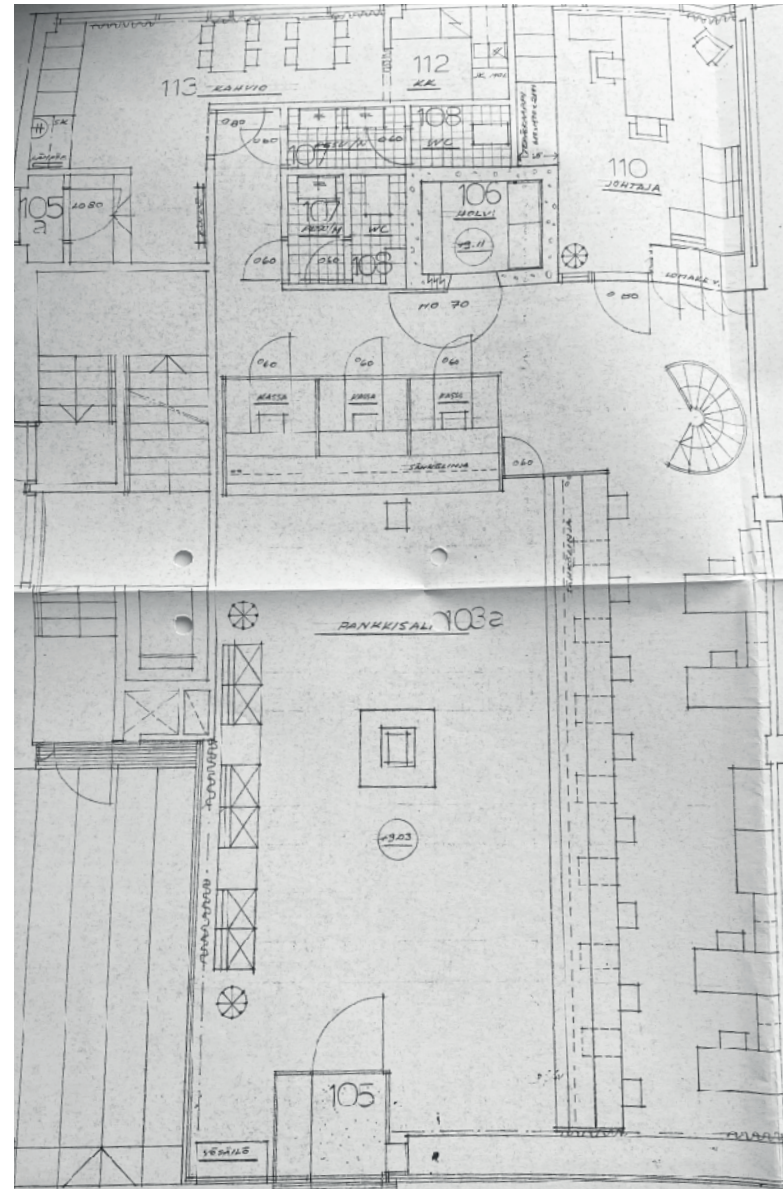
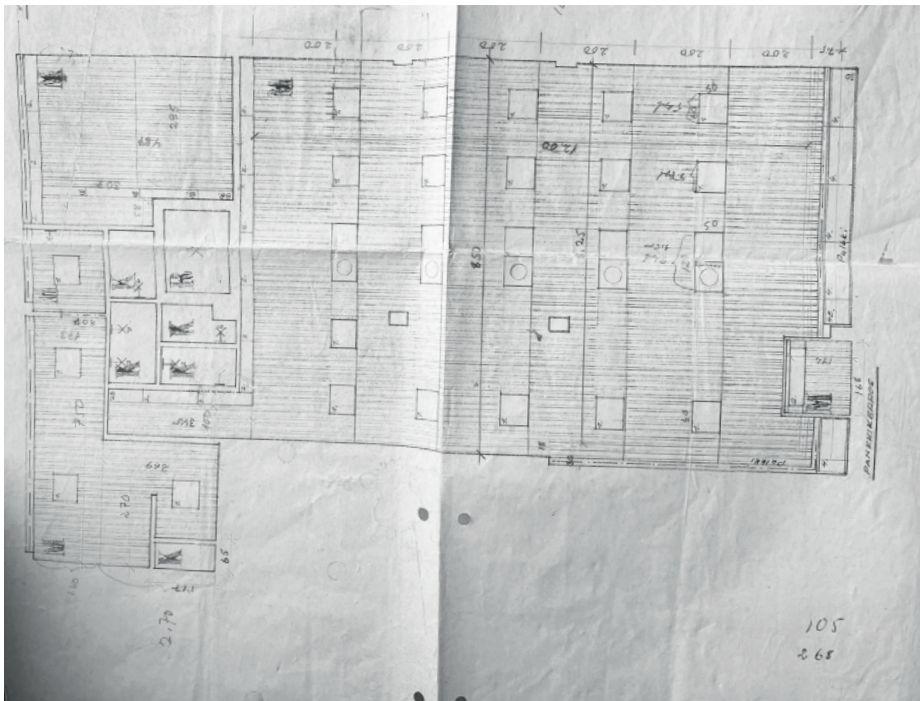
67. Kassaholvi on säilynyt muuttuneessa ympäristössä samoin takatilojen seinälinja. Holvin viereisessä tilassa on alunperin ollut pankinjohtajan tilat. Alkuperäiset jalopuumateriaalit ovat kadonneet.



68. Tiloissa on toiminut Pohjoismaiden Yhdyspankki ja sisustusratkaisusta on vastanut Esko Pajamies. KUVA: Visakauma Oy taloyhtiön arkisto.

Nykyisen Underground Store & Piercing Studion tiloissa on aiemmin toiminut Pohjoismaiden Yhdyspankki. Tilojen sisustusratkaisusta on vastannut esimerkiksi Bonanza tuoleistaan tunnettu sisustusarkkitehti Esko Pajamies.

Tilat ovat muuttuneet voimakkaasti ja alkuperäisiä ratkaisuja on havaittavissa vain vähän. Tilajako, yösailio ja vanha kassaholvi muistuttavat selkeimmin entisistä pankkiajoista. Konttoritilojen seinät ovat alun perin olleet tammipintaisia ja ratkaisut tarkoin suunniteltuja silloiseen käyttötarkoitukseensa. Työlaatu ei kuitenkaan vastannut käyttöönototarkastuksessa toivottua ja esimerkiksi jalopuiden pintalaatu määrättiin korjattavaksi.



69. Pankin sisustusratkaisuihin on kiinnitetty runsaasti huomiota. Pankin jälkeen tulleet eri toimijat ovat kukin muovanneet tiloja omiin käyttötarkoituksiinsa sopiviksi. Esimerkiksi alakattomateriaali on alunperin ollut Pajamiehen piirustuksissa alumiinisäle ja valaisimet ovat olleet Ornon 630x535 mm valaisimia. Nykyinen alakatto on ratkaisultaan erilainen. Kellarin asiakasholviin johtavat kierreportaat on levytetty umpeen. PIIRUSTUKSET: Visakauma Oy taloyhtiön arkisto, Esko Pajamies.



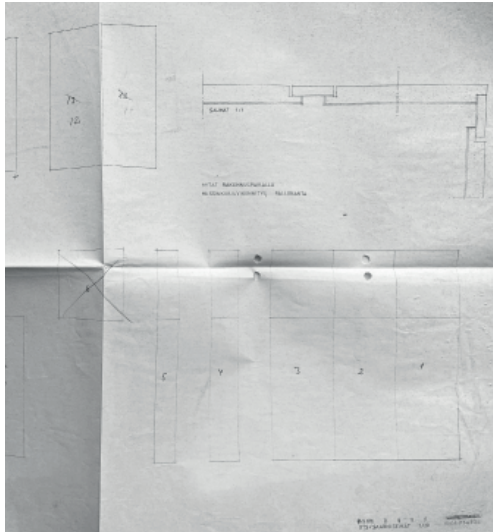
70. Teräslevypatterit ovat alkuperäisiä ja istuvat sisustusratkaisuihin. Sähkökotelot on uusittu eri tarpeeseen.



71. Lattiamateriaaleissa havaitaan tiloissa tapahtuneita kerroksellisia muutoksia.



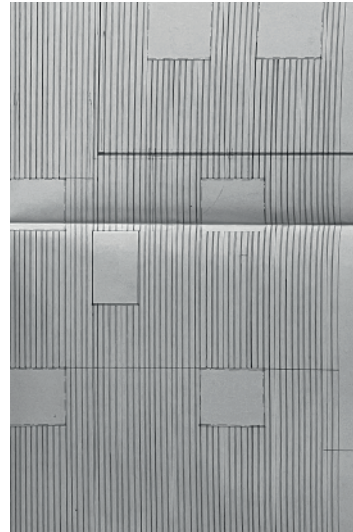
72. Vaikka taiteovi ei ole alkuperäinen, on ovityyppi piirrettynä myös alkuperäisiin piirustuksiin takatiloihin hiukan eri kohtaan. Jalopuumateriaalit ovat kadonneet tiloista.



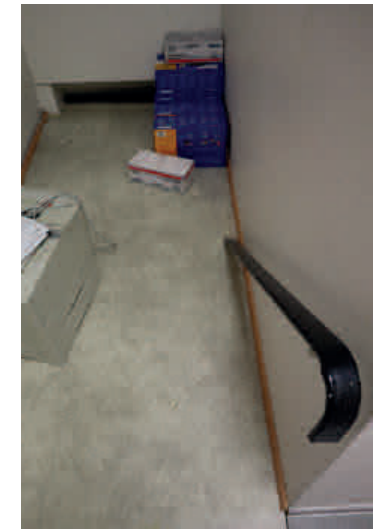
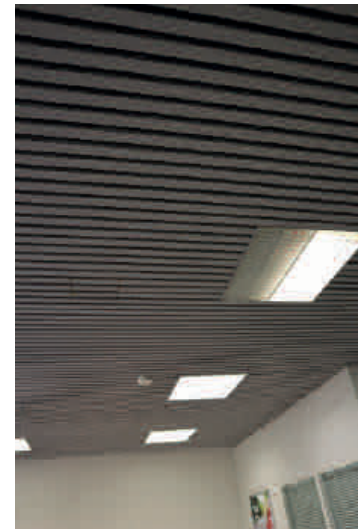
73. Oulun Työväen Säästöpankin tiloissa seinäpäällysteet ovat olleet työmaapäiväkirjojen ja osapiirustusten mukaan aiemmin osassa tiloja saarniputa. KUVA: Visakauma Oy taloyhtiön arkisto, Eero Huotari.



74. Alkuperäispiirustusten mukaisessa keittiössä havaitaan esimerkiksi Pukkilan valkoisia neliölaattoja.



75. Alakatto on säilynyt tyyliään alkuperäispiirustusten mukaisena vaikka esimerkiksi valaisimet ovat vaihtuneet. PIIRUSTUS: Visakauma Oy taloyhtiön arkisto, Eero Huotari.



76. Kellariin johtavat portaat on levytetty umpeen. Alkuperäinen muovikäsijohde on säilynyt.



77. Spazion näyteikkuna on tunnistettava osa oululaista katukuvaa. Liiketilän näyteikkunoiden avoimuus kertoo myös aikakauden rakenteellisesta edistyksestä. Pilari-laatta -järjestelmä mahdollisti kevyet ulkoseinät. Liiketilän yläpuolisissa kerroksissa on käytetty aikansa uutuustuotetta: kevytbetonielementtejä. Ensimmäinen kerros lasiseininen ja avoimien porttikongineiden avulla uudelleen tulkinnut 20-luvun funktionalismin pilotis-periaatetta. Toisin sanoen pilarein on mahdollistettu maantasokerroksen keveys ja ulkotilojen sekoittuminen sisätilojen kanssa.

Rakennuksen päädyn katutaso on suunniteltu myymälätilaksi. Nykyinen toimija kohteessa on vuodesta 1988 saakka tiloissa toiminut sisustusliike Spazio (haastattelun mukaan). Liiketilällä on merkittävä rooli kaupunkikuvassa, sillä sen laaja-alainen näyteikkuna vastaanottaa rautatieaseman suunnalta saapuvat tulijat.

Tilat ovat muuttuneet voimakkaasti ajan saatossa ja sitä on esimerkiksi laajennettu porttikongin puolelle. Selvimmin havaittavat alkuperäispiirteet ovat tilajako, rakenteet sekä tuulikaappi ja sen sisäpuolinen ovi. Liiketila tehtyine muutoksineen on esimerkki pitkään toimineen ja yleisesti tunnetun toimijan vaikutuksesta rakennuksen identiteetille.

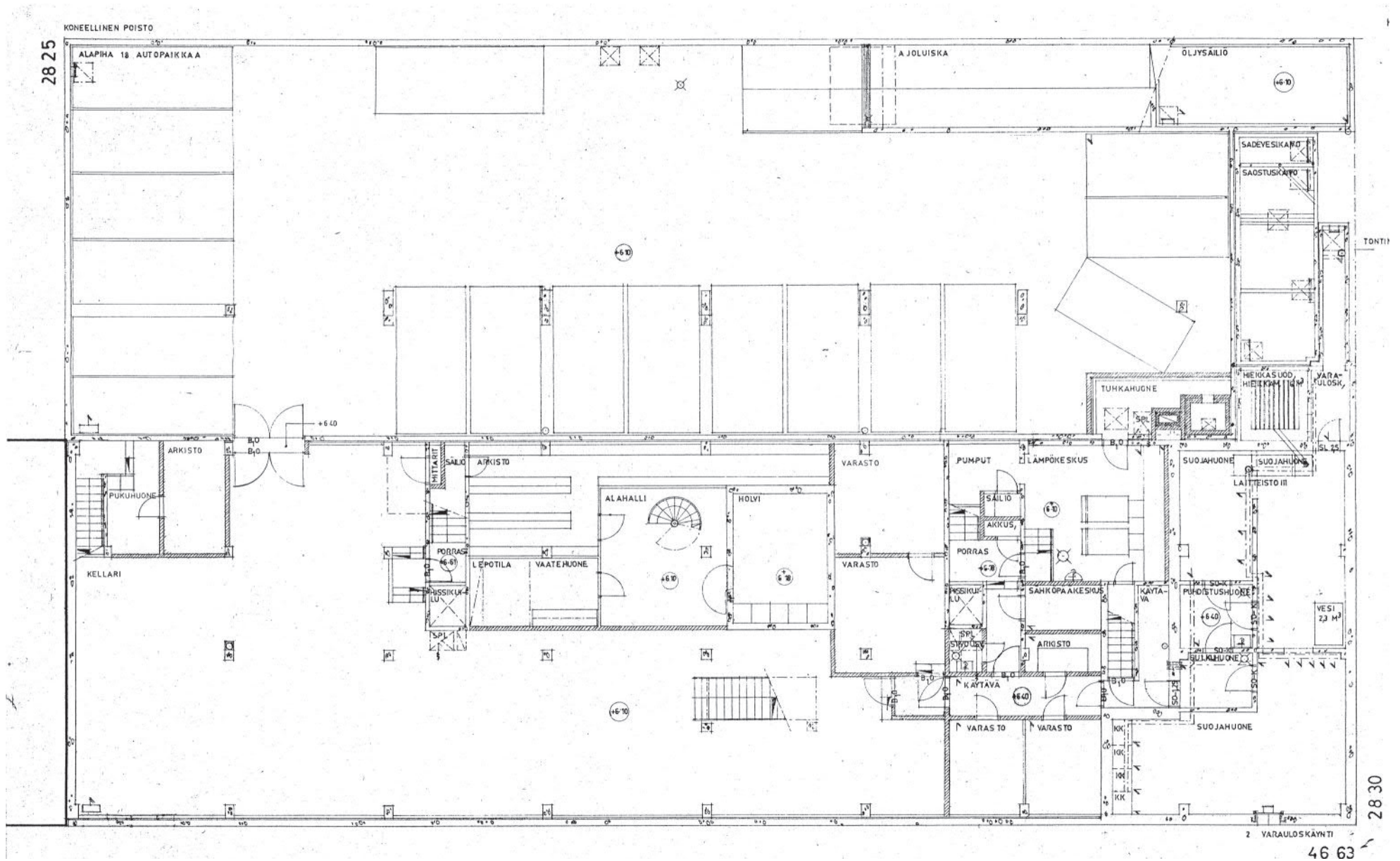


78. Pitkään tiloissa toiminut Spazio Oy on antanut kohteelle tunnistettavan identiteetin. Tuulikaappi ja sen väliovi ovat alkuperäispiirustusten mukaiset. Näyteikkuna avautuu laajasti eri suuntiin.



79. Kaikista ensimmäisen kerroksen liikahuoneistoista on ollut yhteys kellarissa sijaitseviin tiloihin. Spazion portaat ovat ainoat nykyisellään käytössä olevat portaat, sillä muiden liiketilojen portaat ovat levytetty umpeen.

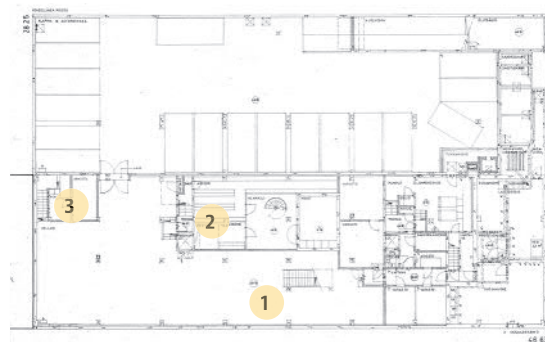
# Kellarikerros



80. Alkuperäinen pohjapiirustus kellari KUVA: Oulun Kaupunginarkisto, Eero Huotari 1969.

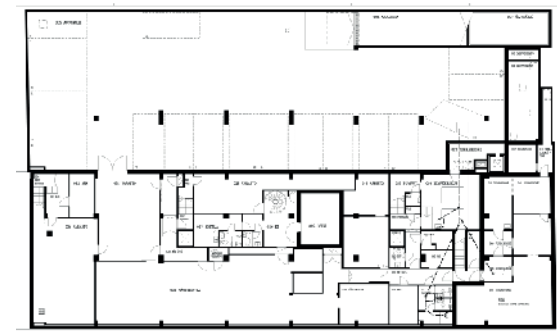


81. Kellarin pelkistetty käytävä.



#### **Alkuperäiset toimijat:**

- 1. Myymälöiden tiloja/taloyhtiön tiloja**
- 2. PYP**
- 3. Työväen Säästöpankki**



#### **Nykyiset toimijat:**

- Spazio**  
**Taloyhtiön tiloja**

## **6. Kellarikerros**

### **6.1 Kellari sekä käsityön ja teollisten tuotteiden rinnakkaisuus**

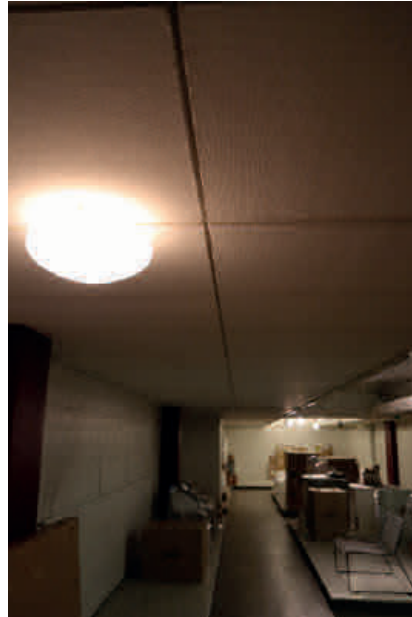
Kellarikerroksen muutokset koskevat kulkuyhteyksiä, levytettyjä portaita ja väliseinälisäyksiä. Suurin osa muutoksista on tehty jo 70-luvulla ja merkittävin uudempi ajoittamaton muutos lienee kulkuaukon puhkaisu entisiin asiakasholvitiloihin. Tyyliään kellari on säilynyt hyvin.

Väestönsuojatilat toimivat nykyisin Spazion näyttelytiloina. Kellarin, kuten koko rakennuksen askeettisessa ympäristössä tekniset asennukset ovat saaneet koristeellisen aseman, mikä on tyyppilistä aikakauden teolliselle arkkitehtuurille. Muutokset asennuksissa vaikuttavat kokonaisuuteen. Uusista standardituotteista on paikoin tullut tahattomasti keskeisiä aiheita, sillä niitä ei ole alunperin huomioitu rakennusta suunniteltaessa. Tämä on tyyppillinen ilmiö teollisessa arkkitehtuurissa, sillä tuotannosta poistuneiden tuotteiden saatavuus voi usein olla vaikeaa ja ne eivät aina vastaa nykyvaatimuksia.





82. Portaat ovat levytettynä umpeen. Kellarin portaat ovat pääosin paikallavalettuja.



83. Alakattojen levyt on asennettu avosaumoin. Välien jättäminen levyjen väliin on tyypillinen yksityiskohta aikakaudella ja oleellinen osa kohteen arkkitehtuuria.

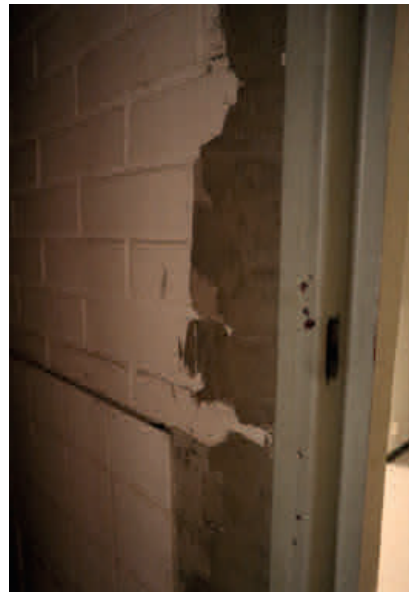


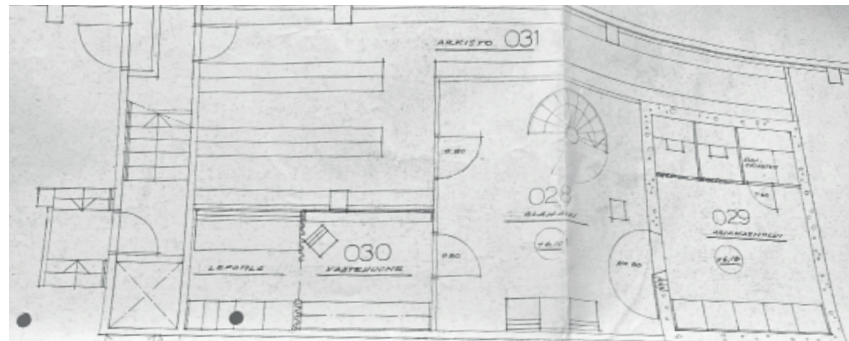
84. Väestönsuojatilan ratkaisut ovat alkuperäisiä. Välttämättömät asennukset korostuvat askeettisessa ympäristössä.



85. Asiakasholvitiloihin on puhkaistu aukko. KUVA: Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy (Miika Rankinen).

86. Autohalliin johtavat metalliset pariovet ovat alkuperäisellä paikallaan.



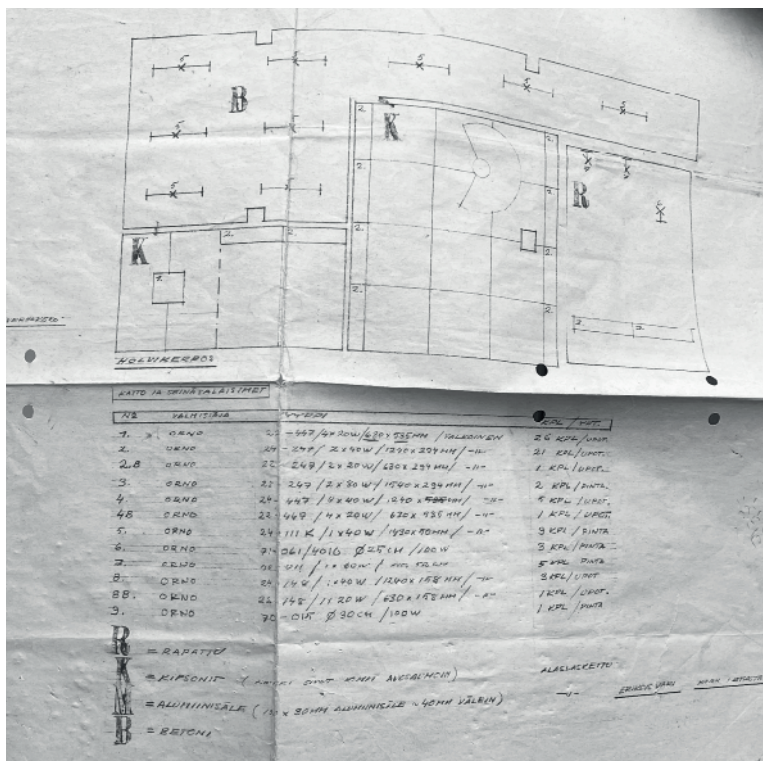


87. Kuvat yllänä: Entiset arkistotilat. Rakennuksessa on käytetty runsaasti vielä myös perinteisempiä paikallarakentamisen tekniikoita. Lautamuottien ja asennustyön jäljet ovat keskeisiä yksityiskohtia. Alkuperäiset teräslevypatterit istuvat kokonaisuuteen. Uudemmat patterien termostaatit ovat eräs esimerkki teollisten tuotteiden merkityksestä kokonaisuudessa, sillä termostaateista on tullut uusi huomionaihe.

88. Piirustus: Pajamies on suunnitellut myös asiakasholvitilojen sisustusratkaisut. Taloyhtiön arkistossa on useita Pajamiehen käsivaraisia piirustuksia, joissa tilojen ratkaisut ovat muuttuneet suunnittelun ja toteutuksen aikana. KUVA: Visakauma Oy taloyhtiön arkisto, Esko Pajamies.

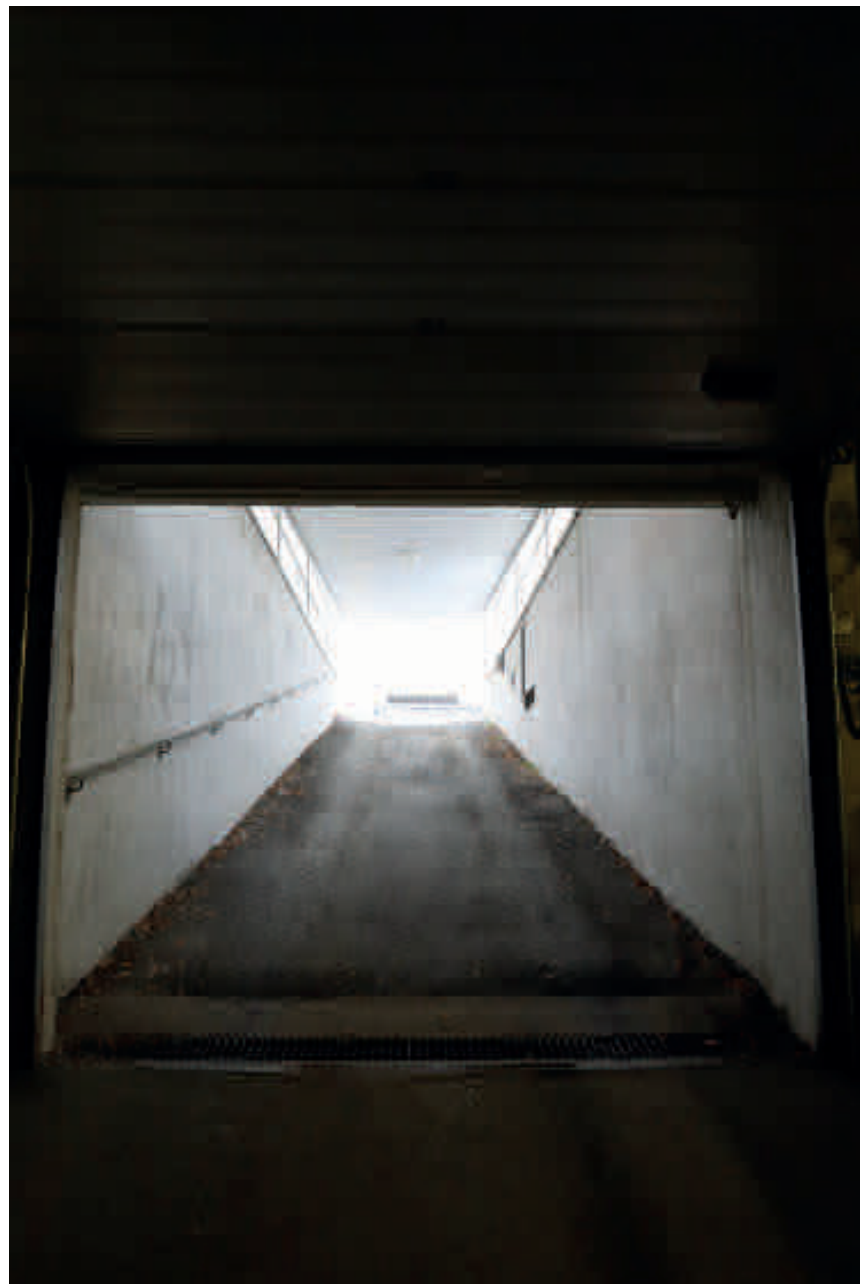
89. Kierreportaissa on jyrkät elementtiaskelmat. Portaita laskeutuessaan asiakas on kenties saattanut vakuuttua, että hänen varallisuutensa on turvassa.

90. Holvin ovi on säilynyt. Samoin pelkistetty rakennuksen tyylin mukainen väri-maailma. Välttämättömät asennukset ovat saaneet koristeellisen aseman. Asennusten funktiot voidaan myös lukea toimintoina. Esimerkiksi: kyltti, kahva, lukko, kytkin, valo, saranat, lattialista, kynnyks ja oviaukko. Tehokkuutta korostavaa viestintää, jolla kuljetetaan huomiota ja annetaan viesteille haluttu sävy.



91. Holvin valaistussuunnitelma, jonka mukaan esimerkiksi holvin oven edessä oleva Ornon valaisin on sommiteltu.

## Autohalli

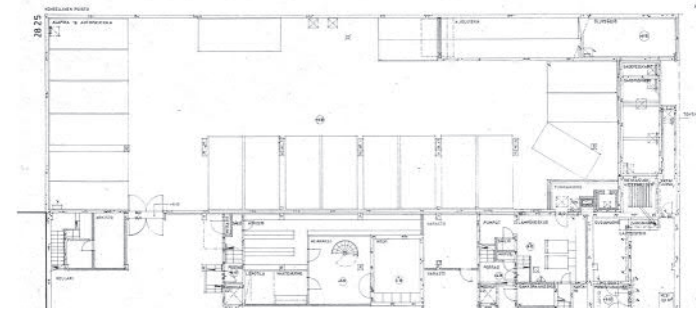


92. Viereinen sivu: alkuperäiset öljysulut. Toiminnosta on tullut arkkitehtoninen aihe, jolloin askeettisessa ympäristössä korostuvat erilaiset toiminnalliset rituaalit.

93. Viereinen sivu: ajoluiskan katos on istutettu alkuperäiseen muuriin. Tasoista ja viivoista havaitaan arkkitehtuurin järjestelmällisyyttä.



94. Autohalli on säilynyt lähes muuttumattomana. Yksi autopaikka on lisätty ovien viereen. PIIRUSTUKSET: Visakauma Oy taloyhtiön arkisto.



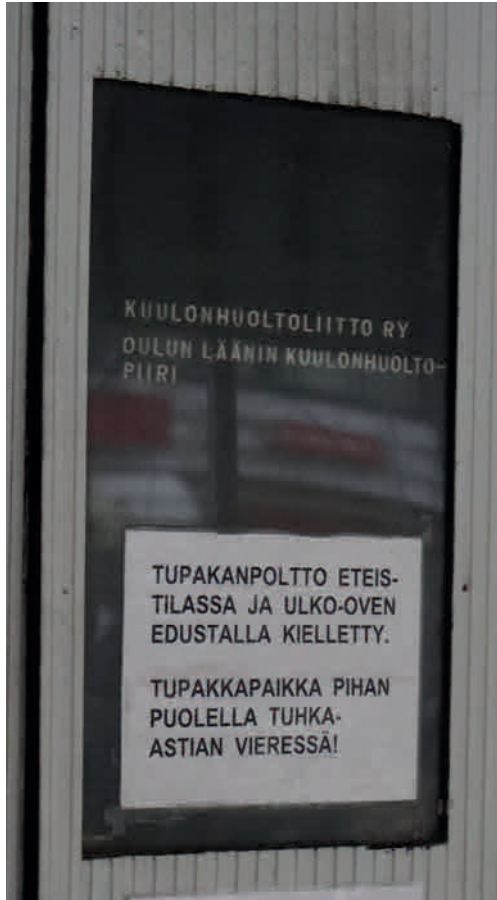
## 6.2 Autohalli ja käytännön koristeellisuus

Autohalli on säilynyt alkuperäispiirustusten mukaisena. Ainoastaan yksi autopaikka on lisätty pariovien viereen. Muottilautojen ja -levyjen jäljet ovat näkyvissä. Kuten muualla rakennuksessa, myös autohallissa käsityön jälki ja esivalmisteiset teolliset tuotteet toimivat molemmat rinnakkaisina aiheina.

Käytännön tuotteiden yksinkertaisuutta on pyritty käyttämään harkiten. Arkkitehtuuri on aikakaudelle tyypillisellä tavalla järjestelmällistä viivojen ja tasojen graafista käyttöä. Tämä korostaa havainnon siirtymistä eri toimintoihin, jotka on helppo tulkita.

95. Työntekijän kädenjälki on keskeinen yksityiskohta esivalmisteisten tuotteiden rinnalla. Kaiteet ja muut elementit ovat yksinkertaisia, mutta niiden käyttötapa on harkittu tarkoin.





96. Alkuperäinen rappukäytävän ilmoitustaulu on työselostuksen mukaan korkki-pohjainen, mustalla kankaalla, avattavalla lasilla ja kromatuin kehysin. Uudempi A-rapun ilmoitustaulu edustaa erilaisia periaatteita, mutta porttikongissa on säilyneenä alkuperäinen taulu. B-rapun ilmoitustaulu on alkuperäiskuvauksen mukainen.

## 7. Porraslamellit

### 7.1 Porraslamellit ja vastaanoton sävyt

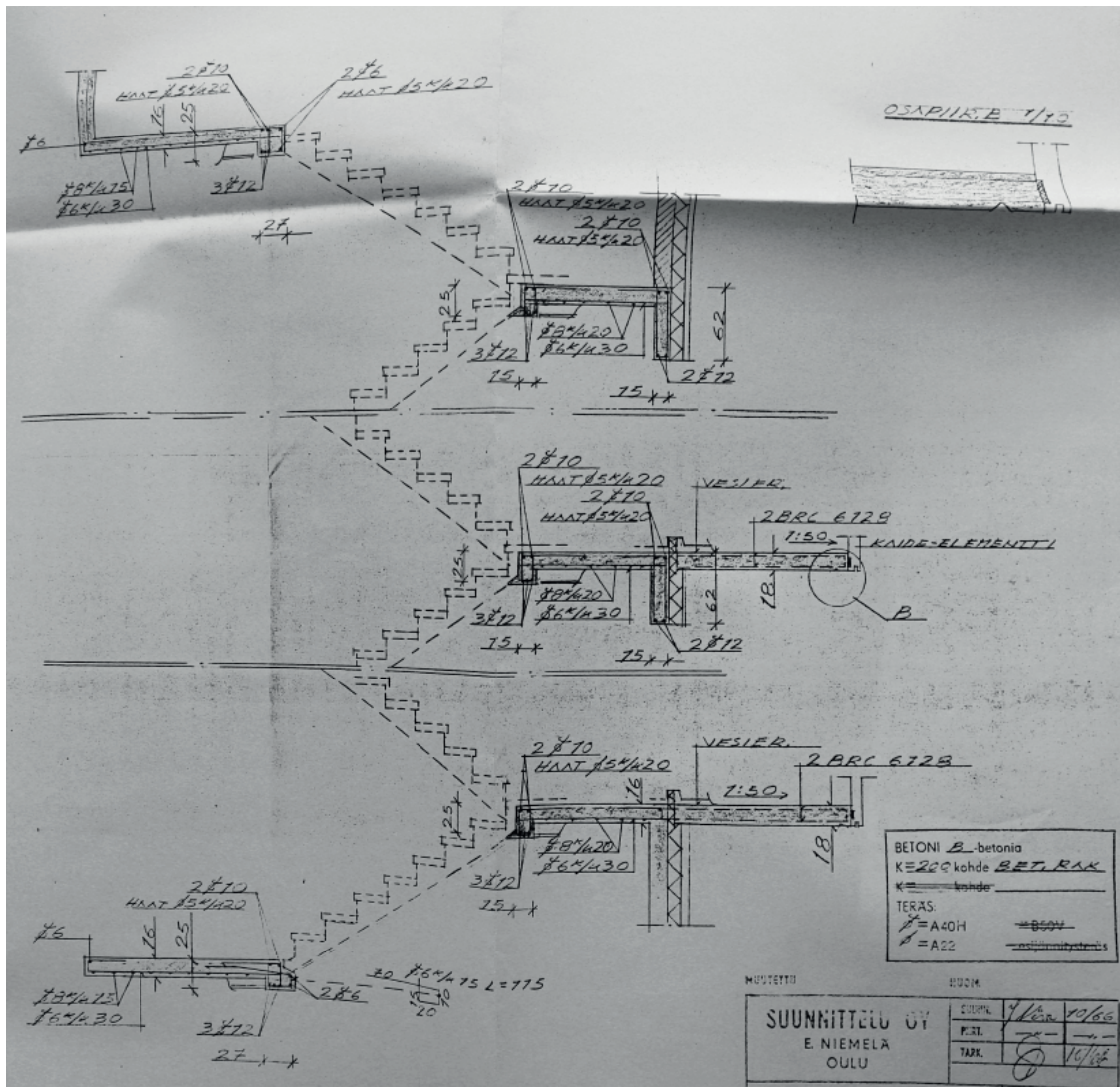
Yhteys ylempiin kerroksiin tapahtuu kahden porraskäytävän kautta. Porttikongien osalta A-rappu on säilyneempi alkuperäispiirteiltään, mutta porraskäytävien välillä ei ole merkittäviä eroja säilyneisyydessä suhteessa alkuperäisratkaisuihin.

Rappukäytävien ilmoitustaulut ovat oleellisia yksityiskohtia, sillä ne auttavat ensimmäisenä sisääntulijaa suunnistamaan oikeaan kerrokseen. Tämä huomio ilmenee myös työselostuksessa, jossa ilmoitustaulujen ratkaisut ovat eritelty tarkoin. A-rapun uusittu standardi-ilmoitustaulu poikkeaa alkuperäisintentoista. Sen sijaan A-rapun porttikongissa ja B-rapussa on säilyneenä alkuperäiskuvauksen mukaiset ilmoitustaulut.

## Portaat



97. Portaat ovat mosaiikkipintaisia A-elementtejä ja kaiteet teräsrakenteisia muovipäällysteisin käsijohtein.



## 7.2 Portaat, hissit ja esivalmisteisten teollisten tuotteiden yhteensovitus

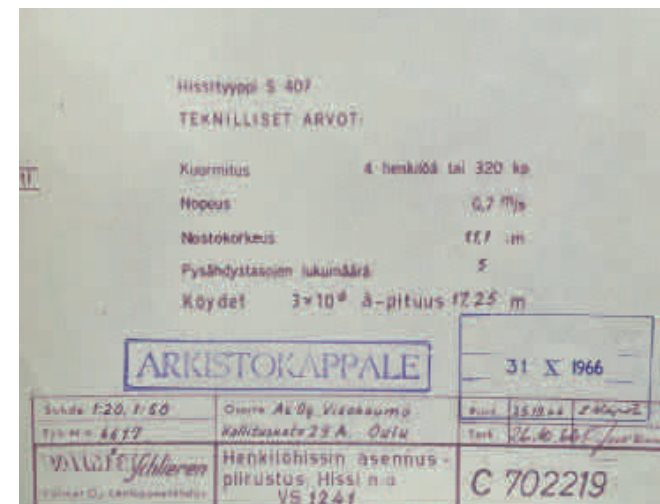
Mäkiö et al (1994, 34) mukaan 1960-luvun alussa portaiden elementtisyökyjen hyödyntäminen oli yleisempää kuin irtoskelmien käyttö. Porraskäytävissä korostuu elementtiteollisuuden hyödyntäminen ja erilaisten tuotteiden sovittaminen yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Ajalle tyypillinen porraskäytävä edustaa aikansa tuotteita, rakennustekniikoita ja teollisuutta. Suunnittelijoiden tehtävä on ollut ratkaista miten järjestelmällisesti toistuvia esivalmisteisiä tuotteita käytetään.

Säilyneisyyden osalta keskeistä on miten teollisten tuotteiden uudistumiseen on reagoitu. Askeettisessa ympäristössä pienet muutokset vaikuttavat kokonaisuuteen ja voivat helposti sekoittaa järjestelmällisesti etenevää arkkitehtuuria. Pieni väri-ilisä voi muodostua huomionkohteeksi, mikäli niitä ei ole isotettu harkiten.

98. Elementtien sovitusta toisiinsa ja paikalla valettaviin rakenteisiin. Visakauma Oy:ssä on hyödynnetty perinteisiä paikallarakentamisen tekniikoita ja uudempiä rakennustekniikoita. KUVA: Visakauma Oy taloyhtiön arkisto, Suunnittelu Oy E. Niemelä.



99. Hissit ovat alkuperäisiä neljän henkilön yläkone-hissejä. Niiden liimattavat päällysteet ovat tammea. Jalopuun käyttö pintamateriaaleissa on oleellinen ja tyypillinen ajan arkkitehtoninen piirre. Fontit, kyltit, napit yms. ovat kaikki aikansa yksityiskohtia. Uusi oleellinen tarra vaikuttaa kokonaisuuteen erilaisuutensa vuoksi. Pienestä häivähdyksestä sinistä on tullut tarkoituksenmukaisesti huomiota kiinnittävä yksityiskohta pelkistetyssä hississä. PIIRUSTUS: Visa-kauma Oy arkisto.



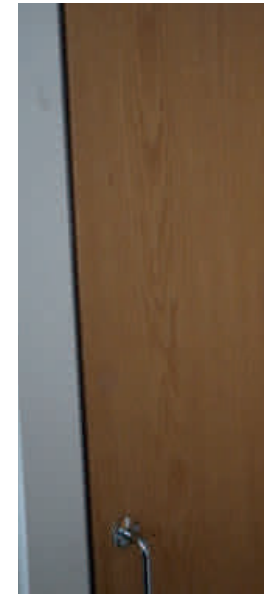
## Käytävät ja kerrostaso-ovet

### 7.3 Kerrostaso-ovet ja sarjallisuuden poikkeavuudet

Kerrostaso-oviympäristöt ovat oleellisia aiheita käytävissä. Jalopuupinnat, heloitukset ja listoitukset ovat yksityiskohtia, jotka toistuvat sarjoina läpi kerrosten. Poikkeavuudet tässä sarjallisuudessa erottuvat ja vaikuttavat kokonaisuuden eheyteen.

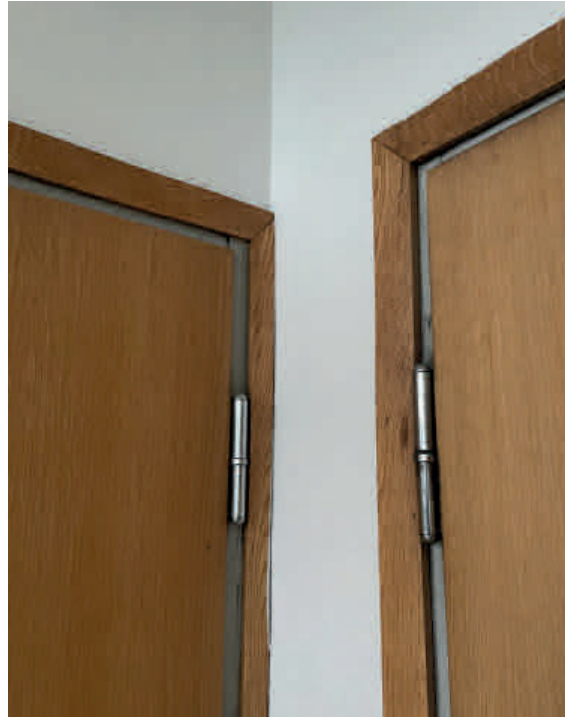
Ovissa alkuperäisiä mekaanisia ovikelloja on säilynyt runsaasti, mutta niitä on vaihdettu myös eri aikakausien standardituotteisiin. Osassa ovia uudet soittokellot on asennettu erilleen alkuperäisten soittokellojen rinnalle. Menettelytavalla ollaan saatu aikaan kerronnallisuutta teollisten tuotteiden vaihtuvuudesta sekä jatkuvasta uusiutumisen tilasta ja ovirituaalien muutoksesta. Toisaalta yksityiskohtien määrä on samalla lisääntynyt, mikä muuttaa alkuperäisarkkitehtuurin henkeä.

100. Alkuperäiset kerrostaso-ovet ovat tammipintaisia huullettuja laakaovia tammikynnyksellä. Listoitukset on sahattu jiiriin. Jalopuisten listoitusten ja ovien väliin jäävä rako sekä siihen asettuva sarana ja näkyvä valkoinen karmi ovat tyypillisiä ja ilmentävät rakennuksen arkkitehtuuria. Osa kerrostaso-ovista on vaihdettu ja samalla materiaalit ja periaatteet ovat muuttuneet. Ovilehden lisäksi esimerkiksi maalattujen listojen ja ovilehden väliin jäävä rako on kaventunut.

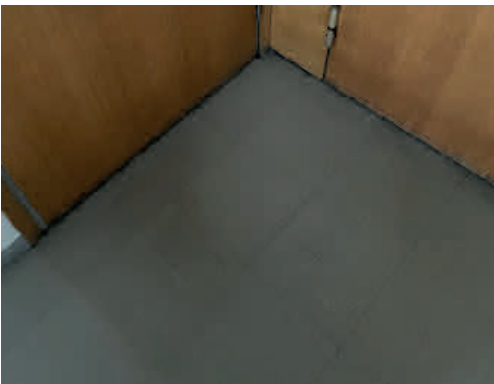
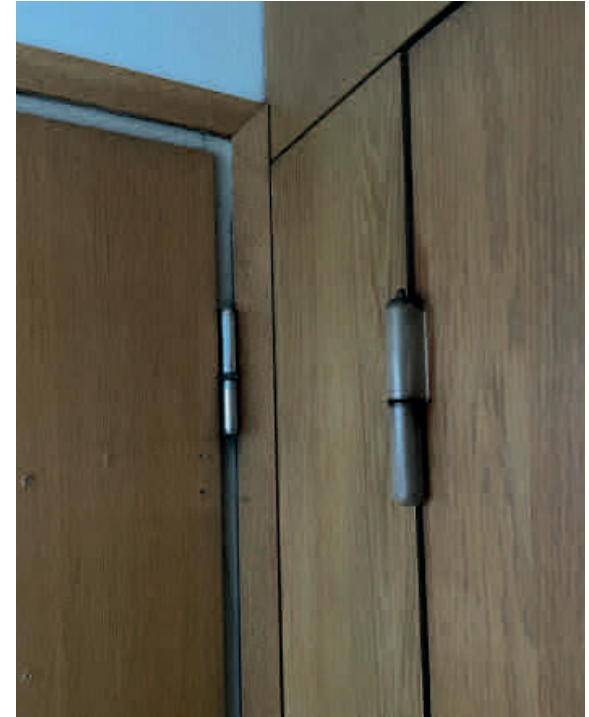




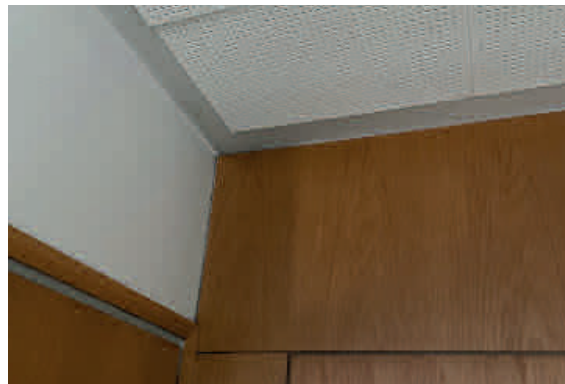
101. Takana olevien huoneistojakojen muuttuessa käytöstä poistuneet ovet on levytetty umpeen.



102. Alkuperäiset saranat ovat nostosaranoita pyöristetyillä nupeilla. Saranoissa ilmenee vaihtuvuutta, mutta sarana-tyyppi on pysynyt samana.



103. Lattiolla on Finnflex-vinyliasbestilaattoja 250x250 mm.



104. Kattoissa on akustiikkalaattoina kipsoniittilevyt reikäväliillä RV11. Hissin ylälevyn tammipinta ulottuu kattoon saakka.



105. Erilaisten pintojen ja materiaalien rajallisuus on säilynyt paikoin. Esimerkiksi metallipintojen kiiltoasteet ovat oleellisia kohteen sarjallisuuden eheydessä.



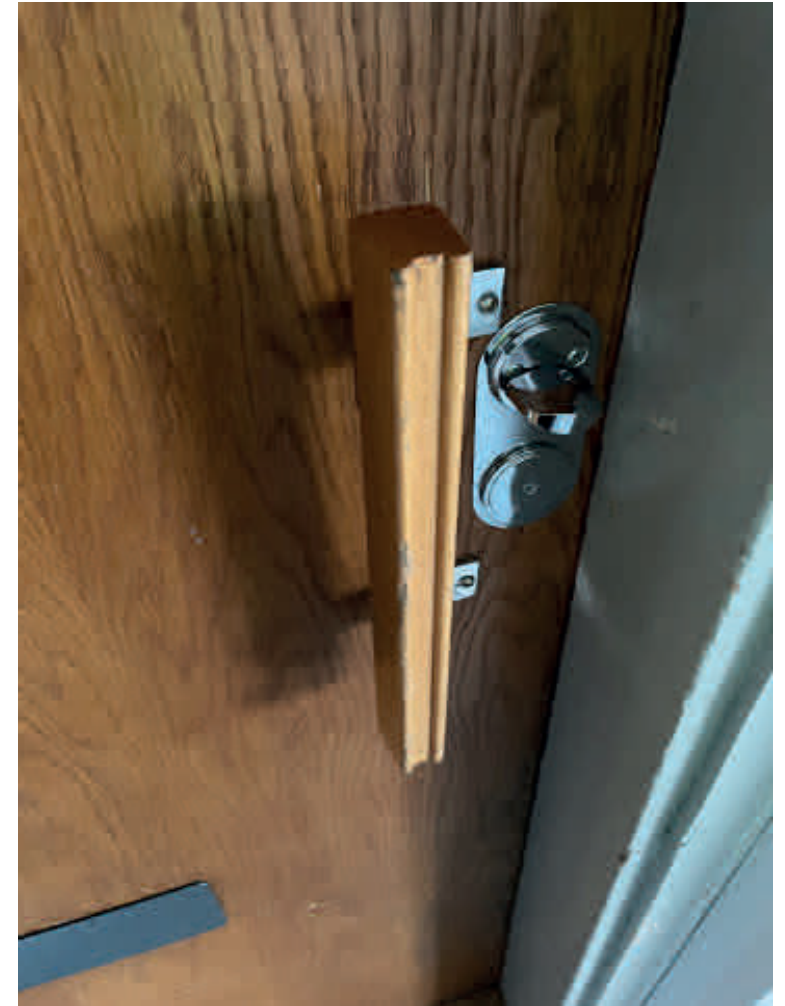
106. Alkuperäiset mekaaniset soitto-kellot ja uudemmat standardituotteet poikkeavat ulkoisesti ja soinniltaan toisistaan. Korvaavia tuotteita on käytetty useita erilaisia; mekaanisia ja elektronisia. Jokaisen niistä soittaminen on erillinen rituaali.



#### 7.4 Kahvat ja vetimet sekä kädenpuristusten laaja asteikko

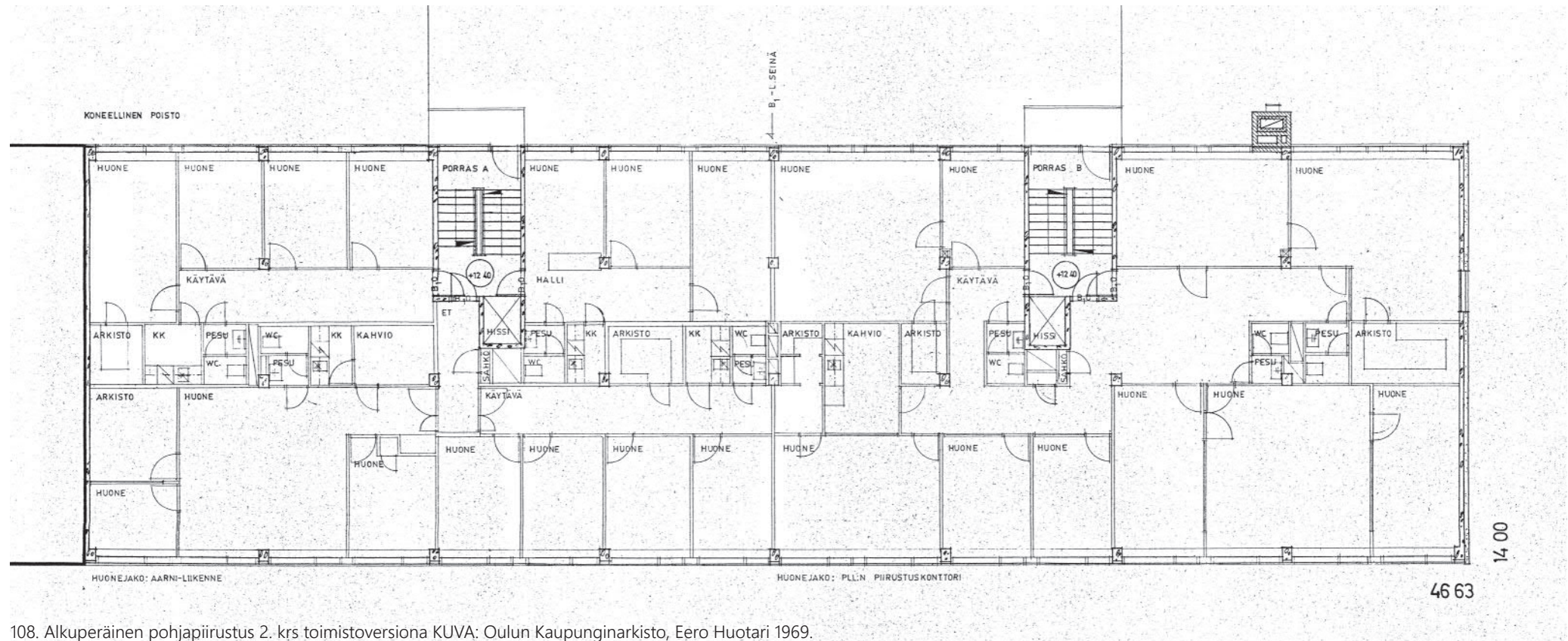
Kerrostaso-ovien kahvoissa on vaihtelua. Osassa ovista on puiset vetimet, joissa on keskellä ura. Vedintyyppiä on käytetty kohteessa myös alunperin. Profiili on toisinto ulkokahvojen kolmikerroksellisuudesta ja täten kuljettaa käsin havainnoitavaa yhtenäistä detaljimaailmaa rakennuksessa.

Toinen toistuva kahvatyyppi kerrostaso-ovissa ja erityisesti tukitiloissa ovat metalliset lankavetimet. Ne ovat tyyppillisiä standardituotteita ja toistuvat useissa paikoissa rakennusta. Osiin ovista on asennettu 2000-luvulle tyyppilliset kromatut painikkeet. Kahvojen ja heloitusten moninaisuus on vaikuttanut merkittävästi käytävien detaljimaailmaan ja kokonaisuuteen.



107. Puiset vetimet toistavat profiiltaan ulko-ovien kahvoja vaikka materiaali onkin eri. Toisinto luo arkkitehtuuriin alkuperäisintentioiden mukaista selkeästi hahmotettavaa sarjallisuutta.

## Toinen kerros



108. Alkuperäinen pohjapiirustus 2. krs toimistoversiona KUVA: Oulun Kaupunginarkisto, Eero Huotari 1969.

**Alkuperäiset toimijat:**  
**PLL:n piirustuskonttori**  
**Aarni-Liikenne**





111. Jalopuinen vastaanottotiski eroaa 80-luvun piirustuksiin piiretystä muodosta, mutta tiski on säilynyt piirustusten mukaisella paikalla.

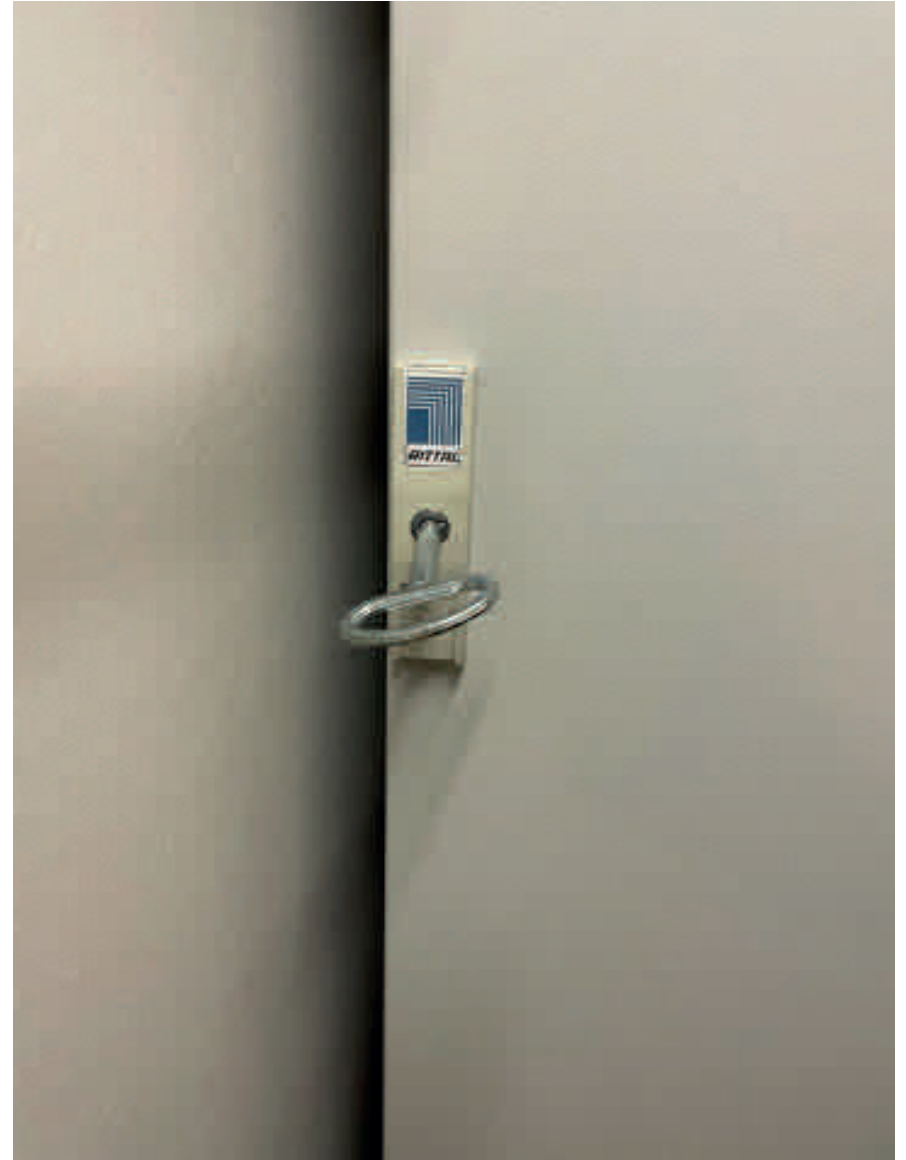
Nykyisen lääkärikeskus Biosin tiloissa on kerroksellisia ratkaisuja eri aikakausilta. Tiloissa on tapahtunut vastikään vesivahinko, minkä vuoksi tiloissa on täytynyt tehdä mittavia korjaustoimenpiteitä.



112. Lukuisat muutokset havaitaan moninaisissa materiaaleissa.







113. Kerroskohtainen musiikkijärjestelmä on jäänyt pois käytöstä huoneistojakojen muuttuessa. Sähköasennukset luovat oman kerroksellisen aiheensa rakennukseen.



114. Listoitusten liitokset poikkeavat alkuperäisistä 60-luvun jiiiriin sahatuista liitoksista. 80-luvun muutoksissa on suosittu kuvan liitostyyppiä.

115. Alakattoja ja valaisimia on uusittu eri periaatteilla.

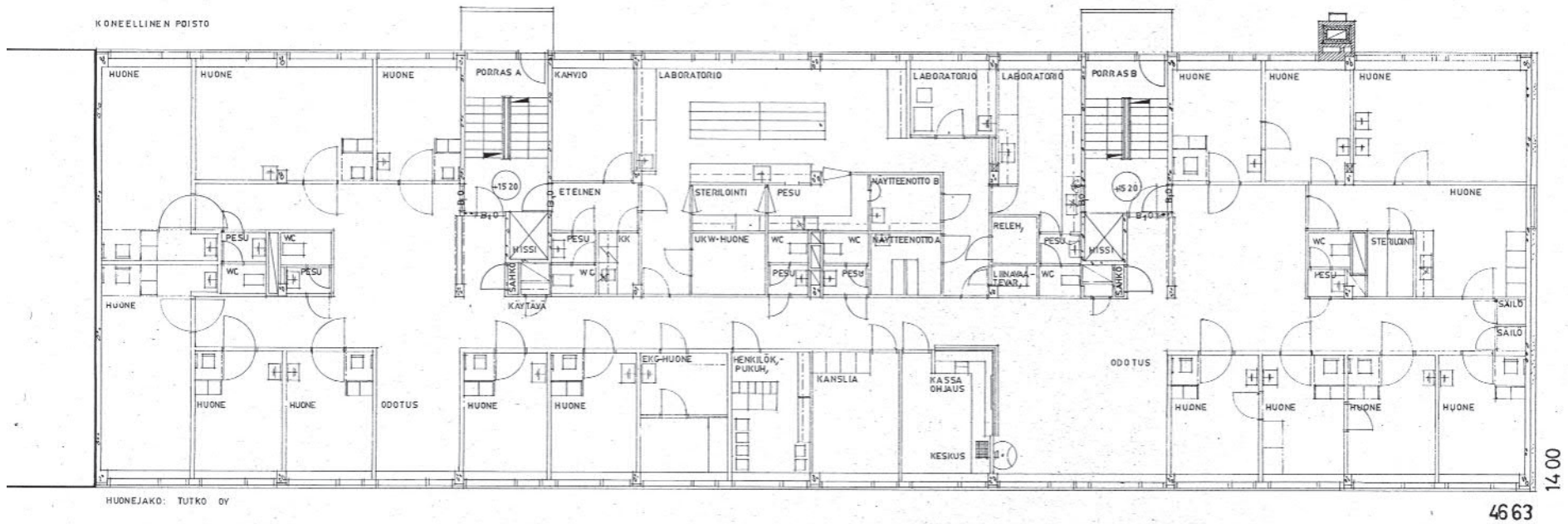


116. Pesuhuoneet nykyisen VR:n tiloissa ovat esimerkki suhteellisen hyvin säilyneestä 80-luvun kokonaisuudesta.



## Kolmas kerros

5



117. Alkuperäinen pohjapiirustus 3. krs. toimistoversiona. KUVA: Oulun Kaupunginarkisto, Eero Huotari 1969.

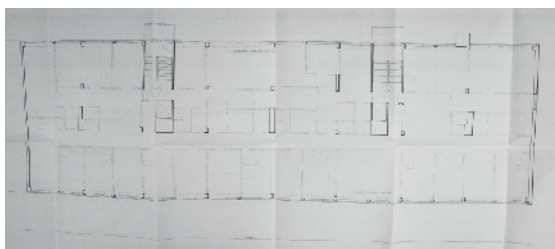
**3krs.**  
**TUTKO Oy**



## Nykyiset toimijat:

1. Tilitoimisto Accountor

2. Tyhjiällä



118. Kolmannessa kerroksessa kaikki väliseinät on merkattu purettavaksi 80-luvun muutoksissa. Kerroksessa on tehty suuria muutoksia. KUVA: Oulun Kaupunginarkisto, Pekka Holma ja Markku Vuolteenaho.



119. Materiaalit ja yksityiskohdat poikkeavat alkuperäisestä.



120. Vaikka kerroksessa on tehty paljon muutoksia, on tilajossa säilyneisyyttä.





### Nykyiset toimijat:

1. Uranoste-Projekti PPOTTY ry
2. Insinööriliitto
3. Adekva Tilitoimisto

## 8.2 Neljäs kerros ja säilyneet tilajaot

Neljäs kerros on erityisesti tilajaoltaan rakennuksen säilynein toimistokerros. Väliseinien paikat ja huoneistojako on paikoin muuttunut, mutta suurin osa väliseinistä on vielä alkuperäisillä paikoillaan. Tyyllillisesti säilyneisyys on hajanaista. Uusitut sisustusratkaisut, koristelistoitukset ja esimerkiksi koristeelliset laatat edustavat eri tyyliihanteita.



122. Keittokomero on säilynyt alkuperäisellä paikallaan. Laatat ja kalusteet poikeavat alkuperäisestä.



123. Konttorien ja käytävän välisiä alkuperäisiä ikkunoita on säilynyt. Tammilistojen syvyysprofiili on oleellinen aihe. Lasituksissa on tapahtunut muutoksia. Lattioiden koristelistat ja uudet materiaalit edustavat erilaista tyyli-ihannetta.

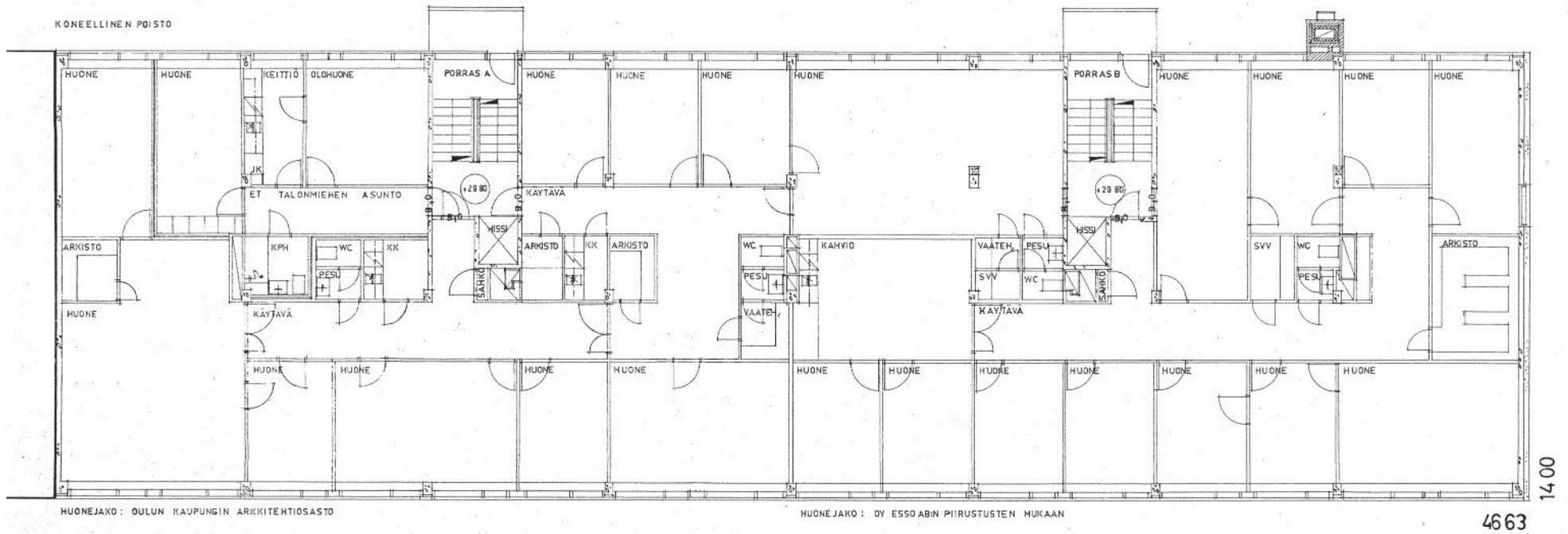


124. Levyjen väliset avosaummat ovat säilyneet paikoin.





## Viides kerros



127. Alkuperäinen pohjapiirustus 5. krs. toimistoversiona KUVA: Oulun Kaupunginarkisto, Eero Huotari 1969.

**Alkuperäiset toimijat:**  
**Oulun Kaupungin arkkitehtiosasto**  
**Talonmiehen asunto**  
**Oy Esso AB**



### Nykyiset toimijat:

1. Psycon Oy
2. Tyhjillään
3. AISpotter

### 8.3 Viides kerros ja arkkitehdin intentiot

Viidennessä kerroksessa tilajako on osittain säilynyt. Kerroksessa on tyyllisesti säilyneitä piirteitä ja kokonaisuuksia. Osa toimistuhuoneista on säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan. Samoin kerroksesta löytyy säilyneitä märkätiloja ja keittokomero.

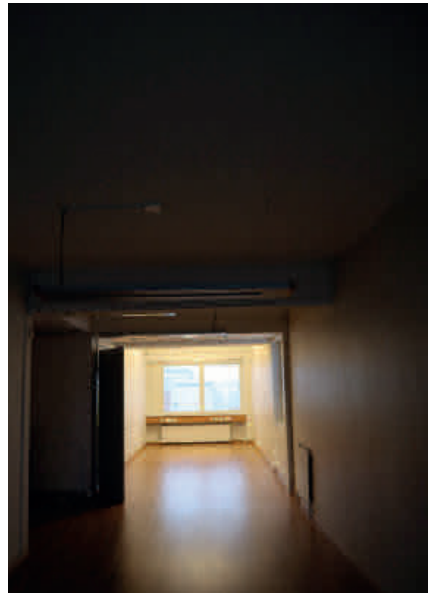
Kerroksessa on ollut myös rakennuksen ainoa asunto, joka on sijainnut nykyisen Psycon Oy:n tiloissa. Nykyisin huoneistojako on muuttunut voimakkaasti ja entinen talonmiehen asunto on "kadonnut" osaksi laajempaa huoneistoa.



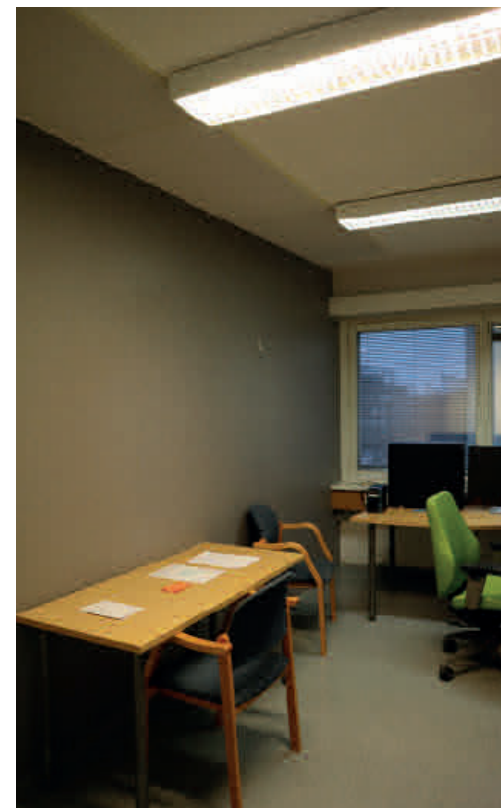
128. Alakattoon upotettuja Ornon valaisimia on säilynyt.



129. Lasin käyttö toimistojen väliseinissä on alunperin lisännyt valoisuutta runkosyvyyden kasvaessa. Viidennessä kerroksessa alkuperäiset ikkunat ovat inventoiduissa huoneistoissa kadonneet. Yhdessä huoneistossa uudemmat lasiseinät on ulotettu lattiaan saakka. Läpitalon syvyiset huoneet ovat pimeitä vähäisen ikkunapinta-alan vuoksi.



130. Ikkunat on vaihdettu 90-luvulla keskijakoisiksi. Alkuperäinen intentio sivujaollisen kippi-ikkunan suuremmasta näköalaruudusta ja kapeammasta sivuruudusta on kadonnut. Päätyhuoneista avautuvat kauaskantoiset näkymät pitkin Koulukatua.



132. Toimistohuoneita. Toisessa levyt on asennettu alkuperäistyylin mukaisesti avosaumoin. Viivat korostavat arkkitehtuurin järjestelmällisyyttä. Uudistuneessa seinässä levyt on asennettu puskuun ja saumat peitetty. Vaikutelma on tasomaisempi ja edustaa erilaista tyyli-ihannetta. Alkuperäisiä avosaumoja löytyy kauttaaltaan hajanaisesti koko rakennuksesta.

131. Yllä vasemmalla: Alkuperäinen standardikahva, jossa on erilainen muotoilu kuin uusituissa painikkeissa. Yllä oikealla: Vanhoja kangastauluja on säilynyt. Alla vasemmalla: Alkuperäiset kohokirjaimet ovessa ovat säilyneet. Alla oikealla: Työntekijän persoonallinen ratkaisu listoissa. Työnjälki korostuu pelkistetystä ympäristöstä.

Nauhaikkunoiden edessä olevat ikkunapenkit ovat paikoin säilyneet alkuperäisinä, ellei sähköasennusten uusiutumista oteta huomioon. Materiaalinkäytöltään ikkunapenkit ovat keskeinen arkkitehtoninen aihe ja kokonaisuutena suunnittelija on käyttänyt runsaasti huomiota ikkunaympäristöjen ratkaisuihin.

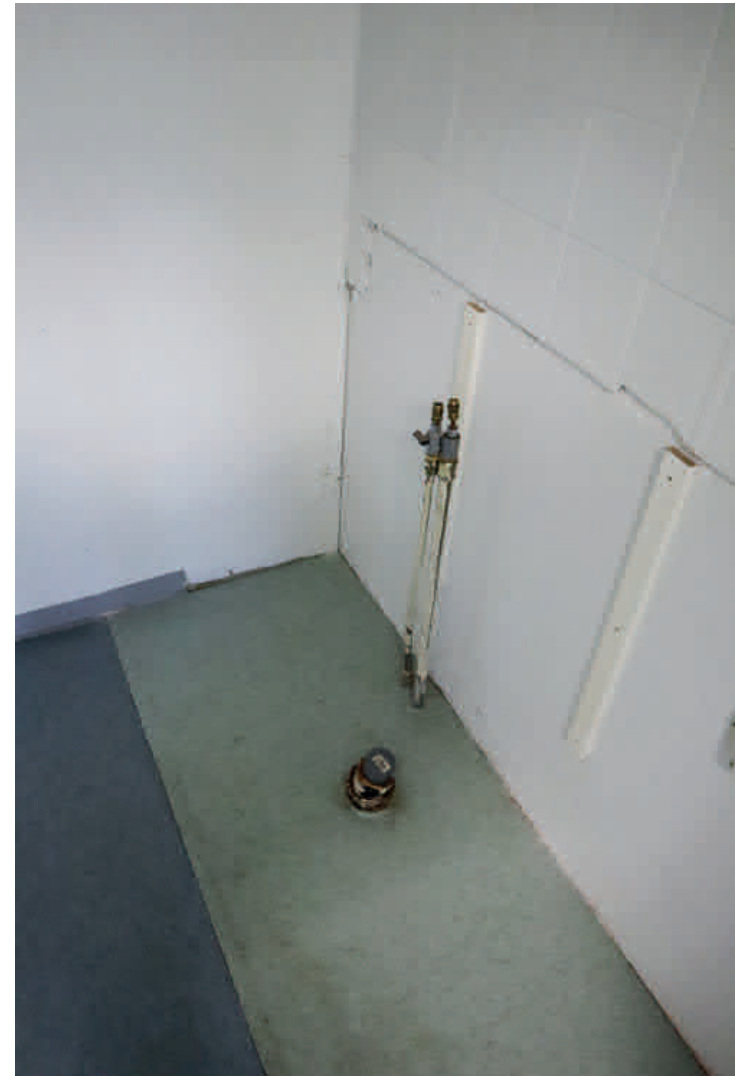
Merkittävin muutos ikkunaympäristöissä on ollut ikkunatyypin vaihtuminen, mutta muilta osin rakennuksesta on löydettävissä jonkin verran suhteellisen eheitä kokonaisuuksia. Kokonaisuuksien autenttisuuden ylläpito on osoittautunut vaikeaksi, sillä tuotteiden saatavuudessa ja käytettävyydessä on ollut käyttäjien mukaan haasteita. Useimmissa huoneista kappavalot on vaihdettu uusiin standardiloisteputkivalaisimiin ja ikkunapenkit on rakennettu uudelleen helpommin saatavilla olevista materiaaleista.

133. Viereinen sivu: alkuperäiset ikkunapenkit ovat tammipäälysteistä kimpilevyä. Sähköasennuksissa on kerroksellisuutta. Verhotankojen edessä on alkuperäiset etulevyt lastulevystä. Kappavalot, teräsvyypit, verhotangon etulevyt ja ikkunapenkit luovat toistuvan suunnitelmallisen sarjan ikkunaseinille.



Viidennessä kerroksessa on säilyneenä myös esimerkiksi alkuperäisratkaisujen mukainen keittiö ja wc-tiloja. Keittiöissä alkuperäiset seinälaatat ovat valkoisia Pukkilan lasitettuja seinälaattoja. Liedet ovat olleet Strömbergin pöytäliesiä.

Kaikki märkätilat on kohteessa toteutettu vielä paikalla rakentaen elementtien sijaan. Hormien yhteydessä olevat märkätilat ovat säilyneet suhteellisen hyvin useassa sijainnissa. Tilajaoiltaan ne tyypillisesti koostuvat käsienspesutilasta ja erillisestä wc-tilasta. Valaisimet ovat tyypillisiä opaalisikuvullisia seinävalaisimia. Niitä on säilynyt useampia.



134. Purettu keittiö. Alkuperäisratkaisuja on jäänyt näkyviin: vihreä muovimatto ja valkoiset Pukkilan neliölaatat.

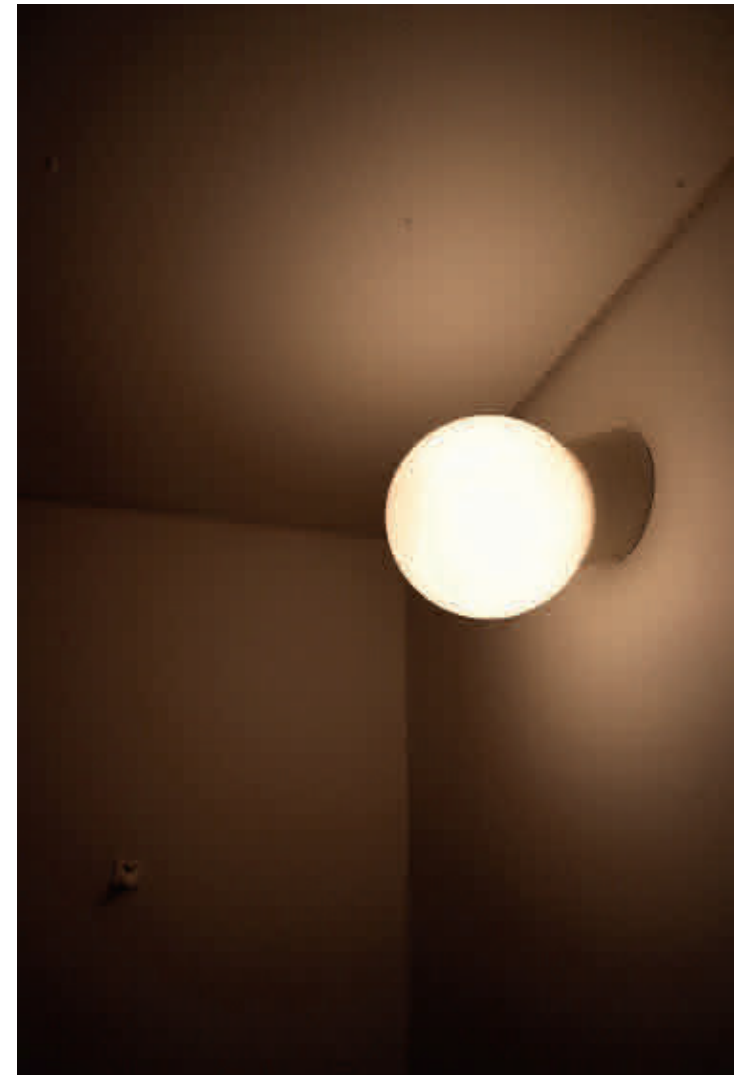




135. Alkuperäisiä piirteitä erityisesti kalusteiltaan sisältävä keittiö.

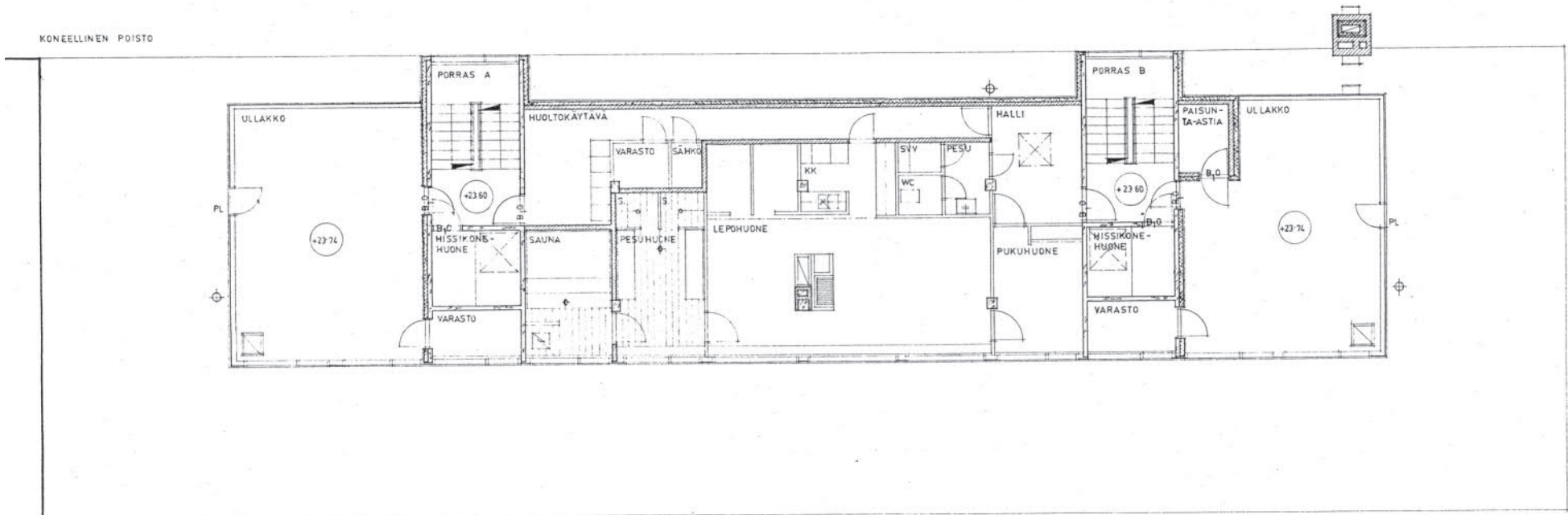


136. Alkuperäisiä IDO 59 Arabian valmistamia wc-istuimia on löydettävissä useista vessoista.



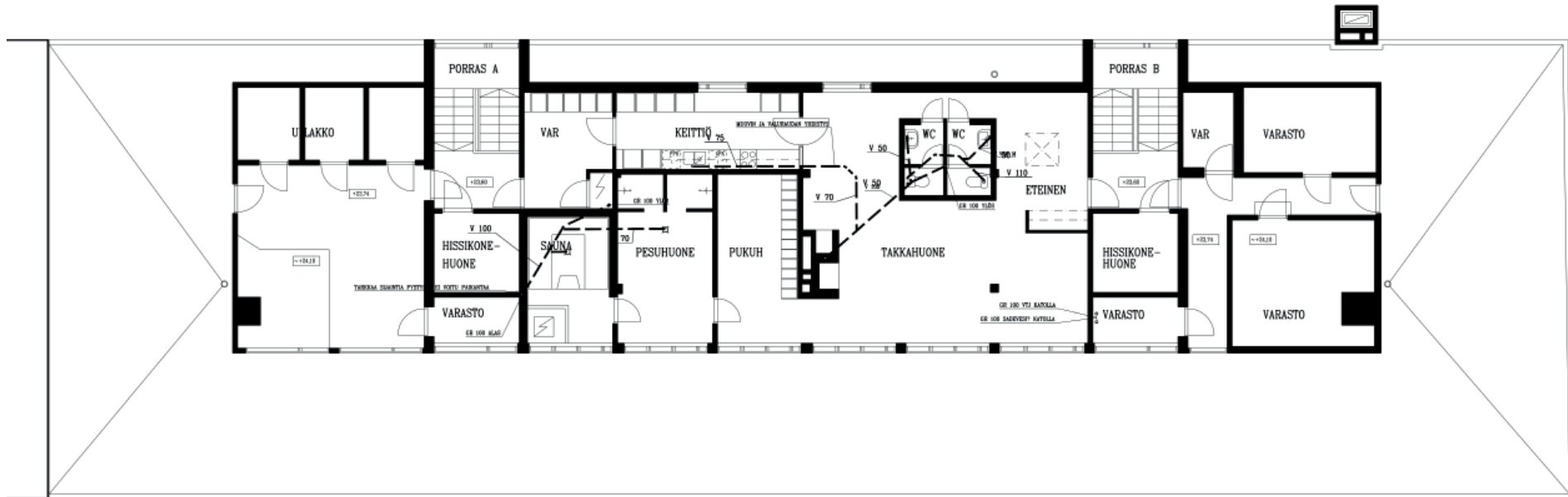
137. Alkuperäisiä valaisimia. Suosittu pyöreä opaalikupu vinosokkelilla on ollut käytössä yleisesti jo 30-luvulta. Säilytystilan plafondissa vivulla vapautetaan opaalikupu.

## Ullakkokerros



138. Alkuperäinen pohjapiirustus ullakko. KUVA: Oulun Kaupunginarkisto, Eero Huotari 1969.

## Rakennusvoiman edustussaunatilat



139. Ajantasapiirustus. KUVA: Visakauma Oy taloyhtiön arkisto.

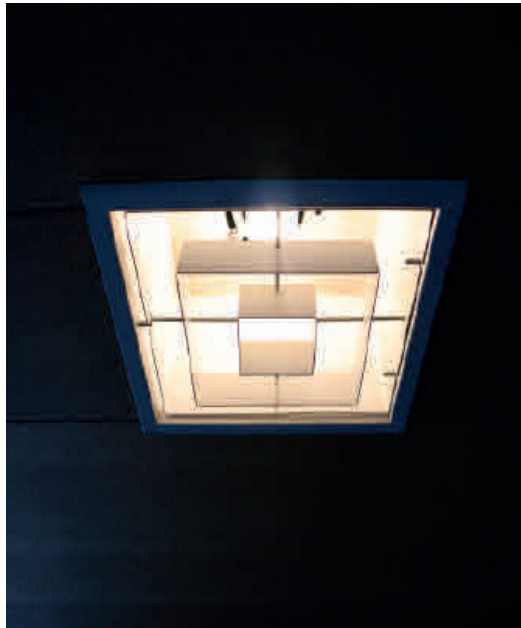
## 9. Ullakkokerros

### 9.1 Ullakkokerros ja materiaalin käyttöperiaatteet

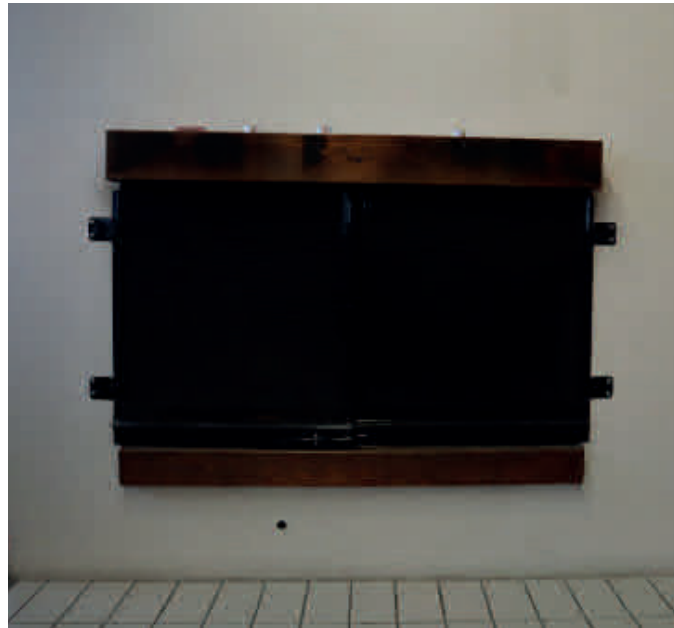
Ullakkokerroksessa on tapahtunut jonkin verran muutoksia. Säilyneimmät osat ovat sauna ja pesuhuonetilat sekä ullakon varastotilat. Tyyliperiaatteet materiaalinkäytössä ovat säilyneet ja niitä on pääosin noudatettu tehdyissä muutoksissa. Irtokalusteita on säilynyt vähän. Suurin osa kalusteista on uusittu nykyisillä standardituotteilla, jotka edustavat erilaisia ihanteita.



140. Puunkäyttö on keskeinen elementti saunatilojen seinäpinnoissa. Se on alkuperäisintentioiden mukainen ratkaisu ja muistuttaa aikansa miesiläisestä eli Mies van der Rohen arkkitehtuurista innoitusta saaneesta arkkitehtuurista. Erityisesti lattias-ta kattoon ulottuvat puupinnat erottavat visuaalisesti tasot toisistaan. Irtokalusteiden muutokset on tehty eri periaatteella, sillä alkuperäiset kalusteet ovat olleet työselostuksen mukaan tammesta. Lattiat on paikoin uusittu alkuperäistyylisiä poikkevin materiaalein.



143. Alkuperäisiä upotettuja Ornon valaisimia.

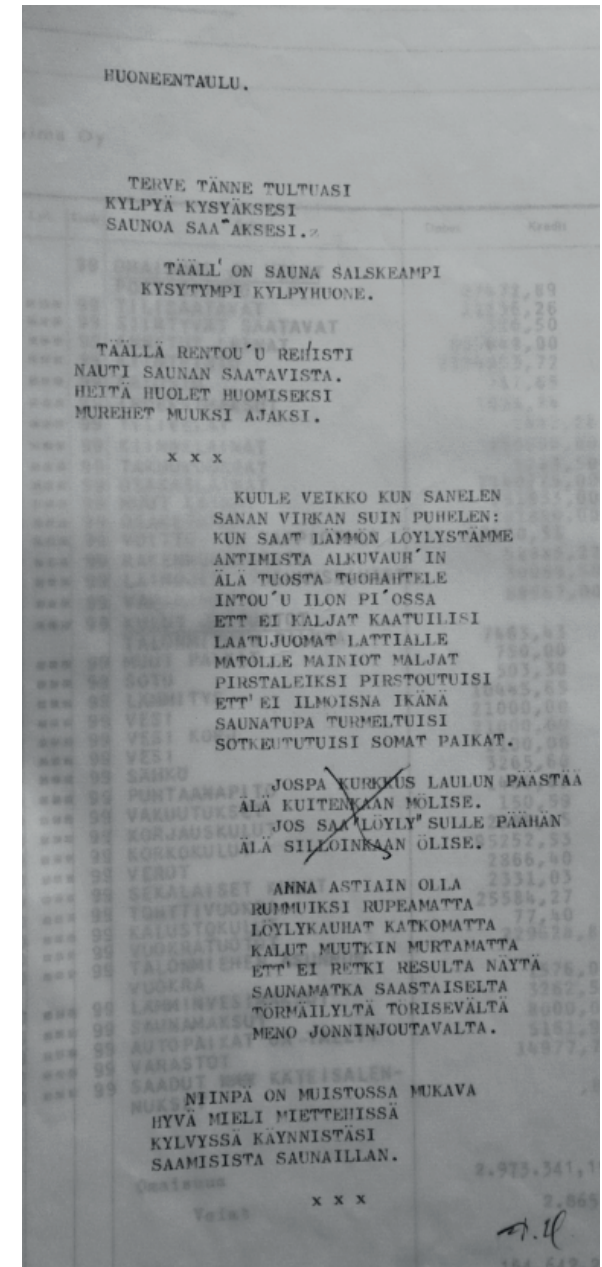


141. Alkuperäinen takka ja edus. Takassa on kuparipeilet.

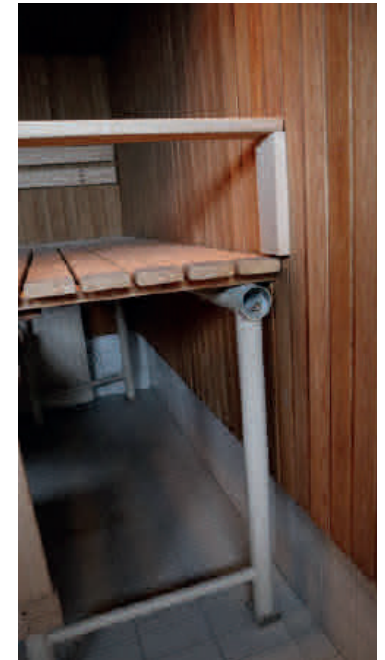
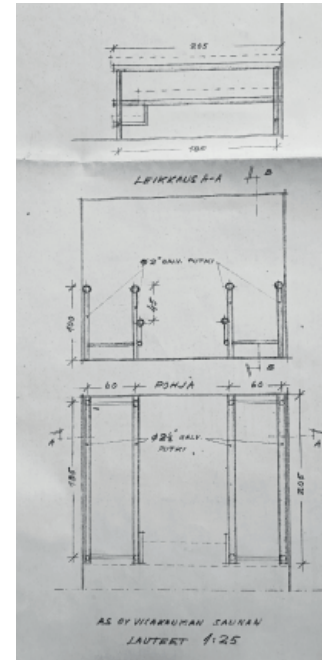
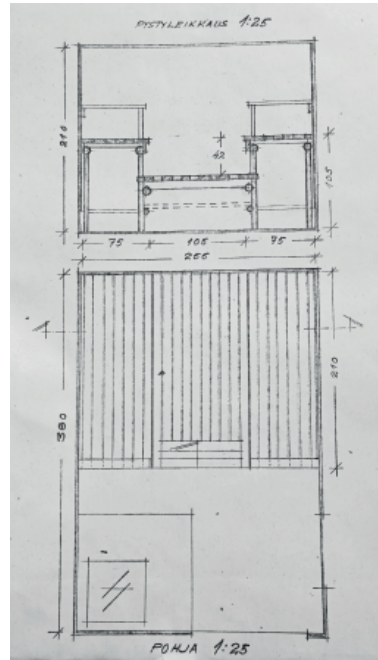
## 9.2 Saunatilat ja "kysytympi kylpyhuone"

Rakennusvoiman edustussaunatiloiksi rakennettu ullakkokerroksen osa on ollut taloyhtiön arkistomateriaalien mukaan keskeinen kokouspaikka, jossa on käyty neuvotteluita. Saunatilat sisältävät alkuperäisiä ja kerroksellisia ratkaisuja eri aikakausien muutoksista. Tyyllillisesti kohteen alkuperäinen miesiläinen materiaalinkäyttö on säilynyt pääosin periaatteena. Siinä missä entisten pankkitilojen jalopuupinnat ovat hävinneet, on saunatiloissa puunkäyttö säilynyt myös tehtyjen muutoksien keskeisenä ideana.

Vastavalmistuneen saunaosaston sisustusratkaisuja käsiteltiin paikalla käydyissä kokouksissa. Kokouspöytäkirjojen mukaan sisustuksessa pyrittiin saluunamaiseen muistoesineiden esillepanoon. Samoin laadittiin saunaosastolle oma huoneentaulu. Kokouspöytäkirjoista välittyi, että nämä asiat koettiin tärkeiksi ja merkitykselliseksi käyttäjille.



142. Pauli Holman laatima saunaosaston huoneentaulu. KUVA: Visakauma Oy taloyhtiön arkisto.



145. Alkuperäiset saunan lauteet ovat apache. ja runko teräsputkista. PIIRUSTUKSET: Visakauma Oy taloyhtiön arkisto, Eero Huotari.

144. Alkuperäistä ajalle tyypillistä laadukasta materiaalinkäyttöä. Somittelusta välittyvä järjestelmällisyys. Valaisinsommittelu ja kulkulinjat ovat harkittuja.



146. Saunassa on paljon alkuperäisratkaisuja. Materiaalinkäyttö ja sommittelu on harkittua.

147. Pesuhuoneen seinässä on Pukikilan (entisen Turun Kaakelin) matkamuistoihaisiä taidekaakelilaattoja 60-luvulta. Kuvan laatan aiheena Siggyn kauppalaiva. Signeeraus Henrik Tikkanen 1968.



148. Alkuperäisissä kulmalaa-toissa on pyöristykset.



149. Säilyneitä alkuperäisiä irtokalusteita.

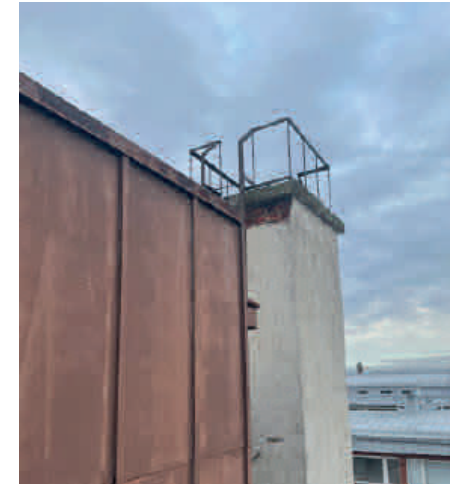
150. Valaisin on alakaton puurutilän takana. Käsityönä tehdyt osat ovat oleellisia arkkitehtonisia yksityiskohtia teollisten tuotteiden rinnalla.

151. Ullakkokerroksessa kattomaailmalla on oleellinen vaikutus tilan atmosfääriin. Vesikaton havaitseminen ikkunasta luo omanlaisensa tunnelman.



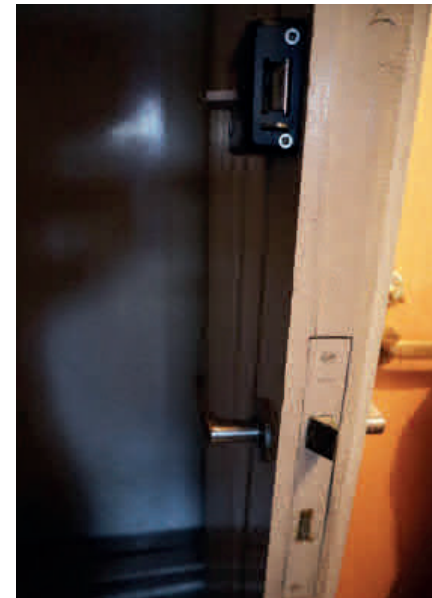


153. Alkuperäiset ovet vesikatolle ovat patinoituneet sään vaikutuksesta. Ne erottuvat myös ulkoarkkitehtuurissa kadun toiselta puolelta.



154. Piippu on valkoiseksi rapattua tiiltä. Se on näkyvä arkkitehtoninen aihe rakennuksen ulkoarkkitehtuurissa.

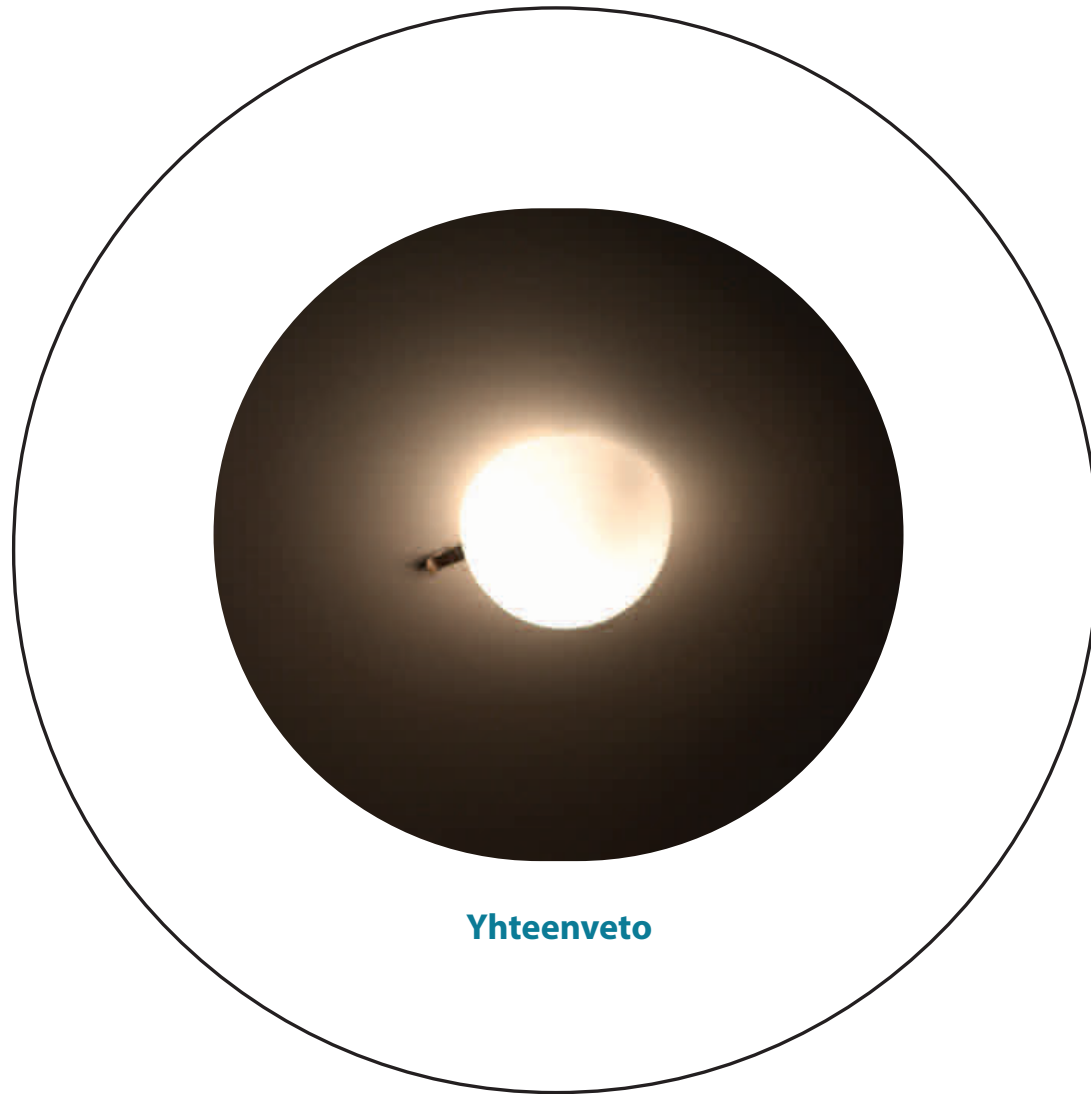
152. Ullakolla puurakenteet kannattelevat vesikattoa. Ruoteiden päällä näkyy suoraan peltipinta.



155. Alkuperäinen ovi ja Boda 400C painike.



156. Sähköasennusten osalta rakennuksessa on säilynyt runsaasti esimerkiksi alkuperäisiä valokytkimiä. Vanhoja pistorasioita löytyy konttorikerrosten osalta eniten säilyneimmistä kerroksista, eli neljännestä ja viidennestä. Asennuksissa korostuu sarjallisuus. Poikkeamat tässä sarjallisuudessa vaikuttavat kokonaisuuteen ja ne voidaan erottaa koko koetussa rakennuksessa fyysisen sijaintinsa lisäksi. Poikkeus säännössä kiinnittää huomiota.



**Yhteenveto**

## 10. Yhteenveto

Kohde sijaitsee keskeisellä paikalla kahden pääväylän, Hallituskadun ja Koulukadun, risteyksessä. Voimakkaasti horisontaalinen rakennus asettuu osaksi Hallituskadun yhtenäisiksi suunniteltuja pohjoisjulkisivuja. Täten sillä on alueellisesti merkittävä asema korttelirakenteen eheydessä.

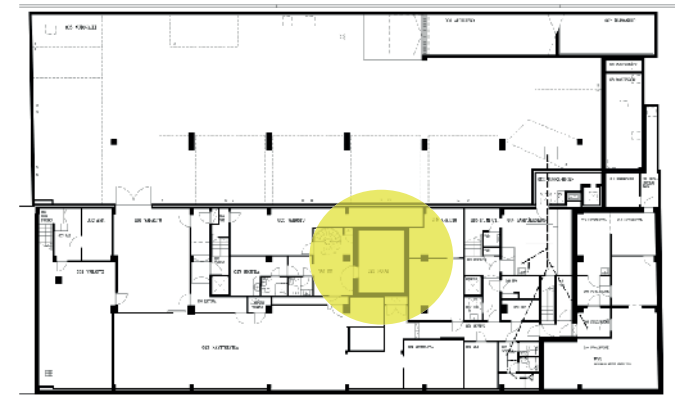
Historialtaan rakennus liittyy erityisesti osaksi paikallista pankki- ja yrityshistoriaa. Rakennuksessa on toiminut useita suuria toimijoita ja sen suunnittelijakaartiin on kuulunut esimerkiksi nimekäs sisustusarkkitehti Esko Pajamies.

Rakennuksen suunnitelmista voidaan havaita, että toteutusvaiheessa tapahtunut käyttötarkoituksen muutos on johtanut kompromisseihin ja moni suunnittelijan intentioista on jäänyt toteutumatta. Erityisesti kasvanut autopaikkatarve on johtanut toteutuksessa täysin asfaltoituun pysäköintipiha-alueeseen, joka muodostaa anonyymin ja sisätilaratkaisujen kanssa kontrastisen kokonaisuuden.

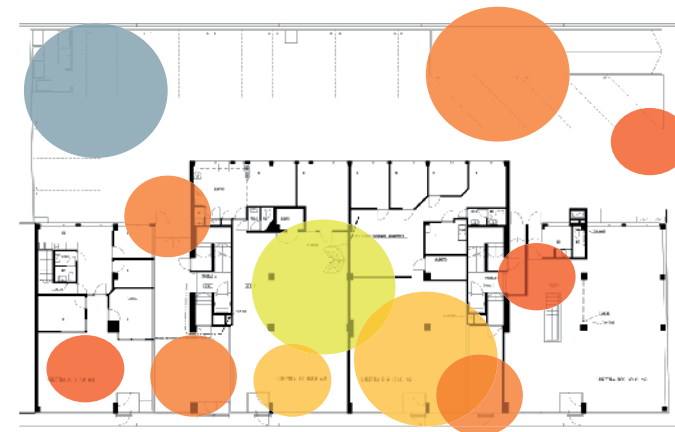
Sen sijaan rakennuksen massoittelu piha-alueella rikkoo rakennuksen horisontaalisuutta ja jäsentää piha-alueen pienimittakaavaisiin kokonaisuuksiin. Porttikongien sulkeminen on poistanut maantasokerroksen ilmavuuden. Suunnitelmien mukaan toteutetut porttikongit toivat katutasokerrokseen ilmavuutta ja syvyysvaikutelmia sekä laajoine ikkuna-aloineen mielenkiintoisia sisä- ja ulkotilojen välitiloja.

Porttikongien sulkeminen on muuttanut rakennuksen arkkitehtuuria oleellisesti ja tehnyt rakennuksesta muurimaisemman. Porttikongeista erityisesti A-rapun porttikongissa on kuitenkin säilynyt paljon alkuperäisiä yksityiskohtia ja laadukkaita materiaaleja. Se on rakennuksen merkittävimpiä säilyneitä kokonaisuuksia.

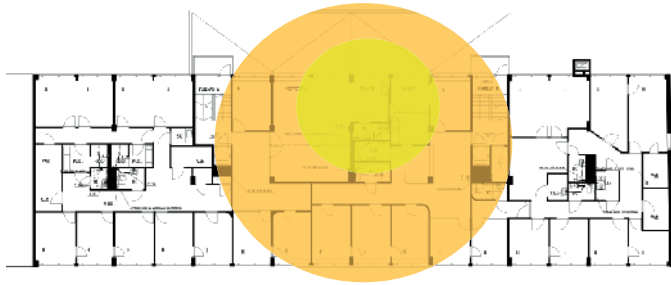
## Muutokset (eritelty s. 26-27)



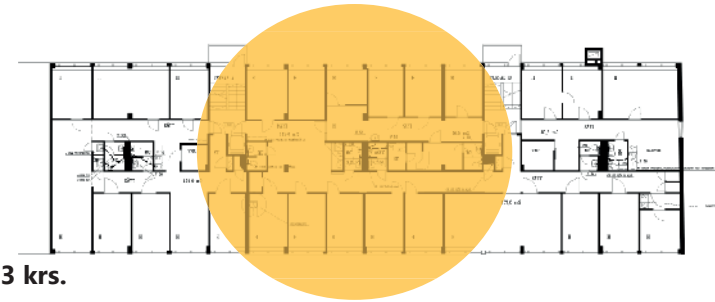
kellari



1 krs.



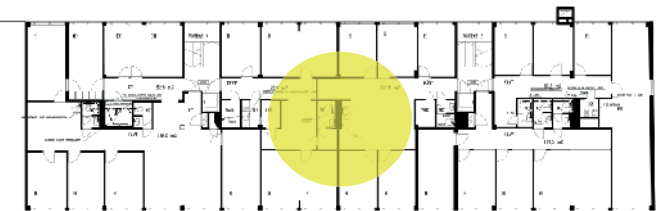
2 krs.



3 krs.



4 krs.



5 krs.

Maantasokerroksen ikkunajärjestelmien profiilit ja lasitusten listoitukset ovat paikoin säilyneet, mutta uusittujen ratkaisujen moninaisuus on rikkonut rakennuksen askeettisuuden henkeä. Yksityiskohtien määrä on lisääntynyt ja tuonut uusia tahattomia aiheita kohteen arkkitehtuuriin.

Nauhaikkunat vaikuttavat nykyisin katkonaisemmilta. Erityisesti ikkunatyypin vaihto keskijakoiseksi ja alumiiniosien värimuutokset ovat synnyttäneet julkisivuihin ruudukomaisuutta. Alkuperäinen dynaamisuus on vaihtunut tasomaiseen julkisivuun.

Rakennuksessa on hyvin suunniteltuja yksityiskohtia ja sommittelua. Arkkitehtuurin graafinen järjestelmällisyys, toiminnallinen ja askeettisuuden henki ovat kuitenkin kärsineet tyyli muutoksista. Sillä kuten kaikissa modernismin ajan kohteissa, on erityiseksi ongelmaksi noussut teollisten tuotteiden vaihtuvuus. Rakennus on suunniteltu tiettyjä standardituotteita hyödyntäen, mikä aiheuttaa haasteen, jos tuotteiden saatavuudessa on ongelmia. Standardituotteiden vaihtuessa uusiin katoavat samalla rakennuksen oleelliset yksityiskohdat ja rakennus uusiutuu eri intentioiden mukaiseksi.

Jokaisessa kerroksessa on löydettävissä alkuperäispiirteitä, mutta myös kerroksellisuutta eri aikakausien toimijoiden muutosten jäljiltä. Toimistokerroksissa on säilynyt paikoin eheitä kokonaisuuksia ja runsaasti hajanaisia yksityiskohtia. Alkuperäiset suunnittelijan ideat ovat säilyneet suunnitteluperiaatteina erityisesti saunaosastossa, jossa materiaalinkäyttötapa on säilynyt muutoksissa. Saunatiloissa on myös runsaasti alkuperäisratkaisuja.



## Lähteet

### ARKISTOT

Visakauma Oy taloyhtiön arkisto

Oulun kaupunginarkisto

### LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

#### Painetut lähteet

Koho, Timo. 1994. Suomalaisen arkkitehtuurin 60-luku. Rakennustieto Oy. Tampere: Tammer-Paino Oy.

STS ja TFIF. 1965. Diplomi-insinöörit ja arkkitehdit 1965. Insinöörijärjestöjen Kustannus Oy. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Manninen, Turo. 1995. Oulun Kaupungin historia VI 1945-1990. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Mäkiö, Erkki (et al). 1994. Kerrostalot 1960-1975. Rakennustietosäätiö ja Rakennustieto Oy. Tammer-Paino Oy.

Pakkala, Teuvo. 1891. Vaaralla: Kuvia laitakaupungilta. Teoksessa: Kodin suuret klassikot. painos: 1987. Tampere: Tammer Paino Oy.

#### Painamattomat lähteet

Oulun moderni ruutukaavakeskusta, modernin rakennuskannan inventointi. 2016. Oulun Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut.

### Sähköiset lähteet

<https://kartta.ouka.fi/>  
[www.mfa.fi](http://www.mfa.fi)  
[www.nba.fi](http://www.nba.fi)  
[www.rky.fi](http://www.rky.fi)  
[www.ouka.fi/keskustavisiio](http://www.ouka.fi/keskustavisiio)

Pörssitieto. 1971. Rakennusvoima Oy. Saatavilla: <https://www.porssitieto.fi/yhtiot/lehdet/rakennusvoima.jpg> (haettu: 9.12.202).

Yle 1964. Reportaasi. Yle: Elävä arkisto. Saatavilla: [yle.fi/aihe/artikkeli/2013/03/18/oulu-suomen-suurin-kaupunki#media=95067](http://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/03/18/oulu-suomen-suurin-kaupunki#media=95067) (haettu: 9.12.2021).

Yle 1965. Näköala tornissa. Yle: Elävä arkisto. Saatavilla: [yle.fi/aihe/artikkeli/2013/03/18/oulu-suomen-suurin-kaupunki#media=95067](http://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/03/18/oulu-suomen-suurin-kaupunki#media=95067) (haettu: 9.12.2021).

Yle 2013-2016. Oulu - Suomen suurin kaupunki. Yle: Elävä arkisto. Saatavilla: [yle.fi/aihe/artikkeli/2013/03/18/oulu-suomen-suurin-kaupunki#media=95067](http://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/03/18/oulu-suomen-suurin-kaupunki#media=95067) (haettu: 9.12.2021).

Valtion rakennushallinto. 1969. Rakennushallituksen kertomus vuodelta 1968. Suomen virallinen tilasto XVI:47. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

#### Haastattelut ja sähköpostit tekijälle

Ollila, Timo.

Tiloissa toimivien toimijoiden haastattelut.

Kaikki valokuvat Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Miika Rankinen ellei kuvan yhteydessä toisin mainita. Piirustuslähteet on mainittu kuvan yhteydessä.

TAKASIVU: Visakauman kortteli numero 83 Pohjois-Pohjanmaan museon näyttelyssä esillä olevassa pienoismallissa, joka esittää Oulun kaupungin kesällä 1938. Pienoismalli on valmistanut pienoismallitoimisto Malliakopio. Se pohjautuu arkkitehti Kaarina Niskalan tekemään tutkimustyöhön.



## **Visakauma Oy , OULU**

Rakennushistoriaselvitys 23.12.2021 Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy